

Ndi'ya ngua'ni ñati tya clyo lo'o ngua tsa'a ngu' ji'i Jesús

Nchcui' Jesús cha' caa Xtyi'i ycui' Ni

¹ Tya tsubi' la cua nscua na' sca quityi nu ndyaa slo nu'u, Teófilo. Quityi bi' ndacha' ji'i cua ña'a ca cña nu ngua'ni Jesús, cua ña'a ca cha' nu ngulu'u Jesús tya lo'o nguxana ndyu'ni yu cña,

² lcaa cha' nu ngua'ni yu lo'o nguti'i yu nde chalyuu. Bilya tyaa Jesús ca slo ycu' Ndyosi lo'o ngusubi yu ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu tsa chcu' cha' ji'i ycu' yu nde chalyuu. Nguxtyucua Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i Jesús lo'o ngulo yu cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', ñi'ya ntsu'u cña nu cua'ni ngu' bi'.

³ Lo'o cua ngujuii Jesús, ndyu'ú yu chaca quiya', li' ndu'u tucua yu slo ngu' bi'. Tya tu'ba tsā ndya'a Jesús chalyuu, lo'o jua'a tyuú quiya' ndu'u tucua yu slo ngu' bi'; tso'o tsa ngulu'u yu ji'i ngu' cha' chañi cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'. Lo'o jua'a ngulu'u yu ji'i ngu' bi' ñi'ya nu caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati.

⁴ Bilya tyaa Jesús lo'o nchcui' yu lo'o ngu' bi', cha' tyanu ngu' quichi Jerusalén.

—Jatya mā ca quichi re —nacui Jesús ji'i ngu'—, ña'a cuayá' nu caa Xtyi'i ycu' Ndyosi cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'i mā, ñi'ya nchcui' Sti na' tya sa'ni la; jua'a nda na' la cui' ti cha' lo'o mā tsubi' ti.

⁵ Clyo cua ntyucuatya Juan ji'i ñati lo'o hitya ti; pana cua tyalaa ti tsā nu caa Xtyi'i ycu' Ndyosi

cha' tyanu ne' cresiya ji'i mā, jua'a tyucuatya ycuí Ndyosi ji'i mā.

Ndyaa Jesús nde cua

⁶ Li' lcaa tya'a ngu' cua ndyu'u ti'i ngu' se'i ti, nchcuane ngu' bi' ji'i Jesús li':

—Xu'na —nacui ngu'—, ¿ha si'i juani nu cua'ni nu'u cha' tyanu cha' ji'i cua, cha' caca ya loo ji'i loyuu su cuentya quichí tyi ya chaca quiya', cha' la cui' ngu' Israel laca ya?

⁷ Nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Ná ndyi'ya mā chacuayá' cha' caca cuayá' ti' mā ni tsá caca, ni tyempo caca nu cua'ni ycuí Ndyosi cña. Sca ti ycuí' Ndyosi Sti na' jlo ti' cha' bi', nguxtyanu tso'o Ni cha' ji'i.

⁸ Juani xa' chcuí' na' lo'o mā, cha' caja ñi'ya cua'ni mā nu lo'o tyanu Xtyi'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya ji'i mā, cha' li' taca chcuí' mā cha' tso'o lo'o lcaa ñati, nu cha' ji'i ycuí' na'. Chcuí' mā lo'o ngu' nde quichí Jerusalén, jua'a lo'o ngu' loyuu su cuentya Judea, jua'a lo'o ngu' loyuu cacua ti nu naa Samaria bi'; chcuí' mā lo'o ngu' lcaa quichí su ndi'i ngu' chalyuu.

⁹ Lo'o cua ndye nchcuí' Jesús cha' bi', laja lo'o na'a ngu' ji'i ndyiqui'ya ycuí' Ndyosi ji'i yu ndyaa yu nde cua' li'. Ndyacu' sca coo hichu' yu cha' nga'aa tyaca' ña'a ngu' ji'i yu.

¹⁰ Hora nu ndyaa bi', li' nguxña'a ngu' nde cua. Lo'o ti ndu tucua tya'a ñati nu ngati ste'. Ndu ngu' slo ngu' bi' li',

¹¹ nchcuí' ngu' lo'o ngu' bi':

—Cu'mā ngu' Galilea —nacui ngu'—, ¿ni cha' laca ndu mā ña'a mā nde cua? —nacui ngu'—.

Jesús nu nguxtyanu ca ti ji'i mā cua ndyaa nde cua, tya caa yu lo yuu chaca quiya'. Ñi'ya nu tyaca' lo'o ndyaa yu, jua'a tyaca' lo'o caa yu chaca quiya' —nacuī ngu' nu ngatī ste' bi' li'.

Ngusubi ngu' ji'i Matías cha' cua'ni cña loo Judas

¹² Li' ndu'u ngu' nde lo cuatī Olivos, nguxtyuu ngu' nde quichī Jerusalén. Cacia ti ndi'ī quichī; ná ntsu'u chacuayá' ji'ī ngu' judío cha' tsaa ngu' tyijyu' la tsā ta'a, nu lo'o ndi'ī cña' ngu'.

¹³ Yala ti ndyalaa ngu' quichī bi', li' ndyaa ngu' ni'ī tucua ba'a su ndi'ī ngu': ndyaa Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan, lo'o Andrés, lo'o Felipe, lo'o Tomás, lo'o Bartolomé, lo'o Mateo, lo'o chaca Jacobo sñi' Alfeo, lo'o Simón nu ngua sca ngu' ji'ī taju cananista, lo'o Judas tya'a Jacobo.

¹⁴ Stu'ba ti nclacua ti' ngu' bi', lu'ba ti nchcui' ngu' lo'o ycui' Ndyosi. Lo'o tya'a Jesús ndi'ī lo'o ngu' bi', lo'o María xtya'a Jesús, lo'o tyuu tya'a nu cuna'a nu ndya'a lo'o yu.

¹⁵ Ngua sca tsā ndyu'u ti'ī lcaa ñatī nu cua ngusñi cha' ji'ī Jesucristo ca quichī bi'; sca siyento ntucua calaa tya'a ñatī ntsu'u nu ngutu'u ti'ī tsā bi'. Li' ndatu Pedro cha' chcui' yu lo'o ngu' bi':

¹⁶ —Cu'mā tya'a ndi'ī na re —nacuī Pedro ji'ī ngu' bi'—, nu ngua sa'ni nguxtyucua Xtyi'ī ycui' Ndyosi ji'ī jyo'o cusu' David lo'o nguscua jyo'o bi' lo quityi ñi'ya caca cña nu cua'ni jyo'o Judas nde loo la. Ycui' Judas ngulu'u tyucuī ji'ī ngu' xña'a lo'o ngusñi ngu' ji'ī Jesús preso; pana ñi'ya nu ndyanu cha' caca ji'ī yu, jua'a ngua cha' bi'.

¹⁷ Stu'ba ti nguta'a jyo'o Judas lo'o na, stu'ba ti ngua'ni yu cña lo'o na nquicha'.

18 Lo'o li' ndyaa jyo'o bi' ngüi'ya sca yuu lo'o caya' nu nda ngu' ji'í yu cha' ngua'ni yu cha' cuxi, nu lo'o ndyujui' yu cresiya ji'í Jesús ji'í ngu' xña'a bi'. Ycui' ca yu nguxtyú yu ji'í yu lo yuu, ngutaa' ne' yu ndu'u tri se'í yu, ngujuii yu li'.

19 Hora ti ngua cuayá' ti' lcaa ngu' quichi Jerusalén, bi' cha' nhcui' ngu' cha'cña ji'í ngu' cha' Acéldama naa yuu su nclyú yu; ndi'ya ndyu'u cha'cña bi': “Yuu su ndyalú tañi ñati”.

20 Lo'o jua'a ngutu'u tucua cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi Salmos nu nhcui' ndi'ya:

Laja ti tyanu tyi yu,

nga'aa tyanu ñati lu'ú cajua.

Lo'o xa' nhcui' quityi bi' chaca quiya':

Cua'ni xa' ñati cña su ndu yu.

Jua'a nhcui' quityi bi' —nacui Pedro ji'í ngu'—, 21-22 bi' cha' juani tso'o si cua'ni xa' ñati tya'a na cña loo jyo'o Judas. Ñati bi' caca sca ngu' tya'a na nu ndya'a lo'o na lcaa tsá lo'o nguti'í Jesús lo'o na chalyuu re. Ndyaa' yu lo'o na, masi clyo lo'o ntyucuatya jyo'o Juan ji'í ñati, masi tsubi' ti lo'o ndu'u Jesús ndyaa nde cua. Ñati bi' cua na'a ñi'ya ngua lo'o ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujuii, bi' cha' taca chcuí' yu lo'o xa' ñati cha' caca cuayá' ti' ngu' ñi'ya nu ngua cha' bi'.

23 Li' ngusubi ngu' tucua tya'a nu qui'yu; sca yu nu naa José Barsabás nu nhcui' ngu' cha' Justo naa yu, lo'o chaca yu nu naa Matías.

24 Li' nhcui' lcaa ngu' bi' lo'o ycui' Ndyosi:

—Ndyosi nu Xu'na ya —nacui ngu'—, jlo ti' nu'u ñi'ya nu ntsu'u tyiquee lcaa ñati chalyuu. Culu'u

nu'u jii'ya ti jii' nu tucua tya'a nu qui'yu re nu cua ngusubi ycu' nu'u jii',

²⁵ cha' taca tsaa yu bi' xa' quichi, cha' chcu' yu cha' jinu'u cña su ndu jyo'o Judas nguicha'. Na cua nguxtyanu jyo'o bi' cña cha' xña'a tsa bi', lo'o li' ndyaa ca su ndyanu cha' tsaa.

²⁶ Li' ngua'ni ngu' sca cña cha' ngusubi ngu' jii' tsaca ngu', ti jii' tyanu cña bi'. Jua'a nquijeloo jii' ngu' cha' Matías caca ñati bi'. Li' stu'ba ti ndya'a yu bi' lo'o nu tii chaca tya'a ngu' cha' caca tya'a ngu' nu nda Ni cña jii' cha' chcu' cha' jii' Jesucristo nde lo yuu chalyuu.

2

Ndyalaa Xtyi'iyu' Ndyosi

¹ Ngua tsā ta'a Pentecostés, sca ta'a jii' ngu' judío, li' ndyu'u ti' lcaa ñati nu ngusñi cha' jii' Jesucristo ca bi' se'i ti.

² Hora ti nguañi nde ne' ni' su nga'a ngu' ñi'ya laca lo'o lye tsa ndyaca cui'i. Lcaa ngu' bi' ndyuna ngu' lo'o nguañi bi'.

³ Li' ndu'u tucua tyuu tya'a na ñi'ya slu quii' ti ña'a, ngutacui bi' lo xlya hi que lcaa ngu' bi';

⁴ jua'a ngua lo'o ndyanu Xtyi'iyu' Ndyosi ne' cresiya jii' lcaa ngu' bi'. Li' nguxana nchcu' ngu' cha'cña jii' xa' ñati, cha' Xtyi'iyu' Ndyosi ngua'ni lo'o ngu' cha' ngua jii' ngu' li'.

⁵ Tyempo nu ndyaca ta'a bi' nde quichi Jerusalén ndi' quiña'a tsa ngu' judío; ngutu'u ngu' lijya ngu' tyuu quichi loyuu tyijyu', cha' ndu'ni tlyu ngu' bi' jii' ycu' Ndyosi.

⁶ Li' nguxana ndyu'u ti'ḡ ngu' bi' ca su ndañi cha' bi'. Ná ngua cuayá' ti' ngu' bi' tsiya' ti ñi'ya nu ngua, cha' lcaa ngu' tyijyu' ndyuna ngu' cha' nchcui' nu ñati' ji'ḡ Jesucristo bi' cha'cña ji'ḡ ycui' ca ngu' tyijyu' bi'.

⁷ Ndube tsa ti' ngu' tyijyu' bi' li', ngulacua tsa ti' ngu' bi':

—¿Ha si'i xcui' ngu' quichi' su cuentya Galilea laca ngu' jua? —nacui' ngu' bi' lo'o tya'a ngu'—.

⁸ ¿Ni cha' laca ndyuna na nchcui' ngu' jua cha'cña ji'na? —nacui' ngu'—.

⁹ Quiña'a tsa quichi' ndu'u na: laca na ngu' Partia, ngu' Media, ngu' Elam, ngu' Mesopotamia, ngu' Judea, ngu' Capadocia, ngu' Ponto, ngu' loyuu su cuentya Asia,

¹⁰ ngu' Frigia, ngu' Panfilia, ngu' Egipto, ngu' Africa nu ndi'ḡ nde loo la ji'ḡ quichi' Cirene; lo'o jua'a ngu' romano, lo'o ndi'ḡ ngu' bi' ca nde —nacui' ngu' bi'—. Ntsu'u nu laca sñi' ngu' judío tya'a na, lo'o jua'a ntsu'u xa' ngu' romano nu stu'ba ti ndyu'ni tlyu ji'ḡ ycui' Ni lo'o na.

¹¹ Lo'o jua'a ndi'ḡ ngu' Creta, ndi'ḡ ngu' Arabia. Pana lcaa na lo'o tya'a na ndyuna na nchcui' ngu' cha'cña ji'na, stu'ba ti ndyuna na lcaa ña'a cha' tlyu nu ngua'ni ycui' Ndyosi.

¹² Ndube tsa ti' lcaa ngu' bi'. Ná jlo ti' ngu' tsiya' ti na ca ngua. Tya nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—¿Na laca ndyaca re? —nacui' ngu' bi'.

¹³ Lo'o jua'a nxyí lo'o xa' la ñati' ji'ḡ ñati' ji'ḡ Jesucristo bi':

—Cu'bi tsa ngu' jua cha' nchcui' ngu' jua'a —nacui' ngu'.

Cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu'

14 Lo'o li' ndu Pedro lo'o nu tii chaca tya'a ñati bi', cuij nchcui' yu lo'o nu ngu' quiña'a bi' li':

—Ngu' cusu' cu'ma, ngu' judío —nacui Pedro—, lo'o lcaa cu'ma nu ndi'i nde quichi Jerusalén juani —nacui yu—, cua'a jyaca ma ji'i cha' nu chcui' na' lo'o ma —nacui yu—.

15 Cu'bi cuare, nti' ma; pana si'i na cu'bi cuare, cha' hora cua caa nde tlya ti laca juani.

16 Ndi'ya ndyaca cha' re: na cua ngua cha' tlyu bi', ñi'ya nu nchcui' cha' nu cua nguscua jyo'o cusu' Joel nu ngua sa'ni la. Ndi'ya nchcui' quityi bi':

17 Tyempo nde loo la lo'o cua tye ti chalyuu, nacui ycui' Ndyosi,
ta na' Xtyi'i ycui' na' cha' tyanu ne' cresiya ji'i ñati chalyuu, nacui Ni.

Li' ta sñi' ma cha' jna' lo'o ngu'.

Lo'o jua'a ña'a ngu' cuañi' cha' tlyu nu ndu'ni ycui' Ni,

culu'u na' cha' tlyu bi' ji'i ngu';

lo'o jua'a chcui' xcalá ngu' cusu'.

18 Ta na' Xtyi'i ycui' na' cha' tyanu ne' cresiya ji'i lcaa ñati nu ndu'ni cña nu nclyo na' ji'i ngu' bi', nacui Ni.

Li' chcui' ñati bi' lcaa cha' nu ta na' lo'o ngu' cha' chcui' ngu'.

19 Cua'ni na' cha' tlyu nde cua,

lo'o jua'a cua'ni na' cha' tlyu nde lo yuu;

lye tyalú tañi li', tyaquj quii' tonu, xcui' snii caca nde lo yuu, nacui Ni.

20 Na' laca ycui' nu Xu'na ma;

cua tyalaa ti ts̄a lo'o cua'ni cuayá' na' ji'ḷ lcaa ñati chalyuu.

Cua'ni na' cha' tyacu' lo xee cuichaa,
cha' nga'a ña'a caca co', ñi'ya tañi ña'a, nacui Ni.
Sca ts̄a tlyu tsa caca bi', liñi caca cuayá' ti' lcaa ñati
chalyuu lo'o tyalaa ts̄a bi'.

²¹ Pana cua'ni lyaá na' ji'ḷ lcaa ñati nu ndijña cha' clyu ti' 'na.

Jua'a nchcui' ycui' Ndyosi. Nguscua jyo'o Joel cha' bi' lo quityi —nacui Pedro—.

²² 'Cu'ma ngu' Israel —nacui yu—, cua'a jyaca ma ji'ḷ cha' nu chcui' na' lo'o ma juani: Ngu' Nazaret laca Jesús. Nguxyucua ycui' Ni ji'ḷ yu lo'o ngua'ni yu xcui' cña tonu ca slo ma. Ngulacua tsa ti' ma lo'o na'a ma cña tonu bi', lo'o ngua cuayá' ti' ma cha' xcui' cña ji'ḷ ycui' Ndyosi ngua.

²³ Cua sa'ni la cua jlo ti' ycui' Ndyosi, tya li' cua nchcui' Ni ñi'ya nu caca ji'ḷ Jesús. Ndacha' lo Ni ji'ḷ ngu' cha' cujuui ñati cuxi ji'ḷ ycui' Jesús. Jua'a ngua li'; tsubi' ti ngusñi ma ji'ḷ yu, ngujui'ḷ ca'a ma ji'ḷ yu lo crusi. Cua ndyujui ma ji'ḷ yu lo'o nda ma cña ji'ḷ ñati cuxi bi', cha' cua ngua'ni ngu' cña cuxi bi' cuentya ji'ḷ ma, ñi'ya nu nacui Ni cha' caca.

²⁴ Pana ná nscua cha' tyanu Jesús ne' cuaá ña'a jyo'o ti yu, bi' cha' ngua'ni ycui' Ndyosi Sti yu cha' ndyu'ú yu chaca quiya'.

²⁵ Cua ntsu'u chaca cha' nu nguscua jyo'o cusu' David sa'ni la nu nchcui' cuentya ji'ḷ Jesús ndi'ya: Xu'na, nacui yu, xcui' ndya'a nu'ḷ lo'o na'; cacua tsa nga'a nu'ḷ slo na', cha' caca tlyu tyiquee na' lo'o nxyucua nu'ḷ jna';

²⁶ bi' cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na', jua'a tso'o tsa nchcui' na' xqui'ya nu'ḷ, cha' chaa tsa ti' na'.

Ti ti ndi'i tyucui ña'a na' xqui'ya cha' ndi'i nu'u cha' ña'asiu nu'u jna'.

27 Ná tyanu cresiya jna' su ndi'i jyo'o, xqui'ya cha' ná ta nu'u chacuayá' catsu' cuaña' na' jua'a ti, cha' ntsu'u tsa tyiquee nu'u ña'a nu'u jna';

28 cua ngulu'u nu'u tyucui su tsa'a na' cha' tyi'i na' ca slo nu'u.

Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' stu'ba ti tyi'i na' lo'o nu'u li'.

Jua'a nguscua jyo'o David lo quityi.

29 'Pana jlo ti' cu'ma cha' chañi cha' ngujuii David, nu jyo'o cusu' ji'na —nacu'i Pedro—. Sa'ni tsa ngujuii bi'; nguxatsi' ngu' ji'i li', lo'o jua'a tya ntsiya cuaá ji'i jyo'o bi' juani.

30 Tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi ngua jyo'o David bi'; jlo ti' yu cha' nda Ni cha' liñi lo'o yu lo'o nhcui' Ni cha' sca ñati tya'a nati ji'i ycu'i yu cala nde loola, bi' caca nu Cristo. Caca Cristo bi' rey, ñi'ya lo'o ngua ycu'i David rey.

31 Ngua cuayá' ti' yu tya sa'ni la cha' ntsu'u cha' tyu'ú nu Cristo bi' chaca quiya' lo'o cua ngujuii, bi' cha' nhcui' yu cha' ná tyanu cresiya ji'i Cristo su ndi'i jyo'o, ná catsu' cuaña' Cristo li'.

32 Cha' liñi laca cha' ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya' —nacu'i Pedro—. Liñi nda ya cha' lo'o cu'ma, cha' cua na'a ya ji'i yu chaca quiya' cha' lu'ú yu.

33 Li' ñaa ycu'i Ndyosi yaqui'ya Ni ji'i Jesús cha' tyaa yu ca slo ycu'i Ni. Juani ndi'i Jesús nde la'a tsu' cu'i su tlyu ca su ntucua ycu'i Ndyosi. Cua nda ycu'i Ndyosi Sti yu Xtyi'i ycu'i Ni ji'i Jesús, lo'o nu juani cua nda Jesús Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyalaa nde chalyuu. Lcaa cha' nu cua ndyuna ma, lcaa cha'

nu cua na'a mā tsā juani, bi' laca cña nu ngua'ni ycuì' Jesús.

³⁴ Ná ndyaa jyo'o David ña'a lu'ú ti ca slo ycuì' Ndyosi, bi' cha' jlo ti' na cha' si'i cha' ji'i ycuì' ca yu nchcui' cha' nu nguscua nu David bi' lo quityi, nu ndi'ya nchcui':

Cua nchcui' ycuì' Ndyosi lo'o nu Xu'na na':

“Tyucua nu'ū la'a tsu' cui' jna'.

³⁵ Caca nu'ū loo ji'i lcaa ñati nu laca tya'a cusuū nu'ū”, nacui' ycuì' Ndyosi ji'i.

Jua'a nguscua jyo'o David lo quityi —nacui' Pedro—.

³⁶ 'Ntsu'u sca cha' ji'i ycuì' Jesús nu nga'a cha' ca cuayá' ti' lcaa na nu laca na ngu' Israel: La cui' Jesús nu ngujui'i ca'a na ji'i lo crusi cha' cujuu na ji'i, la cui' yu bi', cua nda ycuì' Ndyosi chacuayá' ji'i yu cha' caca yu Xu'na na, cha' laca yu nu Cristo.

³⁷ Lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro, ntyuju'u tsa ti' ngu' li'. Nchcuane ngu' ji'i Pedro lo'o ji'i lcaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo:

—¿Ñi'ya cua'ni ya juani? —nacui' ngu' ji'i ngu' bi'.

³⁸ —Tso'o si caca tyuju'u ti' mā ji'i cha' cuxi, lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee mā xtyanu mā ji'i li' —nacui' Pedro ji'i ngu'—. Lo'o jua'a tyucuatya ngu' ji'i mā chacuayá' ji'i Jesús li'. Cuityi Ni lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i mā li', jua'a ta Ni Xtyi'i ycuì' Ni cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'i mā.

³⁹ Liñi tsa cha' nu nda ycuì' Ndyosi lo'o mā lo'o nchcui' Ni cha' tyanu Xtyi'i ycuì' Ni ne' cresiya ji'i mā, lo'o ne' cresiya ji'i sñi' mā tyanu Xtyi'i ycuì' Ni, lo'o ne' cresiya ji'i ngu' nu ndi'i tyijyu' tyanu Ni;

tyanu Ni ne' cresiya ji'ᵢ lcaa ñati nu cua ngusubi ycu' Ndyosi ji'ᵢ.

⁴⁰ Tya quiña'a la cha' nchcui' Pedro lo'o ngu' li'. Liñi tsa ngulo yu cña ji'ᵢ ngu':

—Xtyanu ma ji'ᵢ ñati nu ndu'ni xcui' cha' cuxi —nacui yu ji'ᵢ ngu'.

⁴¹ Lcaa ngu' nu jlya ti' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu', ndyaa ngu' bi' cha' tyucuatya ngu' ji'ᵢ ngu' bi' chacuayá' ji'ᵢ Jesús. La cui' tsa bi' nguxana sna mil tya'a ñati ngusñi ngu' cha' ji'ᵢ Jesucristo.

⁴² Ndyuna tso'o lcaa ngu' bi' cha' nu ngulu'u ngu' nu ngua tsa'a ji'ᵢ Jesucristo tya clyo ji'ᵢ ngu'. Tso'o ntsu'u tyiquee ngu' bi', stu'ba ti ndi'ᵢ ngu', lu'ba ti nchcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi; stu'ba ti ndacu ngu', stu'ba ti ndyu'ni tlyu lcaa ngu' bi' ji'ᵢ Jesucristo.

Ndi'ya ngua'ni ñati ji'ᵢ Jesucristo clyo

⁴³ Ndube tsa ti' lcaa ngu' quichi' bi' ji'ᵢ cña nu ndyu'ni ycu' Ndyosi, cha' cua quiña'a cña tonu ngua'ni ngu' nu ngua tsa'a ji'ᵢ Jesucristo tya clyo chacuayá' ji'ᵢ Ni.

⁴⁴ Lcaa ngu' stu'ba ti ndi'ᵢ ngu' lo'o tya'a ngu' nu ntsu'u cha' ji'ᵢ Jesucristo, nda ngu' cha' tso'o nu ntsu'u ji'ᵢ ngu' cha' tacha ngu' ji'ᵢ tya'a ngu';

⁴⁵ ndyujui' ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'ᵢ ngu', cha' cña cña nu tacha ngu' ji'ᵢ tya'a ngu' nu ná ntsu'u cha' tso'o ji'ᵢ tsiya' ti.

⁴⁶ Lcaa tsa ndyu'u ti'ᵢ ngu' bi' ne' laa tonu ji'ᵢ ngu' judío, jua'a stu'ba ti ndacu ngu' bi' to' tyi tya'a ngu'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' bi', tso'o ti nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu',

⁴⁷ cha' ndu'ni tlyu ngu' bi' ji'ᵢ ycu' Ndyosi. Tso'o nchcui' lcaa ñati quichi' ji'ᵢ ngu' bi', jua'a lcaa

tsa quiña'a la ñati ngusñi ngu' cha' ji'i Jesucristo; ndyu'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi' li'. Bi' cha' quiña'a la ñati ndyatü nu ndyu'u ti'i lo'o taju ñati ji'i Jesucristo bi' li'.

3

Ngua'ni ngu' jo'o ji'i nu quicha quiya'

¹ Ngua sca tsá ndyaa Pedro lo'o Juan ne' laa tonu. Hora cua sna nde ngusji ngua, bi' hora laca nu nchcui' ngu' loyuu bi' lo'o ycui' Ndyosi.

² Nga'a sca nu quicha quiya' to' laa, ca ña'a quicha quiya' yu nu lo'o ngula yu. Lcaa tsá ndya'a lo'o tya'a nu quicha bi' ji'i yu to' laa tonu, nu to' laa nu nda'ya tsa ña'a ndu'ni ngu' quichi ji'i. Nga'a yu to' laa ndijña yu msta ji'i ngu' nu lo'o lijya ngu' to' laa li'.

³ Cua na'a nu quicha bi' ji'i Pedro lo'o ji'i Juan, lijya ngu' cha' tsa ngu' ne' laa, ngüijña yu msta ji'i ngu' bi' li'.

⁴ Ndyatü se'i ti Pedro lo'o Juan cha' ña'a tso'o ngu' ji'i nu quicha bi'. Li' ndacha' Pedro ji'i yu:

—Ña'a nu'u xi ji'i ya —nacuï Pedro ji'i yu.

⁵ Ndyuna tso'o yu, ngua ti' yu cha' cua ta ti ngu' msta ji'i yu.

⁶ —Ná ntsu'u cñi jna' —nacuï Pedro ji'i—, chaca lo cña ntsu'u jna' cha' cua'ni na' lo'o nu'u —nacuï—. ¡Chacuayá' ji'i Jesucristo Nazaret ni!, tyatü nu'u cha' tya'a nu'u ycui' ti.

⁷ Li' ngusñi Pedro ya' yu tsu' cuï cha' xatü ji'i yu li'. Hora ti ngua tso'o quiya' yu, lo'o yane quiya' yu ngua tso'o.

⁸ Tajua' tsa ndatü yu bi', nguxana yu ndya'a yu li'; ndyatü yu ndyaa yu ne' laa tonu lo'o ngu' bi'

li', ndya'a yu ndyacuā yu cha' chaa tsa ti' yu, cha' ngua tso'o quiya' yu ndya'a yu. Ngua'ni tlyu yu ji'i ycu' Ndyosi cha' ngua'ni Ni cha' ngua tso'o quiya' yu.

⁹ Cua na'a lcaa ñati ji'i yu ne' laa, cha' tso'o ti nchca ndya'a yu, cha' ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu' Ndyosi.

¹⁰ Nslo ngu' ji'i yu, cha' la cui' yu quicha quiya' nu cua nchca'a to' laa bi' ndijña yu msta ji'i ngu' lcaa tsā laca yu bi'. Ndube tsa ti' ngu' li', ngulacua tsa ti' ngu' cha' cua ngua tso'o quiya' yu.

Cha' nu nda Pedro lo'o quiña'a ñati

¹¹ Ndu Pedro lo'o Juan to' laa tonu su nacuj ngu' “Corredor ji'i Salomón” li'. Lo'o nu qui'yu nu ngua tso'o quiya' bi' ni, ndu yu lo'o ngu'; ña'a ti nga'a yu ngusñi yu ya' ngu' bi'. Li' quiña'a tsa ngu' quichi ngusna lijya slo ngu' bi', cha' ndube tsa ti' nu ngu' quiña'a bi' ñi'ya nu ngua, cha' ngua tso'o quiya' yu quicha bi' li'.

¹² Cua na'a Pedro ji'i ñati cha' quiña'a tsa ngu' ndyalaa ngu' slo. Li' nhcui' Pedro lo'o ngu' quiña'a bi' ñi'ya nu ngua ji'i nu quicha bi':

—Cu'ma ngu' Israel —nacuj Pedro ji'i ngu'—, ¿ni cha' laca ndube tsa ti' ma? —nacuj—. Na ndu ti ma nxña'a tsa ma ji'i ya —nacuj—. Ndube tsa ti' ma ña'a ma na ca ndyaca ji'i nu qui'yu re. Nacuj ma cha' nchca tsa ji'i ya; ngua'ni ya cha' ndyaca tso'o yu re xqui'ya cha' tso'o tsa cha' nu ndu'ni ya lcaa tsā, nti' ma. Si'i jua'a. Jesús laca nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o quiya' yu re.

¹³ Ycu' Ndyosi Sti na ni, la cui' Ni laca nu ngua'ni tlyu jyo'o cusu' ji'na ji'i tya sa'ni la, masi jyo'o

Abraham, masi jyo'o Isaac, masi jyo'o Jacob; lcaa jyo'o cusu' ji'na ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi bi'. Ycu' Ndyosi laca nu cua nda chacuayá' ji'i Jesús Sñi' ycu' Ni cha' caca tlyu yu. Ntejeya' mā ji'i nu Jesús bi' tsubi' ti, ndyaa lo'o mā ji'i yu, ndyaa mā ngusta mā qui'ya ji'i yu slo ngu' nu laca loo; nu lo'o ngua ti' gobernador Pilato cha' tyu'u Jesús laja ti, ná ntaja'a mā li'.

14 Xcu' cha' tso'o ngua'ni nu Jesús bi', xcu' lubii cresiya ji'i yu, lo'o ná nda mā chacuayá' tyu'u yu laja ti li'. Ngüijña mā chacuayá' ji'i gobernador bi', cha' tyu'u laja ti chaca nu laca preso, nu cua ndyujuii ji'i tyuu tya'a ñati.

15 Lo'o li' ngüijña mā chacuayá' cujuui ngu' ji'i Jesús, masi ycu' Jesús laca nu nda chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ñati. Li' ngua'ni ycu' Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu. Jlo ti' ya cha' chañi laca cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya', cha' cua na'a ya ji'i yu ña'a lu'ú ti yu chaca quiya'.

16 'Cua nslo mā ji'i nu qui'yu re nu ngua quicha yu nquicha' —nacu'i Pedro ji'i ngu'—. Lo'o juani cua ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o yu re, xqui'ya cha' jlya ti' ya ji'i Jesús. Nchca tsa ji'i nu Jesús bi' cua'ni cha' tyaca tso'o ñati; taca ña'a mā cha' chañi cha' bi', cha' ngua tso'o yu re juani.

17 'Cu'mā ngu' tya'a quichi' tyi na, jlo ti' na' cha' ná ngua tii mā tilaca ngua Jesús nu lo'o ngüijña mā chacuayá' cha' cujuui sendaru ji'i yu. Lo'o jua'a nu ngu' nu laca loo ji'i mā, ná ngua tii ngu' na laca nu ngua'ni ngu', si cha' tso'o, si cha' cuxi ngua'ni ngu' li'.

18 Cua laca cha' juani, la cui' cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na sa'ni la, la cui' cha' nu nguscua ngu' lo quityi ji'í ycuí' Ndyosi. Quityi bi' nchcui' cha' ti'í tsa cua'ni quicha ngu' ji'í Jesucristo; jua'a cjuuii ngu' ji'í Jesús, la cui' Jesús nu nda ycuí' Ndyosi ji'í yaa lo yuu chalyuu.

19 Bi' cha' ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' mā ji'í lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee mā ji'í, cuati jña mā cha' clyu ti' ji'í ycuí' Ndyosi cha' cuityi Ni lcaa cha' cuxi nu ngua'ni mā. Cua'ni nu Xu'na na cha' taca ca tso'o cresiya ji'í mā chaca quiya' li'.

20 Cuati culo ycuí' Ndyosi cña ji'í Jesús cha' tyaa chaca quiya', la cui' Jesús nu ngusubi Ni ji'í cha' caca nu Xu'na na.

21 Ntsu'u cha' tyanu Jesús ca slo Ni nu juani ti; pana tiya' la, li' tyalaa sca tsā lo'o chaca quiya' cua'ni cucui ycuí' Ndyosi ji'í lcaa na nu ntsu'u chalyuu, cha' li' tyaa Jesús. Jua'a laca cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na, cha' nu nguscua ngu' lo quityi cua sa'ni la.

22 Tyempo bi' ndi'ya nguscua jyo'o Moisés bi': “Ñi'ya ngulo ycuí' Ndyosi cña jna' cha' ta na' cha' ji'í Ni lo'o mā, jua'a culo nu Xu'na na cña ji'í sca nu cusu' tya'a quichí tyi na ca nde loo la. Taquiya' mā lcaa cha' nu chcui' nu cusu' bi' lo'o mā.

23 Si ntsu'u sca ñati nu ná nti' taquiya' cha' nu ta nu cusu' bi', tye cha' ji'í ñati bi' li'; ná caca ñati bi' ñati ji'í ycuí' Ndyosi.” Jua'a nscua cha' lo quityi bi'.

24 'La cui' jua'a nguscua lcaa jyo'o cusu' ji'na lo quityi ji'í ycuí' Ndyosi sa'ni la; masi quityi nu nguscua jyo'o Samuel, masi quityi nu nguscua lcaa jyo'o cusu' bi', nguscua ngu' cha' caa Jesucristo lo yuu chalyuu. Lo'o juani cua ngua cha' nu nchcui'

ngu' bi'.

²⁵ Lcaa na laca na tya'a ñatī ji'j̄ jyo'o cusu' nu nguscua quityī ji'j̄ ycu' Ndyosi bi'; na cua ngüiñī cha' ji'j̄ Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na bi', lo'o jua'ā ngua cha' ndyanu cha' bi' cuentya ji'na juani, cha' tya'a ñatī ji'j̄ jyo'o cusu' bi' laca na. Ndi'yā nchcui' ycu' Ndyosi lo'o Abraham, nu jyo'o cusu' ji'na bi': “Sca ñatī tya'a nu'u nu tyi'j̄ chalyuu nde loo la”, nacuī Ni ji'j̄, “bi' laca nu cua'ni cho'o cresiya ji'j̄ lcaa lo ñatī chalyuu”.

²⁶ Ngua'ni ycu' Ndyosi cha' ndyu'ú nu sca ti Sñi' ycu' ca chaca quiya' lo'o ngujuī yu, jua'ā ngulo Ni cña ji'j̄ yu cha' clyo cā yu ca slo na ca nde. Cua nti' Ni cha' ca lubii cresiya ji'na, bi' cha' cua ñaa Sñi' ycu' Ni cha' xtyucua ji'na, cha' caca culotsu' na ji'j̄ lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na.

4

Ndyaa lo'o ngu' ji'j̄ Pedro lo'o ji'j̄ Juan

¹ Tya ndū Pedro lo'o Juan nchcui' lo'o ngu' ne' laa nu lo'o ngulaa sti jo'ó. Yaā ngu' lo'o xu'na ngu' policiā nu ndi'j̄ cuā ne' laa tonu, lo'o nu ngu' saduceo yaā.

² Ñasi' tsa ngu' bi', cha' nclyu'u Pedro lo'o Juan ji'j̄ ñatī; nclyu'u ngu' cha' ñi'yā lo'o ndyu'ú Jesucristo chaca quiya' lo'o ngujuī yu, jua'ā nga'ā cha' tyu'ú lcaa jyo'o ñatī chaca quiya' nde loo la.

³ Li' ngulo ngu' cña cha' xñi ngu' policiā ji'j̄ Pedro lo'o ji'j̄ Juan, cha' su'ba ngu' ji'j̄ ne' chcū sca talya, cha' ngusiī tsa lo'o ngujuī ngu' bi' ji'j̄ ngu'.

⁴ Tso'o tsa ndyuna quiña'ā ñatī cha' ji'j̄ ycu' Ndyosi nu ngulu'u ngu' bi' ji'j̄ ngu', hora ti ngusñi

ngu' cha' bi'. Cua ntsu'u ca'yu mil tya'a nu qui'yu ti nu ngusñi cha' ji'ḷ Jesucristo li'.

⁵ Ca chaca tsa ndyu'u ti'ḷ ngu' nu laca loo ji'ḷ ngu' quichi Jerusalén, lo'o ngu' cusu' ji'ḷ quichi, lo'o ñati nu nclu'u cha' jo'ó ji'ḷ ngu' ne' laa.

⁶ Nga'a Anás nu ngua xu'na sti jo'ó, jua'a nga'a Caifás, lo'o Juan, lo'o Alejandro, nga'a lcaa tya'a sti jo'ó nu laca loo.

⁷ Ngulo ngu' ji'ḷ Pedro lo'o ji'ḷ Juan ne' chcuā, ñaa lo'o ngu' ji'ḷ ngu' bi' ca slo ngu' nu laca loo. Li' nchcuane nu ngu' cusu' bi' ji'ḷ ngu':

—¿Ñi'ya ngua'ni mā cha' ndyaca tso'o yu quicha quiya' bi'? —nacuḷ ngu' ji'ḷ ngu'—. ¿Tilaca laca nu nda chacuayá' cha' cua'ni mā jo'o ji'ḷ yu?

⁸ Li' tso'o tsa nguxtyucua Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'ḷ Pedro, bi' cha' ngua ji'ḷ yu nguxacuḷ yu cha' ji'ḷ ngu' nu laca loo, jua'a ji'ḷ ngu' cusu' bi':

—Cu'mā ngu' cusu' nu laca loo ji'ḷ ya —nacuḷ Pedro ji'ḷ ngu'—,

⁹ cua nchcuane mā ji'ḷ ya ni cha' laca nguxtyucua ya ji'ḷ yu re nu ngua quicha quiya' —nacuḷ—, ni cha' ngua'ni ya jo'o ji'ḷ yu re —nacuḷ—.

¹⁰ Cua'a jyacā mā xi lacua. Ta na' sca cha' lo'o mā, lo'o lcaa ngu' loyuu re, cha' ycu'i Jesucristo laca nu ngua'ni cha' ndyaca tso'o nu quicha re. La cui' Jesús Nazaret nu ndyujui mā ji'ḷ lo crusi, bi' laca nu cua ngua'ni ycu'i Ndyosi cha' ndyu'ú chaca quiya' lo'o ngujui. Ycu'i Jesús bi' nda chacuayá' cha' ngua tso'o quiya' yu re, bi' cha' ndu yu ca nde tso'o ti yu juani.

¹¹ Ñi'ya laca sca cuityi ni'ḷ nu nchcuā sca quee tonu cha' ná tso'o nti' cuityi, masi stu'ba tsa ña'a

loo, jua'a laca cu'ma cha' ná ntaja'a ma cuna ma cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o ma; ñi'ya laca quee bi' nu cua nchcuaa ma ji'i, jua'a laca ycui' Jesús, cha' ná ndaquiya' ma ji'i yu tsiya' ti. Pana juani loo la laca nu Jesús bi',

¹² bi' cha' nchca ji'i cua'ni lyaá ji'na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na; ná ntsu'u xa' ñati tyucui ña'a chalyuu nu nchca la ji'i, cha' sca ti ji'i Jesús cua nda ycui' Ndyosi chacuayá' cua'ni cña bi'.

¹³ Ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro, cuati ña'a tsa ngu' ji'i Pedro lo'o Juan:

—¿Ni cha' laca ná ntsii ngu' re nchcui' ngu' lo'o na? —nacui ngu'—. Si'i ñati tlyu laca ngu', si'i ñati nu ngua tsa'a quityi laca ngu' re.

Li' ngua tii ngu' cusu' cha' cua nguta'a ngu' lo'o Jesús.

¹⁴ Nga'aa ngujui la cha' nu chcui' ngu' cusu' lo'o ngu' bi', cha' stu'ba ti ndu ngu' lo'o yu nu ngua quicha bi'.

¹⁵ Li' ngulo ngu' cña cha' tyu'u nu ca ta'a sna ti ngu' bi' nde liya', cha' cuaana ti chcui' ngu' cusu' lo'o tya'a ti ngu':

¹⁶ —¿Ñi'ya cua'ni na lo'o ngu' jua? —nacui ngu' cusu'—. Cua ngua'ni ngu' sca cha' tlyu, lo'o jlo ti' lcaa ngu' quichi Jerusalén re cha' bi' —nacui ngu'—. Ná taca ñacu'i na cha' cha' cuiñi laca bi' —nacui ngu'—.

¹⁷ Pana ná tso'o si cuna xa' la ñati cha' ji'i Jesús; bi' cha' tso'o si xcutsii na ji'i ngu' jua, cha' ná culu'u ngu' ji'i xa' ñati tilaca laca Jesucristo.

¹⁸ Li' ngusi'ya ngu' cusu' ji'i ngu' bi', cha' tyaa ngu' nde ni'i chaca quiya'. Ngulo ngu' cusu' cña ji'i

ngu' bi' li':

—Nga'aa chcu'i' mā tsiya' ti cha' jiī Jesucristo lo'o xa' ñatī —nacūi' ngu' cusu' jiī ngu'.

¹⁹ Nguxacūi' Pedro lo'o Juan cha' jiī nu ngu' cusu' bi' li':

—Ná cube tsa ti' cu'mā, ngu' cusu' —nacūi' ngu' jiī ngu' bi'—. ¿Ha ntsu'u cha' cua'ni ya cña nu culo cu'mā jiī ya? ¿Ha ná tso'o la nti' cu'mā cha' cua'ni ya cña nu ngulo ycu'i' Ndyosi jiī ya?

²⁰ Tso'o la nti' ya cha' cua'ni ya cña nu ngulo ycu'i' Ndyosi jiī ya; bi' cha' ná tye chca cha' chcu'i' ya lo'o ñatī, lcaa cha' nu cua na'ā ya jiī Jesús, lo'o lcaa cha' nu cua ndyuna ya, cha' nu nchcu'i' yu lo'o ya.

²¹ Ngua ti' ngu' cusu' xcutsiī ngu' jiī Pedro lo'o Juan, bi' cha' chaca quiya' lye la nchcu'i' ngu' cusu' bi' lo'o ngu'. Lo'o li' nda ngu' cusu' chacuayá' cha' tyaa ngu' laja ti; ná ngua jiī ngu' nu laca loo xcube' ngu' jiī Pedro lo'o jiī Juan, cha' ndyutsiī ngu' cusu' bi' jiī ngu' quichī, cha' nu ngu' quichī ni, lye tsa ndya xlya'be ngu' jiī ycu'i' Ndyosi cha' ngua tso'o yu quicha quiya' bi'.

²² Cua nteje tacui tu'ba yija ntsu'u nu quicha bi' lo'o ngua'ni Ni cha' ndyaca tso'o yu.

Ca ta'a ñatī jiī Jesucristo nchcu'i' lo'o ycu'i' Ndyosi

²³ Nu lo'o nda ngu' cusu' chacuayá' cha' tyaa ngu' laja ti, li' hora ti ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca slo nu ngu' tya'a ndya'ā ngu'. Nda Pedro lo'o Juan cha' lo'o lcaa tya'a ngu', lcaa ña'ā cha' nu nchcu'i' sti jo'ó, lcaa ña'ā cha' nu nda ngu' cusu' bi' lo'o ngu'.

²⁴ Lo'o cua ndyuna tya'a ngu' cha' bi', stu'ba ti nchcu'i' lcaa ngu' lo'o ycu'i' Ndyosi li':

—Ndyosi Sti ya —nacui ngu'—, nu'u laca nu Xu'na ya, nu'u laca nu laca loo la —nacui ngu'—. Cua ngüiñá nu'u lcaa chalyuu, lo'o lcaa nde cua, lo'o lcaa tyujo'o; cua ngüiñá nu'u lcaa na nu ntsu'u chalyuu —nacui ngu'—.

²⁵ Nda nu'u Xtyi'i ycuí' nu'u jii David jyo'o cusu' jii ya, nu lo'o nguscua yu cha' cuentya jinu'u lo quityi. Ndi'ya nscua cha' lo quityi bi':

¿Ni cha' laca tyaala tsa ngu' xa' loyuu?

Nclyacua tsa ti' ngu' bi', cha' cua'ni cuxi ngu'; pana ná nchca jii ngu' cua'ni ngu' cha' cuxi bi'.

²⁶ Cua ndyu'u ti'i lcaa nu laca xu'na chalyuu re lo'o nu laca loo jii lcaa quichi,

cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o ycuí' Ndyosi nu Xu'na na, jua'a lo'o Cristo nu ngusubi ycuí' Ndyosi jii.

²⁷⁻²⁸ Ñi'ya nu cua nchcui' quityi jinu'u nu nguscua jyo'o David sa'ni la bi' —nacui ngu' jii ycuí' Ndyosi Sti na—, jua'a cua ndyu'u ti'i ngu' nu laca loo jii quichi re cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o Jesús Sñi' ycuí' nu'u, masi xcui' lubii tsiya' ti cresiya jii nu Jesús bi'; la cui' yu laca nu ngusubi nu'u jii —nacui ngu'—. Ndyu'u ti'i Herodes lo'o Poncio Pilato, lo'o ngu' xa' loyuu, lo'o ngu' tya'a ya nde loyuu re. Li' ngua'ni ngu' lcaa cña nu nda nu'u chacuayá' jii ngu' bi' cha' cua'ni ngu'; ñi'ya nu nda nu'u cha' lo'o ngu' sa'ni, la cui' jua'a ngua cha' yija re —nacui ngu' jii ycuí' Ndyosi—.

²⁹ Xu'na ya, ña'a nu'u ca nde juani cha' tyaala tsa ngu' ña'a ngu' jii ya. Nti' ya cua'ni ya cña nu ngulo nu'u jii ya, bi' cha' xtyucua nu'u jii ya juani cha' caja juersa jii ya, cha' ná cutsii ya nu lo'o ta ya cha' jinu'u lo'o ñati re —nacui ngu'—.

30 Ta nu'u chacuayá' cha' tyaca tso'o ngu' quicha; cua'ni Jesús Sñi' nu'u nu xcui' lubii cresiya ji'i quiña'a tsa cña tonu, cha' jua'a cube tsa ti' ngu' jinu'u. Tsa lo cua ti cha' chcui' ya juani.

31 Lo'o cua ndye cha' nchcui' ngu' lo'o ycui' Ndyosi, li' ngüiña ni'i su nga'a ngu' bi'. La cui' hora jlo ti' ngu' cha' chañi cha' ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'i lcaa ngu' bi' li', bi' cha' nga'aa ndyutsii ngu' lo'o nda ngu' cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o xa' ñati.

Lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' ngusa'be ngu' ji'i lo'o lcaa tya'a ngu'

32 Se'i ti ndi'i lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo, stu'ba tsa ndu'ni lcaa ngu' bi' lo'o tya'a ngu', sca ti cha' ntsu'u tyiquee lcaa ngu'. Nda ngu' lcaa na nu ntsu'u ji'i ngu' cha' xtyucua ji'i lcaa ngu' lo'o tya'a ngu'.

33 Lo'o nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo ni, tlyu tsa tyiquee ngu' nchcui' ngu' lo'o xa' ñati cha' cua na'a ycui' ca ngu' ji'i Jesús nu Xu'na na lo'o cua ndyu'ú yu chaca quiya', nu lo'o ngujuii yu. Lo'o jua'a nguxtyucua ycui' Ni ji'i lcaa ngu' bi', cha' tso'o ti cua'ni ngu' lo'o lcaa ñati.

34 Tso'o tsa tyiquee lcaa ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, bi' cha' ni sca tya'a ngu' nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'i ngu', cha' lcaa ngu' nu ntsu'u ni'i ji'i, lcaa nu ntsu'u xi yuu ji'i, ndyujui' ngu' na bi', cha' caja ñi'ya tyiji yu'ú ji'i ngu' lo'o tya'a ngu'.

35 Nda ngu' cñi bi' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo cha' tacha ngu' cha' bi' ji'i tya'a ngu' li'. Ngu' bi' jlo ti' si ntsu'u na nu lyiji ji'i xa' tya'a ngu'.

³⁶ La cui' jua'a ngua'ni sca ngu' Chipre nu naa José. Ngu' Leví laca yu; ñi'ya ndu'ni xirta cña ne' laa, jua'a ndu'ni ngu' Leví bi' cña. Xa' xtañi ngusta nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ji'i nu José bi'; Bernabé ngua xtañi yu li', cha' tso'o tsa nxaala' yu tyiquee tya'a ñati.

³⁷ Ntsu'u xi yuu ji'i yu bi'. Lo'o cua ndyujui' yu yuu bi' ji'i xa' ñati, li' ñaa nu Bernabé bi', nda yu lcaa cñi caya' lo yuu bi' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo.

5

Ñilo'o Ananías lo'o Safira ji'i ycui' Ndyosi

¹ Lo'o jua'a ntsu'u chaca yu nu naa Ananías, lo'o clyo'o yu naa Safira. Ndyujui' ngu' xi yuu ji'i ngu' ji'i xa' ñati.

² Li' ndyaa nu qui'yu bi' slo nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo; pana tsa cla'be ti cñi nda yu ji'i ngu', cha' cuaana ti nguxco'o yu nu chaca tya cla'be cñi bi' toni'i ji'i yu. Lo'o jua'a ngua cuayá' ti' clyo'o yu lcaa ña'a nu ngua'ni yu bi'.

³ Nhcui' Pedro lo'o yu li':

—Ananías —nacuï—, ¿na laca ngua hi? ¿Ni cha' laca nda nu'u chacuayá' ji'i nu xña'a nu naa Satañás cha' caca loo ne' cresiya jinu'u? Bi' laca nu ngua'ni cha' nguñilo'o nu'u ji'i Xtyi'i ycui' Ndyosi —nacuï Pedro ji'i yu bi'—. Nacuï nu'u cha' nde laca lcaa cñi nu ngujui jinu'u lo yuu bi', lo'o si'i lcaa cñi laca re.

⁴ Yuu jinu'u laca bi' nquicha', lo'o jua'a cua ntsu'u chacuayá' jinu'u cua'ni na laca nu nti' nu'u cua'ni lo'o cñi bi'. ¿Ni cha' laca nguñilo'o nu'u ji'i

ya lacua? Ná liñi cha' nu ngua'ni nu'u, cha' nu cua nacui nu'u cha' lcaa cñi bi' laca re, lo'o si'i jua'a laca bi'. Si'i lo'o ñati ti nda nu'u cha' cuiñi bi', lo'o ycui' Ndyosi cua nda nu'u cha' cuiñi bi' —nacui Pedro ji'i nu qui'yu bi'.

⁵ Lo'o ndyuna Ananías cha' bi', li' nclyú yu lo yuu. Na nclyú ti yu, ngujuii yu li'. Ndyutsii tsa lcaa ngu' nu ndi'i cacua ti li'.

⁶ Yala ti lijya xi ngu' cuañi', ngüixii ngu' late' chu' jyo'o bi', ngulo ngu' ji'i nde liya'. Li' ndyaa lo'o ngu' ji'i, ndyaa cha' tyatsi'.

⁷ Cua nteje tacui sna hora lo'o ñaa clyo'o jyo'o bi' li', pana ná jlo ti' ma' na laca ngua ji'i jyo'o bi'.

⁸ Li' nchcui' Pedro lo'o nu cuna'a bi':

—Cacha' nu'u jna' —nacui ji'i—, ¿ha tsa lo cua ti cñi nda ngu' ji'i ma' cha' ndyujui' ma' yuu bi' ji'i ngu'?

—Chañi —nacui nu cuna'a bi'—, la cui' tsa lo cua ti cñi nda ngu' ji'i ya.

⁹ —¿Ni cha' laca ngua'ni ma' jua'a? —nacui Pedro li'—. Tyucuaa ma', cua ngua'ni stu'ba ma' cha' lo'o tya'a ma' cha' cua'ni cuayá' ma' ji'i Xtyi'i ycui' Ndyosi, si jlo ti' Ni, si ná jlo ti' Ni cha' cuiñi ma' —nacui—. Cua'a jyaca xi ñi'ya ndañi quiya' ngu' cuañi' nu lijya ndyaa nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o clyo'o nu'u. La cui' jua'a tsa lo'o ngu' jinu'u juani.

¹⁰ Hora ti nclyú nu cuna'a bi' lo yuu; slo ti Pedro nclyú, ngujuii ca li'. Li' ñaa ngu' cuañi' na'a ngu' cha' lo'o nu cuna'a bi' ngujuii. Hora ti ndyi'ya ngu' ji'i jyo'o ma', ndyaa lo'o ngu' ji'i, ndyaa cha' tyatsi' sii' ti cuaá su nguatsi' jyo'o clyo'o; ca bi' nguxatsi' ngu' ji'i.

11 Ndyutsij tsa lcaa ngu' nu ngusñi cha' jii Jesucristo cha' jua'a ngua jii jyo'o Ananías lo'o clyo'o yu, lo'o jua'a ndyutsij tsa lcaa ñati nu ndyuna cha' bi'.

Ngua'ni ngu' tyuu tya'a cha' tlyu chacuayá' jii ycuí' Ndyosi

12 Quiña'a tsa chacuayá' nda ycuí' Ndyosi jii ngu' nu ngua tsa'a jii Jesucristo tya clyo, bi' cha' ngua'ni ngu' quiña'a tsa cha' tlyu ca su ndii ngu' quichi. Ngulacua tsa ti' ngu' quichi xqui'ya cña tlyu bi'. Lcaa ngu' nu ngusñi cha' jii Jesucristo ni, ndyu'u ti' ngu' ca su nacui ngu': "Corredor jii Salomón", cha' stu'ba ti ntsu'u tyiquee lcaa ngu' bi'; ca to' laa tonu laca corredor bi'.

13 Xa' la ngu' quichi ni, ndyutsij tsa ngu'; ná ndya'a ngu' slo ngu' bi', masi tso'o tsa nchcui' ngu' jii lcaa ñati nu ntsu'u cha' jii lo'o Jesucristo.

14 Li' ndyuna tyuu tya'a ñati cha' jii ycuí' Jesucristo nu Xu'na na, jlya ti' ngu' cha' bi' li'. Stu'ba ti ngusñi ngu' cha' bi', masi nu cuna'a, masi nu qui'yu, ngusñi ngu' cha' jii ycuí' nu Xu'na na.

15 Li' ndyaa ngu' quichi bi', ndyaa qui'ya ngu' jii ngu' quicha nu ntsiya slo ngu'. Li' ngusta ngu' jii ngu' quicha bi' lo jaa', masi lo qui'ña, cha' tsa lo'o ngu' jii ngu' quicha bi' ca to' calle su tyeje tacui Pedro. Ngua ti' ngu' masi cua'a ti tyacala' nu nda Pedro loo ngu' quicha bi', nu lo'o nteje tacui yu. Tyaca tso'o nu quicha bi' li'.

16 Nguañi cha' bi' lcaa quichi cacua ti, lcaa su ndii ñati quicha; bi' cha' ñaa lo'o ngu' jii lcaa ngu' quicha nu ntsu'u slo ngu', lo'o jii ngu' nu cua ngusñi cui' cuxi jii. Ñaa lo'o ngu' jii ngu' quicha

bi' nde quichi Jerusalén slo Pedro, lo'o jua'a ngua tso'o lcaa nu ngu' quicha bi' li'.

Nhcube' ngu' ji'i Pedro lo'o Juan

17 Ñasi' tsa xu'na sti jo'ó ña'a ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo, xqui'ya cha' quiña'a tsa cña tlyu ndyu'ni ngu' cuentya ji'i Jesús. Lo'o jua'a ngu' saduceo nu tya'a ndya'a sti jo'ó ni, ti'í ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ngu' bi'.

18 Bi' cha' ngulo ngu' cña cha' xñi ngu' ji'i ca ta'a nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' tsa lo'o ngu' ji'i ngu' bi' ne' chcuā.

19 Nu lo'o ngua talya, li' ndyalaa sca xca ji'i ycui' Ndyosi, ngusaala toni'i su ntsu'u ngu' ne' chcuā cha' tyu'u ngu' nde liya'. Lo'o cua ngutu'u ngu' nde liya', li' nhcui' xca bi' lo'o ngu'.

20 —Yaa clya mā —nacui—, yaa mā ne' laa tonu jua cha' culu'u mā cha' ji'i Jesús ji'i tya'a ñati mā —nacui—. Ta mā cha' lo'o ngu' ñi'ya caca cucui cresiya ji'i ngu' xqui'ya Jesucristo.

21 Ndaquiya' ngu' bi' ji'i cha' nu nhcui' xca bi' lo'o ngu'; bi' cha' lo'o nguxee, li' ndyatí ngu' bi' ndyaa ngu' ne' laa tonu cha' culu'u ngu' cha' bi' ji'i ñati nu ndi'i ca bi'.

Li' ndyaa xu'na sti jo'ó lo'o ngu' tya'a ndya'a yu, ngulo yu cña cha' tyu'u ti'i lcaa ngu' cusu', lcaa nu laca loo ji'i ngu' Israel. Cuati ngulo yu cña cha' tsa ngu', tsa culo ngu' ji'i ngu' nu ntsu'u ne' chcuā bi', cha' tyaa ngu' bi' slo yu.

22 Ndyaa ngu' li'; pana nu lo'o ndyalaa ngu' toni'i chcuā, nga'aa tucui ntsu'u ne' chcuā bi'. Hora ti nguxtyuū ngu' ñaa ngu' slo nu ngu' cusu' bi'.

23 —Ndyalaa ya toni'i chcuā —nacui ngu' ji'i ngu' nu laca loo bi'—. Nga'a ya' toni'i chcuā bi', lo'o ña'a ti tya ndi'i ngu' cuā —nacui—. Pana nu lo'o ngusaala ya toni'i chcuā, nga'aa tucui ndi'i ne' chcuā na'a ya li'.

24 Ngulacua tsa ti' sti jo'ó lo'o nu laca loo ji'i ngu' policia nu nga'a cuā, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nga'aa ntsu'u preso bi'.

25 Li' ndyalaa sca ñati slo ngu':

—¿Ha ná jlo ti' mā mala ndi'i ngu' nu ngusu'ba mā ji'i ne' chcuā la caa? —nacui yu ji'i nu ngu' cusu' bi'—. Cua ndi'i ngu' bi' ne' laa tonu nlyu'u ngu' ji'i ñati ca bi'.

26 Hora ti ndu'u nu laca loo ji'i ngu' nu nga'a cuā bi', ndyaa ndyiqui'ya ji'i preso bi'. Lo'o nu ngu' policia nu nga'a cuā ni, ndyaa ngu' lo'o. Ná ngulo policia juersa ji'i ngu' lo'o ngusñi ngu' bi' ji'i ngu', cha' ntsii policia ji'i ngu' quichi, ñi'ya si cu ngu' quee ji'i ycu'i policia.

27 Ñaa lo'o ngu' ji'i ngu' bi' slo ngu' cusu' cha' ca cuayá' ji'i ngu' bi'. Li' nguxana sti jo'ó nu laca loo bi' nchcui' lo'o ngu':

28 —Cua ngulo ya cña ji'i mā —nacui sti jo'ó ji'i ngu' preso—, cha' ná culu'u mā cha' ji'i jyo'o Jesús bi' ji'i ñati —nacui—. ¿Na laca ngua ji'i mā juani? ¿Ni cha' laca ná nduna mā? —nacui—. Nlyu'u mā cha' bi' ji'i lcaa ngu' quichi Jerusalén re, lo'o jua'a nti' mā sta mā qui'ya ji'i ya cha' ndyujui ya ji'i Jesús.

29 Nguxacui Pedro cha' ji'i sti jo'ó bi' li', cuentya ji'i lcaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo nchcui' yu:

—Ntsu'u cha' taquiya' ya ji'i cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'i ya, masi xa' cña culo ñatı̄ chalyuu ji'i ya —nacuı̄ Pedro ji'i ngu'—.

³⁰ Cua ndyujuii mā ji'i Jesús, ngujui'i ca'a mā ji'i lo crusi. Lo'o juani ni, ycuí' Ndyosi nu ngua ycuí' Ndyosi ji'i lcaa jyo'o cusu' ji'na, bi' laca Ni nu ngua'ni cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'.

³¹ Nchca ji'i Jesús bi' cuityi yu cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ñatı̄ chalyuu. Ycuí' Jesús laca nu Xu'na na, bi' cha' la'a tsu' cui ca su ntucua Ni nda ycuí' Ndyosi su tyi'i Jesús. Ngua'ni Ni jua'a cha' caja ñi'ya caca tyuju'u ti' na nu laca na ngu' Israel ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na, lo'o jua'a cui'ya Ni cha' clyu ti' ji'na li'.

³² Cha' liñi nchcui' ya lo'o mā cha' cua na'a ya ji'i ycuí' Jesús bi'. Cua nda ycuí' Ndyosi Xtyi'i ycuí' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i lcaa ñatı̄ nu ndu'ni cña nu ngulo Ni ji'i ngu'. Lo'o jua'a Xtyi'i ycuí' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' taca ca jlo ti' ya cha' chañi laca cha' ji'i Jesucristo nu nclyu'u ya ji'i lcaa ñatı̄.

³³ Lye tsa ngunaşı̄' ngu' cusu' li', lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu'; nti' tsa ngu' cujuii ngu' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo bi' li'.

³⁴ Pana hora ti ndatu sca nu cusu' slo ngu' li'. Gamaliel naa nu cusu' bi'. Ngu' fariseo laca nu Gamaliel bi', nu tso'o tsa nclyu'u cha' ji'i ycuí' Ndyosi ji'i tya'a quichi tyi yu. Nclyu'u yu cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi sa'ni, lo'o jua'a ndiya tsa ti' lcaa ñatı̄ ña'a ngu' ji'i nu cusu' bi'. Juani nchcui' yu lo'o ngu' cha' tso'o la si tsaa nu ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo bi' nde liya' sca hora ti.

³⁵ Lo'o li' nchcui' nu Gamaliel bi' lo'o lcaa ngu' cusu' bi':

—Cu'ma, laca ma loo ji'i ngu' Israel —nacui yu ji'i ngu'—, tso'o la si cui'ya na cuentya ñi'ya cña nu cua'ni na lo'o ngu' nu ndu nde liya' bi' —nacui—.

³⁶ Ntsu'u ti' na cha' tya tsubi' la ngulaa sca nu qui'yu nu tyaala tsa, nu naa Teudas; nguti'i yu xi loyuu re. Jlya tsa ti' ngu' cha' nu nchcui' yu bi', cha' nacui yu cha' ñati tlyu ngua yu. Li' ndya'a jacua siyento tya'a ñati lo'o yu; pana nu lo'o ndyujui ñati ji'i yu, li' ngusna lyiji nu ñati tya'a ndya'a yu li'. Ndye cha' ji'i yu jua'a ti li'.

³⁷ Chaca quiya' ndyalaa sca ngu' Galilea tyempo lo'o nguscua ngu' nu laca cña xtañi ngu' quichi, jyo'o Judas ngua bi'. Ngusi'yana jyo'o Judas bi' ji'i tyuu tya'a ñati cha' tyu'u lca'a ngu' ji'i yu, cha' xuu tya'a ngu' lo'o ngu' sendaru. Lo'o li' ñi'ya nu ngua ji'i Teudas bi', jua'a ngua lo'o Judas bi', cha' ndyujui ñati ji'i yu. Ndye cha' ji'i yu jua'a ti li', ngusna lcaa ngu' tya'a ndya'a yu.

³⁸ Bi' cha' juani, tso'o la si ná sca na cua'ni na lo'o ngu' nu ndu nde liya' bi'; tso'o la si nga'aa cala' na ji'i ngu' bi'. Si ñati ti ngulo cña ji'i ngu' bi', tye cha' ji'i ngu' jua'a ti li';

³⁹ si chañi cha' ycui' Ndyosi laca nu ngulo Ni cña ji'i ngu' bi', cu'ma ná nchca ji'i ma cua'ni tye ma cha' ji'i ngu' bi' li'. Na nxuu tya'a ma lo'o ycui' Ndyosi laca si cua'a ma ji'i ñati ji'i Ni.

⁴⁰ Ndyuna ngu' cusu' cha' nu nchcui' nu cusu' bi' lo'o ngu'. Li' ngusi'ya ngu' ji'i ngu' nu ndu nde liya' bi' cha' tya'a ngu' nde ni'i chaca quiya'. Ngulo ngu' cña ji'i xca cha' quiji'i ji'i preso bi'. Li' liñi tsa ngulo ngu' cusu' bi' cña ji'i preso bi', cha' nga'aa chcui' ngu' cha' ji'i Jesucristo lo'o xa' ñati. Lo'o cua ndye cha', li' ndyaa laja ti ngu' nu ngua tsa'a ji'i

Jesucristo.

⁴¹ Ndu'u ngu', chaa tsa ti' ngu' li', masi cua nchcube' ngu' nu laca loo bi' ji'i ngu' xqui'ya cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús.

⁴² Lcaa tsá nclyu'u ngu' ji'i ñati ne' laa tonu, lo'o jua'a nde to' tyi ñati; xcui' nclyu'u ngu' cha' ji'i Jesucristo ji'i ngu', cha' Jesús laca ycui' nu Xu'na na, cha' bi' laca nu ntajatya tsa ngu' ji'i tya tsubi' la.

6

Nda ngu' cña ji'i nu cati tya'a ñati

¹ Tyempo bi' ngua quiña'a la ngu' tya'a ngu' judío nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo, pana ná stu'ba ntsu'u tyiquee ngu' nu nhcui' cha' griego lo'o ngu' nu nhcui' cha'cña ji'i ngu' judío:

—Ná stu'ba ndacha ngu' na cacu nu cuna'a ti'i —nacui' ngu' nu nhcui' cha' griego—. Ná tso'o ndu'ni ngu', cha' nda ngu' ji'i nu cuna'a ti'i nu nhcui' cha'cña ji'i ngu' judío, lo'o jua'a ná nda ngu' ji'i nu cuna'a ti'i tya'a ya nu nhcui' cha' griego —nacui' ngu'.

² Bi' cha' nguane nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ji'i ngu' cha' tyu'u ti'i lcaa ngu' nu laca ñati ji'i Jesucristo, cha' hcui' ngu' lo'o ñati bi':

—Ntsu'u cña ji'i ya cha' culu'u ya cha' ji'i ycui' Ndyosi ji'i lcaa ñati —nacui' ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi'—, bi' cha' ná tso'o si xcui' ndya'a tyiquee ya ji'i na cacu ngu' re —nacui' ngu' bi'—.

³ Cu'ma ngu' tya'a na, tso'o la si subí ma tya chcati tya'a ngu' tya'a ma nu caca cña bi', cha' stu'ba ti xtyucua ngu' ji'i lcaa ngu' ti'i tya'a na. Nga'a cha' caca ngu' bi' ñati nu tso'o tsa nhcui'

ngu' jil'i, ñati nu nclyacua tso'o ti', ñati nu ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya jil'i cha' ta la juersa jil'i, cha' taca cña'asij tso'o ngu' lcaa na nu ntsu'u jil'na. Tso'o si jua'a laca ñati nu cua'a lo ma cña jil'i cha' caca ngu' cña bi'.

⁴ Li' caja la xi tyempo cha' chcu'i ya lo'o ycu'i Ndyosi, cha' culu'u ya cha' jil'i Jesucristo jil'i xa' ñati.

⁵ —Tso'o lacua —nacui lcaa ngu'—, jua'a cua'ni ya.

Li' ngusubi ngu' jil'i Esteban, sca yu nu jlya tsa ti' jil'i Jesucristo; chañi cha' ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya jil'i yu bi'. Lo'o jua'a ngusubi ngu' jil'i Felipe, lo'o jil'i Prócoro, lo'o jil'i Nicanor, lo'o jil'i Timón, lo'o jil'i Parmenas, lo'o jil'i Nicolás nu ngu' quich'i Antioquía. Ñi'ya nu jlya ti' ngu' judío, jua'a jlya ti' Nicolás nu ngua tya clyo la.

⁶ Li' ndyaa lo'o lcaa ñati nu ndi'i bi' jil'i nu cati tya'a ngu' bi' slo nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ngua tsa'a jil'i Jesucristo tya clyo. Lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi' ni, nchcu'i ngu' lo'o ycu'i Ndyosi cha' jil'i nu cati tya'a ngu' bi'. Cuati ngusta ya' ngu' hique nu cati tya'a ngu' bi' chacuayá' jil'i ycu'i Ndyosi, cha' tyanu ngu' lo cña bi'.

⁷ Lcaa tsá nda ngu' cha' jil'i ycu'i Ndyosi lo'o quiña'a la ñati nu ntaja'a cua'a jyaca jil'i cha' bi'. Jua'a ngua quiña'a la ngu' nu ndyaca tsa'a cha' jil'i Jesucristo nde quich'i Jerusalén, lo'o jua'a ngua tyuu tya'a sti jo'ó jil'i ngu' judío nu ngusñi cha' jil'i Jesucristo li'.

Ngusñi ngu' jil'i Esteban

⁸ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu Esteban bi' xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi. Cua nda ycu'i Ndyosi

chacuayá' cha' ngua'ni yu tyuu tya'a cña tonu cha' cube tsa ti' xa' ñati.

⁹ Pana ntsu'u ñati nu lijya ngutu'u nde xa' loyuu nu naa Cirene, lo'o ngu' quichí Alejandría, lo'o ngu' Cilicia, lo'o ngu' Asia; ca ta'a ngu' ndya'a ngu' ne' laa ji'i ngu' libertades, su ndyu'u ti'i ngu' nu ngua preso ji'i ngu' tsubi' la. Li' nguxana ngu' bi' nxuu tya'a tsa ngu' lo'o Esteban.

¹⁰ Ná ngua ji'i ngu' cua'ni ngu' ngana ji'i Esteban, cha' cua nda Xtyi'i ycuí' Ndyosi juersa ji'i yu cha' caja ñi'ya xtyacuí yu cha' lo'o ngu' bi'.

¹¹ Li' nguane ngu' bi' ji'i xa' ñati cha' ta ngu' xi cha' cuiñi lo'o ngu' quichí. Nacuí ngu' cuiñi bi' cha' cua ndyuna ngu' cha' suba' nu nchcui' Esteban ji'i ycuí' Ndyosi; lo'o jua'a ji'i jyo'o Moisés nchcui' yu cha' cuxi, nacuí ngu' cuiñi bi'.

¹² Nda ngu' cuiñi bi' cha' bi' lo'o lcaa ngu' quichí, masi lo'o ngu' cusu', masi lo'o ngu' nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa. Ndyuna ngu' cha' nu nchcui' nu ngu' cuiñi bi' lo'o ngu', ngunasí' tsa ngu' ji'i Esteban li'. Ngusñi ngu' ji'i yu, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu slo ngu' nu laca loo cha' caca cuayá' ji'i yu lo'o ngu'.

¹³ Lo'o jua'a ndacua nga'a ngu' nu nchcui' cha' cuiñi bi':

—Lcaa tsá chiya'a nchcui' nu qui'yu re —nacuí ngu' cuiñi bi'—. Nchcui' ca'a yu ji'i laa tonu re, lo'o jua'a nchcui' ca'a yu ji'i quityi nu nscua cña lo, la cui' cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'na —nacuí.

¹⁴ Cua ndyuna ya lo'o nchcui' yu re cha' cua'ni ñu'u Jesús ji'i laa tonu re, la cui' Jesús Nazaret ni. Lo'o jua'a xa' la cha' ngulu'u yu ji'i ñati, nu ná stu'ba lo'o cha' nu nguscua jyo'o Moisés cua sa'ni la; pana cua nguscua liñi jyo'o Moisés lcaa ña'a cña

ji'i ycu'i Ndyosi nu nga'a cha' cua'ni na —nacu'i nu ngu' cuiñi bi' ji'i ngu'.

¹⁵ Ña'a tsa ngu' cusu' nu laca loo bi' ji'i Esteban li', cha' ñi'ya ña'a loo xca ji'i ycu'i Ndyosi, jua'a ña'a loo Esteban, cha' laca yu sca ñati nu lubii tsa cresiya ji'i.

7

Cha' nu nchcui' Esteban lo'o ngu' nu laca loo

¹ Li' nchcuane xu'na sti jo'ó ji'i Esteban:

—¿Ha cha' liñi laca cha' nu nchcui' ngu' re? —nacu'i.

² Nguxacu'i Esteban cha' ji'i li':

—Cu'ma ngu' cusu', cu'ma ngu' tya'a quichi tyi na —nacu'i yu—, cui'ya ma cha' clyu ti' 'na, chcu'i na' xi lo'o ma —nacu'i yu—. Tlyu tsa cha' ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi nu ndu'ni tlyu na ji'i Ni. Cua sa'ni ngulu'u loo Ni ji'i jyo'o cusu' ji'na nu ngua naa Abraham. Tya ndi'i jyo'o cusu' bi' nde quichi tyi yu, nde loyuu su cuentya Mesopotamia, cha' bilya tyalaa yu ca quichi Harán nu ngua li'.

³ “Xtyanu nu'u ji'i loyuu quichi tyi nu'u, tyu'utsu' nu'u ji'i ngu' tya'a nu'u”, nacui ycu'i Ndyosi ji'i Abraham bi' li'. “Tsa nu'u ca chaca chalyuu ca su culu'u na' jinu'u cha' tyi'i nu'u”, nacui Ni.

⁴ Bi' cha' ngutu'u Abraham loyuu ji'i ngu' Caldea, ndyaa yu quichi Harán, ndyanu yu ca quichi bi' tyu yija. Nu lo'o ngujuii sti Abraham, li' ngulo ycu'i Ndyosi cña ji'i yu cha' tsa yu tyijyu' la ña'a cuayá' nu ndyalaa yu loyuu re su ndi'i na juani.

⁵ Pana ná nda ycui' Ndyosi chacuayá' caja yuu ji'í yu tsiya' ti, lo'o jua'a ni sca sñi' Abraham ná ntsu'u tyempo bi'. Li' nchcui' ycui' Ndyosi lo'o yu: “Ta na' yuu re jinu'ú, jua'a ji'í sñi' nu'ú ca tiya' la, nu lo'o cua ntsu'u nu sube jinu'ú”, nacui' ycui' Ndyosi ji'í yu.

⁶ Lo'o li' nda ycui' Ndyosi cha' lo'o Abraham chaca quiya': “Tsaa sñi' ste' nu'ú nde ca chaca chalyuu”, nacui' Ni. “Li' tyanu ñati' jinu'ú tyijyu' chaca tyajacua siyento yija, su xcube' ngu' ca tyi ji'í ñati' jinu'ú”, nacui' Ni. “Ntsu'u cha' cua'ni ngu' cña ji'í ngu' ca tyi bi' laja ti, ná lo'o caya'.

⁷ Li' xcube' na' ji'í ngu' bi' xqui'ya cha' ti'í tsa xcube' ngu' ji'í ñati' jinu'ú. Tyu'u ñati' jinu'ú loyuu bi' li', tyaa ngu' ca nde chaca quiya', cua'ni tlyu ngu' bi' jna' li'.”

⁸ Ngüiñi cha' ji'í ycui' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham li'; bi' cha' ngulo Ni cña ji'í yu cha' xi'yu ngu' qui'ji lcaa nu qui'yu sñi' yu, cha' jua'a tyi'u ti' sñi' yu cha' cua ngüiñi cha' ji'í ycui' Ndyosi lo'o sti ngu'. Jua'a ngua cha', ngusi'yu jyo'o Abraham qui'ji sñi' nu ntsu'u cua snu' ti tsá ngula; la cui' Isaac ngua naa sñi' yu. Nu lo'o cua ngusu' jyo'o Isaac bi', li' ngula sñi' yu, lo'o la cui' jua'a ngua'ni yu, cha' ngusi'yu qui'ji sñi' yu. Jacob ngua naa sñi' yu, lo'o li' tii tyucuaa tya'a sñi' ngula ji'í jyo'o Jacob bi'; jyo'o cusu' ji'í lcaa na laca ngu' bi'.

⁹ Tsaca sñi' Jacob ngua naa José. Ngua sca tsá ngua ñasi' tsa tya'a yu ji'í nu José bi', bi' cha' ndyujui' ngu' ji'í yu ji'í xa' ñati. Ngüi'ya ngu' ji'í nu José bi', ndyaa lo'o ngu' ji'í yu ca loyuu su cuentya Egipto. Pana ná ngulaya' ycui' Ndyosi ji'í José,

¹⁰ ngua'ni Ni cha' nga'aa ngua'ni cuxi ngu' lo'o

yu li'. Tyempo bi' ntsu'u rey ji'i ngu' Egipto nu ngua naa Faraón, lo'o li' ngua'ni ycu'i' Ndyosi cha' ngua cuayá' ti' Faraón cha' ngu' tii ngua nu José bi'. Bi' cha' ndiya ti' rey Faraón ji'i yu, nda rey cña ji'i yu, cha' ngua nu José bi' loo ji'i lcaa ngu' Egipto, lo'o jua'a ji'i lcaa msu nu ntsu'u toni'i ji'i rey Faraón bi'.

11 'Lo'o li' ndyalaa sca jbi'ña loyuu Egipto, lo'o jua'a ca loyuu su cuentya Canaán. Ti'i tsa ña'a ndyanu ngu', nga'aa ngujui na cacu jyo'o cusu' ji'na.

12 Li' ngujui cha' ji'i Jacob cha' tya ntsu'u na cacu ngu' ca loyuu Egipto, bi' cha' ngulo yu cña ji'i sñi' yu cha' tsa squi'ya ngu' nscua' cha' cacu ngu' lo'o tya'a ngu', la cui' sñi' yu bi' laca jyo'o cusu' ji'na. Li' ndyaa ngu' bi' sca quiya'.

13 Lo'o ndyaa ngu' nu nchca tyucuaa quiya', li' ngua cha' ndyuloo ngu' ji'i jyo'o José, cha' la cui' tya'a ngu' laca yu. Ngua cuayá' ti' rey Faraón tilaca laca sti José, tilaca laca tya'a yu li'.

14 Lo'o li' nda José cha' ndyaa cacha' ji'i sti yu cha' tyaa nu cusu' ca su ndi'i yu lo'o lcaa tya'a yu. Cua ntsu'u snayala tyii nga'yu tya'a ngu' tya'a sti José tyempo bi'.

15 Ndyaa nu Jacob bi' nde loyuu su cuentya Egipto lo'o lcaa tya'a ngu' li', jua'a tya ndalo nu cusu' xi tyuu yija hasta ña'a cuayá' nu ngujui yu. Li' ngujui lcaa sñi' jyo'o Jacob, nu jyo'o cusu' ji'na bi' ni.

16 Pana ná ndyanu tyijya jyo'o cusu' ji'na ca loyuu su cuentya Egipto, cha' nu lo'o ndu'u ngu' ndyaa ngu', ndyaa lo'o ngu' ji'i tyijya jyo'o bi', cha' xatsi' ngu' ji'i tyijya chaca quiya' ne' tyuquee nde

quichī Siquem; tyuquee bi' ngua nu ngüi'ya jyo'o Abraham ji'ī ngu' Hamor nu ngua tya sa'ni la, cha' tsaa sñi' tsaa xatsi' ji'ī ycui'.

17 'Cua ndyatu la tya'a jyo'o cusu' ji'na ca loyuu su cuentya Egipto; li' ndyalaa tyempo nu nchcui' ycui' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham nu ngua sa'ni la, tyempo cha' tyu'u ngu' tyaa ngu'.

18 Xa' rey ngua loo ji'ī ngu' Egipto li', nu bilya cuna tilaca ngua jyo'o José bi'.

19 Nguñilo'o rey bi' ji'ī jyo'o cusu' ji'na, ngux-cube' rey bi' ji'ī ngu'. Jua'a ngulo rey bi' cña cha' xcuāā ngu' ji'ī lcaa cubi' qui'yu ji'ī ngu', cha' cajaa cubi', cha' nga'aa catu la ngu' bi'.

20 Tyempo bi' ngula jyo'o Moisés, lo'o jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycui' Ndyosi ña'a ji'ī nu piti bi'. Sna co' ti nguti'ī yu lo'o xtya'a yu lo'o sti yu, cha' nguxcati' xtya'a yu ji'ī yu.

21 Li' ndyalaa tyempo nu ntsu'u cha' xcuāā ngu' cusu' ji'ī cubi' bi'. Pana sca nu cuna'a sñi' rey xña'a bi' nquiye cubi' bi' ji'ī, ndyi'ya ji'ī ndyaa to' tyi li' cha' caca cubi' sñi' miña'a.

22 Nu lo'o cua ngusu' la nu Moisés bi', ngua tsa'a yu lcaa cha' nu jlo ti' ngu' tii nde loyuu su cuentya Egipto. Jlo tsa ti' nu Moisés bi' ña'a cha' nu chcui' yu lo'o ngu', cha' ngua tsa ji'ī yu.

23 'Cua ntsu'u tu'ba yija Moisés, lo'o nti' tsa yu tsaa na'a yu ji'ī ngu' Israel tya'a yu, si tso'o ndi'ī ngu'.

24 Li' na'a yu ji'ī sca ngu' Egipto nu ti'í tsa nchcube' ji'ī sca ngu' Israel. Nguxtyucua Moisés ji'ī nu ngu' tya'a yu bi', ngujui'ī yu ji'ī nu ngu' Egipto bi' ña'a cuayá' nu ndyujuii yu ji'ī bi'.

25 Ndi'ya ngulacua ti' Moisés li': "Juani ngua cuayá' ti' tya'a na' cha' cua'ni lyaá Ni ji'ngu' Israel tya'a na' xqui'ya na'". Jua'a ngulacua ti' nu Moisés bi', pana si'i cha' bi' nti' ngu' Israel tya'a yu.

26 Nguxee chaca tsā ndyalaa yu ca su ngusuu tya'a tucua tya'a ngu' Israel. Ná ndiya ti' Moisés cha' nxuu tya'a ngu' bi': "¿Ni cha' laca nxuu tya'a mā?" nacui yu ji'i ngu' li'. "La cui' ca ngu' tya'a na laca mā. Ná tso'o cha' nxuu tya'a mā."

27 Li' ntejeya' chaca nu xña'a la bi' ji'i Moisés, nguxacui cha' ji'i yu ndi'ya: "¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'u cha' caca nu'u loo ji'i cua?" nacui ji'i nu Moisés bi', "¿Ha cua'ni cuayá' nu'u ji'i cua?" nacui.

28 "Ñi'ya nu ndyujui nu'u ji'i nu ngu' Egipto bi' la caa, ¿ha jua'a cujui nu'u jna' nti' nu'u juani?"

29 Nu lo'o ndyuna Moisés cha' bi', li' ngusna yu, ndyaa yu ca chaca chalyuu su naa Madián. Ngu' xta laca nu Moisés bi', nu nguti'i yu loyuu bi'. Ngujui clyo'o yu li', lo'o jua'a ngujui tucua tya'a sñi' qui'yu yu.

30 'Cua nteje tacui tu'ba yija, li' ntsu'u sca tsā nga'a Moisés sca loyuu btyi su ná ntsu'u hitya nu co'o ngu'. Cacia ti sca ca'ya nu naa Sinaí, ca bi' ndya'a yu li'. Na'a yu sca yaca quiche' ndyaqui, pana laja quii' bi' ngulu'u loo sca xcā ji'i ycuí Ndyosi ji'i yu.

31 Ndube tsa ti' Moisés li'. Ndyaa yu cacua la xi slo yaca quiche' bi', lo'o li' ndyuna yu cha' nu nchcui' ycuí Ndyosi nu Xu'na na lo'o yu:

32 "Ycui' Ndyosi laca na'", nacui nu Xu'na na. "La cui' na' laca, ngua'ni tlyu jyo'o cusu' jinu'u jna'",

nacui Ni. “Lo'o jyo'o Abraham, lo'o jyo'o Isaac, lo'o jyo'o Jacob ngua'ni tlyu ngu' 'na.” Ndyutsii tsa nu Moisés bi' li', hasta nchcuá tya yu; nga'aa ngua ña'a cui'ya yu ji'i quii' tsiya' ti.

³³ Chaca quiya' nhcui' ycuí' nu Xu'na na lo'o yu li': “Clyo clya nu'ú caña nu nga'a quiya' nu'ú”, nacui Ni, “cha' slo na' ndu nu'ú. Tacati tsa ca nde cha' ycuí' Ndyosi laca na'.

³⁴ Cua na'a na' ji'i lcaa ngu' Israel tya'a nu'ú ca su ndi'i ngu' nde loyuu Egipto. Cua ngusubi na' ji'i lcaa cu'mā cha' caca mā ñati' 'na, pana juani lye tsa nhcube' ngu' cuxi bi' ji'i ñati' 'na. Ndyuna na' cha' xñi'i tsa ndañi nxi'ya ngu', bi' cha' ndyalaa na' cha' cua'ni lyaá na' ji'i ngu'. Juani culo na' cña jinu'ú cha' xtyuú nu'ú tyaa nu'ú nde loyuu su cuentya Egipto chaca quiya'.”

³⁵ 'Nu ngua sa'ni la ná ntaja'a ngu' Israel tya'a yu cha' caca nu Moisés bi' loo ji'i ngu': “¿Tilaca laca nu nda chacuayá' jinu'ú cha' caca nu'ú loo ji'i cua, cha' cua'ni cuayá' nu'ú ji'i cua?” nacui ngu' ji'i yu sa'ni la. Pana la cui' Moisés bi' ni, cua ngusubi ycuí' Ndyosi ji'i yu cha' caca yu loo ji'i ngu' Israel tya'a yu, cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ngu' bi', cha' ti'í tsa nhcube' ngu' bi'; bi' cha' ngulo ycuí' Ndyosi cña ji'i Moisés nu lo'o na'a yu ji'i xca' ji'i ycuí' Ndyosi ndu laja yaca quiche' su ndyaquí bi'.

³⁶ Nda ycuí' Ndyosi chacuayá' ji'i jyo'o Moisés cha' cua'ni yu cña tonu cha' cube ti' ngu' ca loyuu su cuentya Egipto. Xqui'ya cha' ngua ji'i yu ngua'ni yu cña tonu bi', bi' cha' ngua ji'i yu ngulo yu cña ji'i lcaa ngu' Israel tya'a yu, cha' ngutu'u ngu' loyuu su cuentya Egipto nguta'a lo'o Moisés ji'i ngu' bi'. Xa' ngua'ni yu cña tonu to' tyujo'o nu

naa Tyujo'o Nga'a. Li' nguta'a yu lo'o ngu' nde sca loyuu btyi su ná ntsu'u hitya nu co'o ngu', lo'o jua'a chaca quiya' ngua'ni yu cña tonu cha' cube ti' ngu' ji'i ycuí' Ndyosi. Cua tu'ba yija nguta'a nu Moisés bi' lo'o ngu'.

³⁷ La cui' Moisés ngua nu nchcui' lo'o ngu' bi' ndi'ya: “Cua ngulo ycuí' Ndyosi cña jna' cha' ta na' cha' ji'i Ni lo'o ma, la cui' jua'a culo Ni cña ji'i chaca ngu' tya'a na nde loo la”, nacui' nu Moisés bi' ji'i ngu' nu ngua li'.

³⁸ La cui' Moisés bi' nga'a lo'o ngu' ca su ndyu'u ti'i ngu' cla'be loyuu btyi bi'. Li' nchcui' xca ji'i ycuí' Ndyosi lo'o nu cusu' bi' ca lo xlya ca'ya su naa Sinaí. Lo'o jua'a nda Moisés cha' bi' lo'o lcaa ngu' bi', la cui' jyo'o cusu' ji'na laca ngu' bi'. Nu cha' nu cua nchcui' Moisés lo'o ngu' bi' li', ná nga'a cha' tye cha' bi' tsiya' ti; bi' cha' tya ntsu'u cha' nu nguscua jyo'o Moisés bi', cha' ca cuayá' ti' na ji'i juani.

³⁹ 'Pana ná ndyuna tso'o jyo'o cusu' ji'na cha' nu nda Moisés lo'o ngu', cha' ná nti' ngu' cua'a jyaca ngu' ji'i. Ndyi'u tsa ti' ngu' cha' ji'i loyuu su cuentya Egipto, bi' cha' ngua ti' ngu' xtyuu ngu' loyuu bi' chaca quiya'.

⁴⁰ Tya ntsu'u nu Moisés bi' lo ca'ya, lo'o li' ndi'ya nguane ngu' ji'i jyo'o Aarón nu ngua sca sti jo'ó: “¿Ha ná cuiñá nu'u sca jo'ó cuentya ji'na cha' cua'ni tlyu na ji'i, ñi'ya ndu'ni tlyu ngu' ji'i sca jo'ó?” nacui' ngu' ji'i nu Aarón bi'. “Cua ngulu'u Moisés tyucui' ji'na su ngutu'u na loyuu su cuentya Egipto, pana juani nga'aa jlo ti' na na laca ngua ji'i yu bi'.”

⁴¹ Li' ngüiñá ngu' sca toro cuañi' lo'o oro cha' caca bi' jo'ó ji'i ngu'. Ndyujui' ngu' bata ca slo jo'ó

bi' jĭi' ngu', cha' ta ngu' msta' jĭi' jo'ó, cha' cua'ni tlyu ngu' jĭi' jo'ó bi'. Chaa tsa ti' ngu' lo'o na'a ngu' jĭi' jo'ó nu ngüiñá ycuí' ca ngu' jĭi'.

⁴² Xa' ña'a cha' ngulacua ti' ycuí' Ndyosi ña'a Ni jĭi' ngu': "Culaya' na' jĭi' ngu' jua tsiya' ti cha' ndyu'ni ngu' cña cuxi bi' li", nacui Ni. "Xcuí' cha' xña'a nti' ngu' jua." Jua'a ngulacua ti' ycuí' Ndyosi, bi' cha' nguxtyanu Ni jĭi' ngu' cha' cua'ni tlyu ngu' bi' jĭi' lcaa na nu ntsu'u nde cua; jo'ó laca cuichaa ngua ti' ngu' li', jo'ó laca co' ngua ti' ngu', lo'o cualya, lo'o cuii. Xcuí' cha' cuxi ngua'ni ngu' li'. Cuentya jĭi' cha' cuxi nu ngua'ni ngu', bi' laca cha' nu nguscua jyo'o cusu' lo quityi jĭi' ycuí' Ndyosi ndi'ya:

Ngu' Israel laca lcaa ma; nguta'a yu'u ma tu'ba yija lo natĭ' btyi, nacui ycuí' Ndyosi.

¿Ni cha' laca ná ngua'ni tlyu ma 'na tyempo bi' lo'o ndyujuii ma na'ni bi'?

Si'i na tyucui tyiquee ma nda ma na'ni bi', cha' caca ni' msta' 'na.

⁴³ Ndyi'ya lo'o ma jĭi' ni' sube jĭi' jo'ó Moloc, ndyi'ya lo'o ma jĭi' sca cuii nu laca jo'ó Renfán; tucua tya'a jo'ó bi' ngüiñá ma cha' caca jo'ó bi' xu'na ma.

Bi' cha' cua'ni na' cha' tsaa lo'o ngu' xa' tsu' jĭi' ma nde chaca chalyuu nu tyijyu' la;

tsaa ma chaca tsu', nde quichi Babilonia cha' chcube' ma cajua.

Jua'a nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o nguscua jyo'o cusu' cha' jĭi' Ni lo quityi nu ngua sa'ni.

⁴⁴ 'Nguta'a yu'u jyo'o cusu' jĭi' na ca lo natĭ' btyi. Ntsu'u sca ni' quiji na'ni ti jĭi' ngu', nu ndyi'ya lo'o ngu' jĭi' ndya'a ngu', cha' ndyi'u ti' ngu' jĭi' ycuí'

Ndyosi xqui'ya ni'ḷi quiḷi bi'. Ycui' Ndyosi ngulu'u cña ji'ḷi jyo'o Moisés bi' ñi'ya nu cuiñá ngu' ni'ḷi bi'.

⁴⁵ Nu lo'o ngujuii nu Moisés bi', li' ngusubi Ni ji'ḷi jyo'o Josué cha' caca yu loo ji'ḷi jyo'o cusu' ji'na. Lo'o ni'ḷi quiḷi bi', ñaa lo'o ngu' ji'ḷi lo'o ndyalaa ngu' loyuu re. Li' ngulo'o ycui' Ndyosi ji'ḷi xa' la ñati, ngulo'o Ni ji'ḷi lcaa ngu' ca tyi bi', cha' tyanu yuu re laja ti. Nguxtyanu ngu' ji'ḷi ni'ḷi quiḷi bi' to' tyi sca ñati hasta ña'a cuayá nu ndyalaa tyempo lo'o ngua jyo'o David loo ji'ḷi ngu'.

⁴⁶ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycui' Ndyosi ña'a Ni ji'ḷi nu David bi'. Li' ngua ti' David cuiñá sca ni'ḷi su caca tyi ycui' Ndyosi, cha' ycui' Ndyosi laca loo ji'ḷi ñati ji'ḷi Jacob.

⁴⁷ Pana ná tso'o nti' ycui' Ndyosi cha' cua'ni David jua'a; nu lo'o cua nguluu sñi' jyo'o David nu ngua naa Salomón, li' nda ycui' Ndyosi chacuayá ji'ḷi yu cuañi' bi', cha' cuiñá yu ni'ḷi bi'.

⁴⁸ Lo'o ycui' Ndyosi ni, ná ntaja'a Ni tyanu Ni ne' ni'ḷi nu ngüiñá ñati ti, cha' laca ycui' Ndyosi loo ji'ḷi lcaa ca chalyuu. Ñi'ya nguscua sca jyo'o cusu' cha' cuentya ji'ḷi ycui' Ndyosi tya sa'ni la:

⁴⁹ Ntsu'u tyi na' nde cua, nacui ycui' Ndyosi nu Xu'na na.

Sca ti na' ndy'ya loo na' ji'ḷi tyucui ña'a chalyuu, nacui Ni,

bi' cha' ná ca cuiñá sca ñati chalyuu sca ni'ḷi su tyi'ḷi na', nacui Ni,

ná ntsu'u su xtyii cña' na'.

⁵⁰ Ycui' na' ngüiñá na' lcaa na nu ntsu'u tyucui ña'a chalyuu.

⁵¹ Tya nhcui' la Esteban lo'o ngu' cusu' li':

—Ná ntaja'a mā taquiya' mā cha' nu nchcui' ycui' Ndyosi lo'o mā. Tacalya tsa hique mā, cha' ná nduna mā cha' ji'i ycui' Ndyosi tsiya' ti; jua'a lcaa tsā chij nti' mā lo'o nclyacua ti' mā cha' ji'i Xtyi'i ycui' Ndyosi. La cui' ñi'ya ngua'ni jyo'o cusu' ji'na cha' cuxi sa'ni, la cui' jua'a ndyu'ni mā juani.

⁵² Cua nguxcube' jyo'o cusu' ji'na ji'i lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycui' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñatj cua sa'ni. Cua ndyujuii ngu' bi' ji'i jyo'o cusu' nu nguscua cha' ji'i ycui' Ndyosi ndi'ya: “Tyalaa sca ñatj nde chalyuu re; xcui' lubii tsa cresiya ji'i yu bi' caca”, nacui jyo'o cusu' bi'. Lo'o jua'a tsubi' ti cua ndyalaa la cui' ñatj nu nchcui' quityi cha' ji'i. Chiya'a tsa ngua'ni mā nu lo'o ndyujuii mā ji'i yu.

⁵³ Xca ji'i ycui' Ndyosi laca nu nda cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o mā sa'ni la, cña nu ngulo ycui' Ni ji'i mā laca cha' bi'. Tya ntsu'u quityi bi' ji'i mā juani, pana ná ntaja'a mā taquiya' mā ji'i cha' nu nchcui' ycui' Ndyosi lo'o mā lo quityi bi'.

Ndyujuii ngu' ji'i Esteban

⁵⁴ Nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Esteban, ngua ñasi' tsa ngu' li', tyaala tsa ndi'i cloo ngu' cha' ñasi' ngu'.

⁵⁵ Nxña'a Esteban nde cua, li' na'a yu sca xee tlyu tsa nu ngua'ni Xtyi'i ycui' Ndyosi cha' ña'a yu ji'i; xee ji'i ycui' Ndyosi ngua bi'. Lo'o li' na'a yu ji'i ycui' Jesús ndu la'a tsu' cui' ca su ntucua ycui' Ndyosi.

⁵⁶ —Ña'a mā yi'a —nacui Esteban ji'i ngu' li'—, cua ngusaala ycui' Ndyosi nde cua —nacui—. Cua

na'a na' ji'i ycuí' nu nda Ni ji'i lijya cha' laca yu ñati,
ndu yu la'a tsu' cui' ca su ntucua ycuí' Ndyosi.

⁵⁷ Cui' tsa ngusi'ya ngu' li', ndacu' ngu' jyaca
ngu' cha' nga'aa nti' ngu' cuna ngu' cha' nu nchcui'
Esteban.

⁵⁸ Ntejeya' ngu' ji'i nu Esteban bi', lo'o li' yala
ntchaa ngutu'u ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde to'
quichi. Li' ngu' quee ji'i yu cha' cujuui' ngu' ji'i
yu, pana ngusta ngu' bi' ste' ngu' ca su ndu sca yu
cuañi' nu naa Saulo.

⁵⁹ Laja lo'o ngu' quee ji'i nu Esteban bi',
nchcui' yu lo'o Jesús:

—Jesús Xu'na na' —nacui' Esteban—, cua'ni nu'u
cha' tso'o qui'ya nu'u cresiya jna'.

⁶⁰ Li' ngucha sti' yu lo'o lye tsa nchcui' yu chaca
quiya':

—Xu'na na' —nacui' yu—, ná sta nu'u qui'ya ji'i
ñati re cha' ngu' quee jna' —nacui' Esteban ji'i
Jesús.

Lo'o jua'a tsa tsiya' ca ngujuui yu li'.

8

Tyaala tsa Saulo ji'i ñati ji'i Jesucristo

¹ Tso'o tsa ngua ti' nu Saulo bi', cha' cua ndyujuii
ngu' ji'i Esteban. La cui' tsa bi' nguxana yu, ti'í
tsa nchcube' yu ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o
Jesucristo ca quichi Jerusalén. Lya' tsa ti' yu ji'i
ngu' bi'; bi' cha' ngusñi ngu' tyucuii, ndyaa ngu'
xa' la quichi nde loyuu su cuentya Judea, lo'o jua'a
loyuu su cuentya Samaria. Pana nu tii tyucuaa
tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo ni,
ndyanu ngu' bi' nde Jerusalén.

² Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu xñi'i tsa ti' xqui'ya cha' ngujuii Esteban. Tyuu tya'a ngu' bi', ngu' nu tyucui tyiquee ngu' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi ni, ndyaa lo'o ngu' bi' ji'i jyo'o Esteban ca su nguatsi'; jua'a nxi'ya tsa ngu' nu ndyaa lo'o ji'i bi'.

³ Lo'o nu Saulo bi' ni, ngua ti' yu cha' lye tsa xcube' yu ji'i lcaa ñati ji'i Jesucristo li'. Ndyati yu ca ni'i ji'i ngu', ntejeya' yu ji'i ngu' qui'yu bi', ntejeya' yu ji'i ngu' cuna'a bi', cha' tyaa lo'o yu ji'i ngu' ne' chcu'a.

Ndyalaa cha' ji'i Jesús loyuu su cuentya Samaria

⁴ Lo'o nu ngu' nu ndyaa xa' quichi bi' ni, nda ngu' cha' ji'i Cristo nu Xu'na na lo'o ngu' lcaa quichi ca su ndyaa ngu'.

⁵ La cui' jua'a ndya'a sca ñati nu naa Felipe, ndyaa yu nde loyuu su cuentya Samaria; li' ndyalaa yu sca quichi ca bi', nda yu cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' quichi bi'.

⁶ Tso'o tsa ndyuna lcaa ngu' quichi cha' bi', lo'o jua'a na'a ngu' cña tonu cuentya ji'i ycu' Ndyosi nu ngua'ni Felipe slo ngu'.

⁷ Ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o tyuu tya'a ngu' quicha, jua'a ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' nu ngusñi cui'i cuxi ji'i. Cuii nxi'ya ngu' nu ntsu'u cui'i cuxi ji'i, cuati ndu'u nu cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' bi' ndyaa. Lo'o jua'a ngua tso'o ngu' nu quicha quiya', ngua tso'o ngu' nu nchcu' tyijya.

⁸ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee lcaa ngu' quichi bi' li'.

⁹ Quichi bi' ndi'i sca nu qui'yu nu naa Simón, ngu' cucha'a laca bi'. Nhcui' nu Simón bi' cha' ngu' tlyu laca ycu' ca; lo'o jua'a ngusñi ngu' quichi

cha' nu nchcui', jlya ti' ngu' cha' laca nu Simón bi' sca ñati tlyu.

¹⁰ Ndaquiya' ngu' culiya' ji'i; lo'o jua'a ngu' ti'i, lo'o ngu' nu laca loo ji'i quichi, lo'o nu sube, lcaa ngu' lo'o tya'a ngu' ndyuna tso'o ngu' lcaa cha' nu nchcui' nu Simón bi'.

—Cua nda ycuí' Ndyosi chacuayá' ji'i nu qui'yu re cha' cua'ni cua' ña'a ca cña tonu nu nti' yu cua'ni yu —nacuí' ngu' quichi' bi' li'.

¹¹ Cua tyuu yija' ngua'ni cucha'a nu Simón bi' ji'i lcaa ñati quicha, bi' cha' jlya ti' ngu' lcaa cha' nu nchcui' yu cucha'a bi', nu lo'o bilya tyalaa Felipe quichi' bi'.

¹² Li' ndyalaa Felipe ca bi', nda yu cha' ji'i Jesucristo lo'o lcaa ngu' quichi; ndacha' yu ji'i ngu' ñi'ya caca si laca ycuí' Ni loo ne' cresiya ji'i ngu'. Ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Felipe li', ngusñi ngu' cha' bi'; bi' cha' ntyucuatya yu ji'i lcaa ñati nu ngusñi cha' bi', masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a.

¹³ Lo'o ycuí' Simón ni, ngusñi cha' bi' li', jua'a ntyucuatya Felipe ji'i. Li' lcaa tsa' ndya'a lca'a ji'i Felipe, cha' ndube tsa ti' Simón lo'o na'a lcaa cña tonu nu ngua'ni nu Felipe bi'.

¹⁴ Li' ndyuna ngu' nu ngua' tsa'a ji'i Jesucristo nu ndyanu ca Jerusalén cha' lo'o ngu' Samaria bi', cua ngusñi ngu' cha' ji'i ycuí' Ndyosi. Cuati ngulo ngu' bi' cña ji'i Pedro lo'o Juan cha' tsa' ngu' ca loyuu su cuentya Samaria bi'.

¹⁵ Ndyalaa ngu' ca bi', li' nchcui' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi cuentya ji'i lcaa ngu' quichi nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo ca bi', ngüijña ngu' ji'i ycuí' Ndyosi cha' ta Ni Xtyi'i ycuí' Ni, cha' tyanu Ni ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

16 Bilya tyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' bi', masi cua ntyucuatya Felipe ji'i ngu' nu lo'o ngua ti' ngu' caca ngu' ñati ji'i Jesucristo.

17 Ngusta ya' Pedro lo'o Juan hique ngu', li' ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

18-19 Na'a Simón cha' nu lo'o ngusta ya' ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo hique ngu', ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' li'. Nhcui' Simón lo'o ngu' bi' li':

—Ta na' cñi ji'i ma si xtyucua ma jna' cha' jua'a cua'ni na' xi cña jua —nacu'i Simón—. Lo'o na' nta' cha' sta ya' na' hique ñati cha' tyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' —nacu'i.

20 —Stu'ba ti' cua'ni tye ycu'i Ndyosi jinu'u lo'o lcaa cñi jinu'u —nacu'i Pedro ji'i Simón li'—. Nu cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ycu'i Ndyosi, ná taca ca caya' bi' —nacu'i—.

21 Ná ntsu'u cha' jinu'u lo'o ycu'i Ndyosi tsiya' ti, bi' cha' ná ta Ni chacuayá' jinu'u cha' cua'ni nu'u cña lo'o ya.

22 Culochu' nu'u ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jinu'u, cha' caca hcui' nu'u lo'o ycu'i Ndyosi cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' jinu'u ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni nu'u.

23 Jlo ti' na' lcaa ña'a cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya jinu'u, cha' tyaala tsa nu'u; ya' nu xña'a cua ntsu'u nu'u, bi' cha' ndacha' na' jinu'u juani cha' culochu' nu'u ji'i cha' cuxi nu ntsu'u jinu'u.

24 Nguxacu'i Simón cha' ji'i ngu' li':

—Cua'ni ma cha' tso'o hcui' ma lo'o ycu'i nu Xu'na na cuentya jna' —nacu'i Simón ji'i ngu'—, cha' cui'ya Ni cha' clyu ti' 'na —nacu'i—, cha' nga'aa cua'ni ycu'i Ndyosi ñi'ya nu nacui ma jna'.

25 Quiña'a la cha' ji'i ycuí' Ndyosi ngulu'u Pedro lo'o Juan ji'i ngu' li', nchcui' ngu' ñi'ya ngua lcaa cha' ji'i Jesús. Lo'o li' ndu'u ngu' yaa ngu' nde Jerusalén. Cla'be tyucuii nteje tacui ngu' tyuu quichi loyuu su cuentya Samaria, ngulu'u ngu' ji'i ngu' lcaa quichi bi' ñi'ya nu ndu'ni lyaá Jesús ji'i ñati chalyuu.

Ndyacua tya'a Felipe lo'o sca ngu' Etiopía

26 Lo'o li' nchcui' sca xca ji'i ycuí' Ndyosi lo'o Felipe:

—Nslo nu'u tyucuii nu ndu'u Jerusalén ndyaa nde quichi Gaza. Tsa nu'u xi tyucuii bi' —nacuí xca bi' ji'i Felipe.

Nscua tyucuii bi' nde sca natí' btyi su ná ntsu'u hitya.

27 Li' ndu'u Felipe ndyaa tyucuii bi', lo'o li' na'a ji'i sca nu qui'yu ngu' Etiopía. Sca ñati tlyu laca nu cusu' bi', cha' laca yu loo ji'i lcaa cñi nu ntsu'u ji'i reina nu laca loo ji'i loyuu Etiopía bi'; nu cuna'a reina bi' ngua naa Candace. Cua ndyaa nu qui'yu bi' Jerusalén cha' cua'ni tlyu yu ji'i ycuí' Ndyosi.

28 Li' ngxu'tyuu tyucuii ñaa yu cha' tyaa quichi tyi yu. Ntucua yu ne' carreta nu ntojolaqui cuayu ji'i, nchcui' yu lo quityi nu nguscua jyo'o Isaías cuentya ji'i ycuí' Ndyosi.

29 Nchcui' ycuí' Ndyosi lo'o Felipe li'; Xtyi'i ycuí' Ni nu ndyanu ne' cresiya ji'i Felipe nchcui' ndi'ya:

—Yaa nu'u cha' jyacua ji'i carreta jua —nacuí Ni ji'i Felipe.

30 Ngusna tsa Felipe ndyaa lca'a ji'i carreta li'. Sii' ti carreta ndya'a xi, lo'o jua'a ndyuna cha' nu nchcui' nu cusu' bi' lo quityi laja lo'o ntucua ne'

carreta; la cui' quityi nu nguscua jyo'o Isaías ngua bi'. Li' nguxana nchcui' Felipe lo'o nu cusu' bi':

—¿Tsaá xi la? —nacui Felipe jii'.

—Tsa'a xi.

—¿Ha nchca cuayá' ti' nu'u cha' nu nchcui' nu'u lo quityi cua? —nacui Felipe jii'.

³¹ —Ná nchca jna' cha' ná ntsu'u nu culu'u 'na —nacui nu cusu' bi' li'—. Tyacui nu'u ne' carreta re cha' tyaa na stu'ba ti.

Li' ndyaa tucua Felipe ne' carreta lo'o nu cusu' bi'.

³² Stu'ba ti nchcui' tyucuaa ngu' lo quityi jii' ycuí' Ndyosi nu ntsu'u ya' nu cusu' bi'; la cui' laca' quityi su na'a cui'ya nu cusu' bi', la cui' se'i bi' nchcui' tyucuaa ngu' li'. Ndi'ya nchcui' quityi bi':

Tsaa lo'o ngu' jii' yu cha' cujuui ngu' jii', ñi'ya si laca yu sca xlya'.

Lo'o jua'a, ñi'ya ndu'ni xlya' nu ná nxi'ya lo'o nsi'yu ngu' quicha' hichu' ni',

jua'a cua'ni yu nu cala nde loo la;

masi cujuui ngu' jii' yu, ná sca cha' xacui yu jii' ngu' bi' li'.

³³ Lye tsa xcube' ngu' jii' yu bi', cha' ná liñi cua'ni cuayá' ngu' nu laca loo jii' yu.

La cui' jua'a, ná caca chcuí' na cha' tya caja sñi' yu, xqui'ya cha' cua cujuui ti ngu' jii' yu bi'; nga'aa tyiquee' tyi' yu nde chalyuu li'.

Jua'a nscua cha' lo quityi bi'.

³⁴ Li' nchcuane nu cusu' Etiopía bi' jii' Felipe:

—Cua'ni nu'u cha' tso'o culu'u xi jna' lo quityi re —nacui yu jii'—. ¿Ti jii' cujuui ngu' nacui quityi re? —nacui yu—. ¿Ha nguscua ca jyo'o cusu' Isaías

cha' ji'i ycu' ca ti? ¿Ha si'i cha' ji'i chaca nu qui'yu nguscua jyo'o cusu' bi'?

³⁵ Nguxacuj Felipe cha' ji'i nu cusu' bi' li'; ngulu'u Felipe ñi'ya nu ndyu'u cha' nu nscua lo quityi bi' ji'i, lcaa cha' ji'i Jesucristo ngulu'u ji'i nu cusu' bi' li'.

³⁶ Nu lo'o ndyaa ngu' tyucui bi', li' ndyalaa ngu' ca su ntsu'u hitya. Li' nchcui' nu cusu' bi' lo'o Felipe:

—Nde nscua hitya —nacuj yu—. ¿Ha ná cua'ni cha' tso'o ta chacuayá' tyucuatya nu'u jna'?

³⁷ —Tso'o —nacuj Felipe ji'i—. Tso'o si chañi cha' tyucui tyiquee nu'u ngusñi nu'u cha' ji'i Jesucristo.

—Cua ngusñi na' cha' bi' tu'ni —nacuj nu cusu' bi'—. Jlya ti' na' cha' sca ti Jesucristo laca Sñi' ycu' Ndyosi.

³⁸ Li' nchcui' nu cusu' bi' lo'o msu ji'i cha' tsatu carreta ji'i cha' ca'ya nu cusu' bi' loyuu lo'o Felipe. Ndyaa ngu' lo hitya, ntyucuatya Felipe ji'i nu cusu' bi' li'.

³⁹ Ndyee ntyucuatya ji'i, li' ndu'u ngu' lo hitya bi'. Hora ti ndyaa Felipe, ndyaa lo'o Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i cha' tsaa chaca se'i; nga'aa na'a nu cusu' bi' ji'i Felipe li'. Ndyaa nu cusu', nu ngu' Etiopía bi' ni, ndyaa yu ca loyuu quichi tyi yu li'; jua'a tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu cusu' bi' li'.

⁴⁰ Nu lo'o ngua tii nu Felipe bi', cua ndyalaa quichi Azoto. Ndyaa nde su ndi'i tyuu tya'a quichi cha' culu'u cha' ji'i Jesucristo ji'i ñati bi'. Ca tiya' la, li' ndyalaa Felipe nde quichi Cesarea.

9

Nguxcutsa'a ycu' Ndyosi cresiya ji'i Saulo

¹ Ña'a ti ñasi' tsa Saulo ji'i lcaa ngu' nu ngusñi cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na. Nti' tsa Saulo xcube' yu ji'i ngu' bi', ña'a cuayá' nu cujuui yu ji'i ngu' nti' yu; bi' cha' ndyaa yu ca slo xu'na sti jo'ó ji'i ngu' judío,

² cha' nti' yu culo yu quityi chacuayá' ji'i cha' tsa sca' yu ji'i ngu' nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo. Nti' yu tsa yu quichi Damasco cha' culu'u yu quityi chacuayá' bi' ji'i ngu' nu laca loo ne' laa bi', nu laa ji'i ngu' judío bi'. Li' nti' Saulo sca' ji'i ñati ji'i Jesucristo quichi bi', cha' xtyuu yu tyaá lo'o yu ji'i ngu' nde Jerusalén; masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a, lcuá ti ña'a ñati bi' tejeya' yu ji'i ngu', nti' yu.

³ Ngusñi yu tyucui ndyaa yu ca quichi Damasco bi' li'. Cua tyalaa ti yu quichi bi', li' tsi tsiya' ca ngua'a sca xee tlyu ji'i ycu'i Ndyosi slo yu; lcaa su ndu Saulo ntyiji'i xee bi' lo yuu.

⁴ Nclyú yu lo yuu lo'o ndyuna yu cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o yu:

—Saulo, Saulo —nacui Ni—, ¿ni cha' laca lye tsa nxuu tya'a nu'u lo'o na'?

⁵ —¿Tilaca laca nu'u, Cusu'? —nacui Saulo.

—Jesús laca na' —nacui Ni—. Na nxuu tya'a nu'u lo'o na' laca —nacui Ni—. La cui' ca nu'u ndu'ni cha' quicha ti' ycu'i nu'u. Ñi'ya nu ndu'ni sca toro, jua'a ndu'ni nu'u; na ntyiji'i quiya' toro la cui' seli su ndatu ngu' yaca cha siyu' ni', lo'o jua'a nu'u, ndu'ni ñu'u ji'i ycu'i ca ti nu'u.

⁶ Lye tsa nchcuá Saulo cha' ndyutsii yu li'.

—¿Ñi'ya nu nti' nu'u cha' cua'ni na', Xu'na? —nacui Saulo li'.

—Tyatu nu'u ni —nacui Jesús ji'i— cha' tye tyalaa ca quichi Damasco jua. Ca ndacua ndi'i sca

ñati nu culu'u jinu'u ñi'ya caca cña nu cua'ni nu'u cuentya jna'.

⁷ Ndyutsij tsa ngu' tya'a ndya'a Saulo, nga'aa ngua chcu' ngu' li'; cua ndyuna ngu' cha' nchcu' ycu' Ndyosi lo'o Saulo, masi ná na'a ngu' ji'i Ni, tilaca laca nu cua nchcu'.

⁸ Li' ndatu Saulo, ngusaala yu cloo yu; pana nga'aa ngua ña'a yu, ngua talya loo yu tsiya' ti. Li' ntejeya' chaca ñati ya' yu cha' nga'aa ngua ña'a yu, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu nde quichi Damasco.

⁹ Sna tsá ndyanu yu sca ni'i ti; ná sca na ndyacu yu chu' sna tsá, ni xixi ca na, ná ndyo'o yu, lo'o xcui' talya ña'a xee cloo yu.

¹⁰ La cui' quichi Damasco ndi'i sca nu qui'yu nu naa Ananías, nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo. Ñi'ya laca lo'o nchcu' xcalá na, jua'a nchcu' ycu' nu Xu'na na lo'o Ananías bi'.

—Ananías —nacui Ni.

—Nde ti nga'a na', Xu'na —nacui Ananías.

¹¹ —Yaa nu'u toni'i ji'i Judas nu ntucua to' calle liñi bi' —nacui nu Xu'na na—, yaa xcuane nu'u ji'i ngu' bi' si ndi'i Saulo nu ca tyi quichi Tarso ndacua. Nta' cha' tsa nu'u ca slo yu bi', xqui'ya cha' nga'a yu nchcu' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti na' juani.

¹² La cui' jua'a cua ngua'ni Ni cha' nchcu' xcalá yu; laja xcalá yu na'a yu jinu'u cha' ndyaa nu'u slo yu cha' cua'ni nu'u jo'o ji'i cloo yu, cha' sta ya' nu'u lo yu cha' tyaca tso'o cloo yu chaca quiya'.

¹³ —Xu'na —nacui Ananías—, tyuu quiya' cua ndañi cha' nu nchcu' ngu' ji'i nu Saulo bi', cha' tyaala tsa yu ji'i ñati jinu'u nu ndi'i nde quichi Jerusalén.

14 Lo'o juani cua ndyalaa yu quichi re, ndyi'ya lo'o yu ji'i quityi chacuayá' ji'i xu'na sti jo'ó cha' sca' ji'i cua, lcaa ngu' tya'a ya nu ngusñi ya cha' ji'i ycui' nu'u.

15 Nguxacuj ycui' nu Xu'na na cha' ji'i Ananías li': —Ntsu'u cha' tsaa nu'u ca slo nu Saulo bi' —nacuj Ni ji'i—. Cua ngusubi na' ji'i yu cha' cua'ni yu cña jna' —nacuj Ni—. Tsaa yu bi' ca slo ngu' xa' loyuu, tsaa yu ca slo nu laca xu'na loyuu tyijyu', lo'o jua'a tsaa yu ca slo tya'a ma, nu ngu' Israel bi'. Ta yu cha' jna' lo'o lcaa ñati ca su tya'a yu, bi' laca cña jna' nu cua'ni yu.

16 Culu'u na' ji'i yu ñi'ya cha' ti'í nu tyacua ji'i yu lo'o ta yu cha' jna' lo'o ñati.

17 Li' ndyaa Ananías slo Saulo ca to' tyi Judas bi'. Ndyatí Ananías ni'i, ngusta ya' yu lo Saulo, nchcui' yu lo'o nu Saulo bi' li':

—Saulo, tya'a na' —nacuj yu—. La cui' Jesucristo nu laca Xu'na na cua ngulu'uloo Ni jinu'u tyucuij su lijya nu'u ca quichi re. Lo'o nu juani cua ngulo nu Xu'na na cña 'na cha' caa na' slo nu'u cha' cua'ni na' jo'o ji'i cloo nu'u, cha' caca ña'a nu'u chaca quiya'; bi' cha' lijya na' slo nu'u juani, xqui'ya cha' nti' Xtyi'i ycui' Ndyosi tyanu ne' cresiya jinu'u.

18 Nu lo'o ndyaala cloo Saulo, ngua ti' yu cha' ngutu'u sca na cloo yu, ñi'ya si laca sa yu'be quiji. Hora ti ngua tso'o cloo yu li', ña'a tso'o yu chaca quiya'. Li' ntyucuatya Ananías ji'i yu.

19 Lo'o li' ndyacu Saulo cha' quije juersa ji'i yu chaca quiya', cha' ñi'ya ngua yu tya tsubi' la, jua'a ndyaca yu chaca quiya'. Li' stu'ba nguti'i yu xi lo'o ñati ji'i Jesucristo ca quichi Damasco bi'.

*Nhcui' Saulo cha' ji'i Jesucristo lo'o ngu' quichi
Damasco*

²⁰ Hora ti nguxana Saulo ndya'a yu lcaa ne' laa ji'i ngu' judío quichi bi', ngulu'u yu ji'i ngu' cha' chañi cha' laca Jesús nu sca ti Sñi' ycui' Ndyosi.

²¹ Quiña'a tsa ngulacua ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' bi'.

—¿Ha si'i Saulo jua laca nu lye tsa nhcube' ji'i ñati ji'i Jesucristo ca quichi Jerusalén? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'—. ¿Ha si'i nu jua laca nu ndyalaa nde quichi re cha' sca' ji'i ñati bi', cha' caca cuayá' ji'i ngu' ca slo xu'na sti jo'ó?

²² Lye la ngulu'u Saulo ji'i ngu' cha' chañi cha' Cristo laca ycui' Jesús, la cui' nu cua nda ycui' Ndyosi ji'i yaa chalyuu. Nga'aa ngujui la ñi'ya nu xacui' ngu' cha' ji'i nu Saulo bi' li', lcaa tya'a ngu' judío nu ndi'i quichi Damasco bi'.

Ngulaá Saulo ji'i ngu' judío

²³ Cua nteje tacui tyuu tsa, li' nguane ngu' judío ji'i tya'a ngu' cha' cjuuii ngu' ji'i Saulo.

²⁴ Pana ngua tii Saulo cha' cua nti' ngu' cjuuii ngu' ji'i. Ca to' quichi bi' ntsu'u sca lo'o tlyu, xcui' quee laca lo'o bi'; cua tsa lo'o bi', lo'o jua'a lcaa to' lo'o bi' nga'a ngu' cua cha' xñi ngu' ji'i Saulo. Ntsu'u ngu' cua to' lo'o tsa talya.

²⁵ Ngua sca talya, li' ndyalaa xi tya'a ñati ji'i Jesucristo; ndyacu'i ngu' que lo'o bi', cha' culo ngu' ji'i Saulo ne' lo'o. Li' ndyatí Saulo ne' sca chcubi tlyu, lo'o li' nda'ya ngu' ji'i Saulo, ngua'ya yu chaca chu' lo'o lo'o reta; ndu'u yu ne' chcubi li', ngusñi yu tyucuii ndyaa yu.

Ndyalaa Saulo ca Jerusalén

26 Ndyalaa Saulo ca quichĭ Jerusalén li', ndyalaa yu slo ñatiĭ ji'ĭ Jesucristo ca quichĭ bi'. Pana ndyutsĭi ngu' bi' ji'ĭ Saulo, cha' ná jlya ti' ngu' cha' chañi cha' cua ngusñi yu cha' ji'ĭ Jesús.

27 Li' ndyaa lo'o Bernabé ji'ĭ yu slo ngu' nu ngua tsa'a ji'ĭ Jesucristo tya clyo, cha' chcuĭ' yu lo'o ngu':

—Cua na'a Saulo re ji'ĭ ycuĭ' nu Xu'na na —nacuiĭ Bernabé ji'ĭ ngu'—. Cua na'a yu ji'ĭ ycuĭ' Jesús nu lo'o ndya'a yu nde quichĭ Damasco, nchcuĭ' Ni lo'o yu li' —nacuiĭ—. Lo'o jua'a ná ndyutsĭi Saulo li', ngulu'u yu cha' ji'ĭ Jesucristo ji'ĭ ngu' quichĭ bi'.

28 Li' jlya tso'o ti' ngu' cha' nu nchcuĭ' Bernabé ji'ĭ Saulo, bi' cha' ndyanu Saulo lo'o ngu' quichĭ Jerusalén cha' tya'a ndya'a ngu' cña laca yu.

29 Lo'o jua'a ná ndyutsĭi yu, nda yu cha' ji'ĭ ycuĭ' Jesús lo'o ngu' quichĭ bi'. Pana ndi'ĭ xi ngu' judío nu nchcuĭ' cha' griego, nchcuĭ' ngu' bi' lo'o Saulo li'; lye tsa nxuu tya'a ngu' lo'o yu li', hasta ngua ti' ngu' bi' cujuĭi ngu' ji'ĭ yu.

30 Ngua tii nu ngu' tya'a ndya'a lo'o Saulo cha' nti' ngu' bi' cujuĭi ngu' ji'ĭ yu, bi' cha' ngutu'u ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'ĭ yu nde quichĭ Cesarea. Nchcuĭ' ngu' lo'o Saulo li', cha' tso'o la si tyaa yu ca quichĭ Tarso.

31 Li' ndyaa ti'ĭ ti' ñatiĭ ji'ĭ Jesucristo, masi ca loyuu Judea, masi ca loyuu Galilea, masi ca loyuu Samaria; lcaa tsã ndyaca tsa'a la ngu' cha' ji'ĭ Jesucristo. Ndyu'ni tlyu ngu' ji'ĭ Jesús, lo'o jua'a ndyu'ni ngu' lcaa cña nu nti' ycuĭ' Ndyosi nu Xu'na na cha' cua'ni ngu'. Xtyl'i ycuĭ' Ndyosi nda juersa ji'ĭ ngu' bi', lo'o jua'a ndyatĭ la ngu' nu ngusñi cha' ji'ĭ Jesús li'.

Ngua'ni Pedro jo'o ji'i Eneas

³² Lo'o nu Pedro bi' ni, ndya'a Pedro slo lcaa ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, lcaa ti quichi su ndi'i ngu' bi'. Li' ndyalaa yu ca su ndi'i ñati ji'i Jesucristo bi' ca quichi Lida.

³³ Lo'o jua'a ndi'i sca nu qui'yu quicha nu naa Eneas quichi bi'; cua nchcu' tyucu' yu, cua snu' yija ntsiya yu lo qui'ña li'.

³⁴ Li' nchcui' Pedro lo'o yu quicha bi':

—Eneas —nacu— cua ngua'ni Jesucristo cha' ndyaca tso'o nu'u juani —nacu—. Bi' cha' tyatu nu'u, xcua tso'o late' lo qui'ña cua.

Hora ti ndatu Eneas li'.

³⁵ Lcaa ñati na'a ngu' ji'i nu Eneas bi', cha' ndyaca tso'o yu; na'a ngu' tya'a quichi tyi yu, lo'o jua'a ngu' quichi Sarón na'a ngu' ji'i yu. Li' ngusñi ngu' cha' ji'i ycu' Jesús nu Xu'na na, ngulochu' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'.

Ndyu'ú Dorcas chaca quiya'

³⁶ Cua ndi'i sca nu cuna'a nu naa Tabita nde quichi Jope, jua'a ñati ji'i Jesucristo laca ma' bi'. Dorcas nchcui' ngu' cha'cña ji'i ngu' griego ji'i ma'. Tso'o tsa tyiquee nu cuna'a bi', tso'o tsa nxyucua ma' ji'i lcaa ngu' ti'i.

³⁷ Pana la cui' tyempo nu lo'o ndi'i Pedro quichi Lida, ngusñi sca quicha ji'i ma', ngujui ma' li'. Nu lo'o cua nguxcaata ngu' ji'i jyo'o, li' ndyaa lo'o ngu' ji'i ngusta ngu' ji'i ca chaca ba'a ni'i bi' nde cua.

³⁸ Cua ngujui cha' ji'i ngu' cha' ndi'i Pedro quichi Lida, bi' cha' nguane nu ñati ji'i Jesucristo ji'i tucua tya'a ñati ji'i cha' tsa ngu' cuane ngu' ji'i Pedro cha' caa yu hora ti, cha' cacua ti quichi Jope ndi'i

quichĩ Lida bi'. Ngulaa ngu' slo Pedro li', nchcui' ngu' lo'o yu:

—Cua'ni cha' tso'o caa nu'u nde quichĩ Jope lo'o ya hora ti —nacui' ngu' ji'ĩ nu Pedro bi' li'.

³⁹ Hora ti ndu'u Pedro lijya lo'o ngu' li'. Nu lo'o ndyalaa ngu' ca toni'ĩ, ngulu'u ngu' ji'ĩ Pedro macala su nscua jyo'o bi'. Ndi'ĩ lcaa nu cuna'a ti'ĩ ca slo, nxi'ya tsa ngu' ndi'ĩ ngu' cha' cua ngujuii. Nda ngu' cha' lo'o Pedro cha' quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni nu jyo'o bi' lo'o ngu', jua'a ngulu'u ngu' ji'ĩ yu lcaa late' nu cua ngu'yacua nu jyo'o bi' cha' ta xlya'be ti ji'ĩ ngu'.

⁴⁰ Nchcui' Pedro lo'o ngu' li':

—Tyu'u ma xi nde liya' —nacui' yu ji'ĩ ngu'.

Nu lo'o ndye ndu'u ngu' nde liya', li' ndyatu sti' Pedro nchcui' yu lo'o ycui' Ndyosi. Nu lo'o ndye nchcui' yu lo'o ycui' Ndyosi, li' ndyaa yu nde su nscua jyo'o bi', nchcui' yu lo'o jyo'o bi' li':

—Tabita —nacui' yu—, tyatu nu'u juani.

Lo'o li' tsa tsiya' ca nguxuti'ĩ Tabita bi' cloo; li' nguxña'a ji'ĩ Pedro, hora ti ndaca'a li'.

⁴¹ Ngusñi Pedro ya' ma', nguxatu yu ji'ĩ ma'; li' ngusi'ya yu ji'ĩ ngu' nu ndi'ĩ nde liya'. Hora ti ñaa nu ñati' ji'ĩ Jesucristo bi' nde ni'ĩ lo'o lcaa nu cuna'a ti'ĩ bi', na'a ngu' ji'ĩ Tabita cha' cua ndyu'ú ma' chaca quiya'.

⁴² Lcaa ngu' quichĩ Jope ni, nu lo'o ndyuna ngu' ñi'ya ngua cha' ji'ĩ nu cuna'a bi', ndube tsa ti' ngu' li'; quiña'a tsa ngu' bi' ngusñi ngu' cha' ji'ĩ ycui' Jesús nu Xu'na na li'.

⁴³ Ndyanu Pedro tyuu tsa quichĩ Jope bi' li'; to' tyi Simón nu cuityi quiji, ca bi' ndyanu yu.

10

Nhcui' Pedro lo'o Cornelio

¹ Ndi'j sca nu qui'yu nu naa Cornelio ca quichj Cesarea; laca Cornelio capitán ji'j sca latya ngu' sendaru nu nacuj ngu' cha' latya Italiano laca ngu'.

² Ndyu'ni tlyu nu Cornelio bi' ji'j ycu' Ndyosi lo'o lcaa ngu' tya'a nga'a ti yu, masi ngu' xa' tsu' laca yu. Tso'o tsa tyiquee yu, nxyucua tsa yu ji'j ngu' ti'i. Lcaa tsā ntsu'u yu nhcui' yu lo'o ycu' Ndyosi.

³ Lo'o li' ntsu'u sca tsā ndyalaa sca xca ji'j ycu' Ndyosi slo yu bi', hora cua sna nde ngusj ndyalaa xca bi'. Ñi'ya ngua si nhcui' xcalá ti yu, jua'a ngua cha' bi'. Li' nhcui' xca bi' lo'o yu:

—Cornelio —nacuj xca ji'j yu.

⁴ Ndyutsj tsa Cornelio lo'o na'a yu ji'j xca bi' li'.

—Xu'na —nacuj yu—, ¿ñi'ya cha' laca nti' nu'u jna'?

—Cua ndyuna ycu' Ndyosi cha' nu cua nhcui' nu'u lo'o Ni —nacuj xca bi'—. Lo'o jua'a cua na'a Ni cha' tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' ti'i, bi' cha' cua ndyi'u ti' ycu' Ndyosi jinu'u.

⁵ Juani culo nu'u cña ji'j ngu' cha' tsa ngu' quichj Jope. Quichj bi' ndi'j sca nu qui'yu nu naa Simón, lo'o xtañi yu laca Pedro.

⁶ Cua ndyalaa yu toni'j ji'j chaca Simón nu laca cuityi quijj nu ntucua tyi cacua ti to' tyujo'o. Ta nu Simón Pedro bi' sca cha' lo'o nu'u, ni cña ntsu'u cha' cua'ni nu'u.

⁷ Ndu'u xca ji'j ycu' Ndyosi bi', ndyaa li'. Lo'o li' ngusi'ya Cornelio ji'j tucua tya'a msu ji'i, lo'o

ji'i sca sendaru nu ndu'ni cña ji'i; lo'o sendaru bi' ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu'i Ndyosi.

⁸ Li' nchcui' Cornelio lo'o nu ca ta'a sna ngu' lcaa ña'a cha' nu ngua ji'i ycu'i tsa; li' ngulo yu cña ji'i ngu' cha' tsa ngu' tsaqui'ya ngu' ji'i Pedro ca quichi Jope bi'.

⁹ Nguxee chaca tsa ndya'a ngu' nde tyucui Jope. Lo'o ndyalaa nde hora, xi tya lyiji tyalaa ngu' quichi bi'. La cui' hora bi' ndyacu' Pedro ndyaa yu que ni'i cha' chcui' yu lo'o ycu'i Ndyosi. Jlyacua tsa que ni'i bi'.

¹⁰ Li' ntucua Pedro ntyute' tsa yu, jña tsa ti' yu cacu yu li'; na cua nguxana ndyique' ngu' scuaa, pana tya lyiji xi caque'. Lo'o li' ngua'ya xcalá yu, nchcui' xcalá yu ña'a nu ntucua ti' yu que ni'i bi'.

¹¹ Laca cha' nxña'a yu nde cua, na'a yu ngusaala ycu'i Ndyosi nde cua; ngutacui ñi'ya nti' sca tasá tlyu tsa nu ndyaaca' juu ca ta'a jacua jyaca, lijya ndati'i tasá bi' lo yuu. Jua'a ña'a nti' yu.

¹² Tyuu tsa tya'a na'ni cuxi ntsu'u ne' tasá nu ndati'i nde lo yuu bi': ntsu'u na'ni nu ntucua quiya', ntsu'u na'ni lu'be, lo'o jua'a ntsu'u cuaña.

¹³ Li' ndyuna Pedro cha' nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o yu, ngua ti' yu:

—Pedro —nacui Ni ji'i yu—, cujuui clya nu'u ji'i na'ni cua cha' cacu nu'u ji'i.

¹⁴ —Ná nchca jna', Xu'na —nacui Pedro ji'i—. Ni sca quiya' bilya cacu na' cuaña' na'ni jua; na'ni cuxi laca jua cuentya ji'i cuare.

¹⁵ Xa' nchcui' ycu'i Ndyosi lo'o yu li':

—Ná tso'o ñacu' nu'u cha' na'ni cuxi laca jua, si cua nacui ycu'i Ndyosi cha' lubii ni'.

16 Sna quiya' nchcui' ycui' Ndyosi lo'o Pedro jua'a, li' ndyuc'o tasá bi' ndyaa nde cua chaca quiya', ña'a ndacui ti lo'o juu.

17 Laja lo'o ndube tsa ti' Pedro, cha' ná ngua cuayá' ti' yu ni cha' laca nchcui' xcalá jua'a, li' ndyalaa ngu' bi' to' ni'i; la cui' nu ca ta'a sna ngu' nu ngulo Cornelio cña ji'i cha' caa ngu' laca ngu' bi'. Cua nchcuane ngu' ji'i ngu' quichi mala ntucua tyi Simón nu laca cuityi quiji, jua'a ndyalaa ngu' to' ni'i.

18 Li' cuij ndacha' ngu' ji'i nu laca tyi si nga'a Simón Pedro.

19 Laja li' quiña'a tsa ngulacua ti' Pedro ni cha' nchcui' xcalá yu, lo'o li' nchcui' Xtyi'i ycui' Ndyosi lo'o yu:

—Cua ndyalaa sna tya'a ñati nclyana ngu' jinu'u —nacui Ni ji'i Pedro ña'a ntucua ti yu que ni'i—.

20 Cua'ya nu'u yala ti cha' tsa nu'u lo'o ngu' re. Ná cube ti' nu'u cha' ji'i ngu', na' ngulu cña ji'i ngu' cha' caa ngu' ca nde.

21 Li' hora ti ngua'ya Pedro cha' chcui' lo'o ngu' bi'.

—La cui' na' laca nu ndya'a ma nclyana ma —nacui Pedro ji'i ngu'—. ¿Ni cña cua'ni ta na' ji'i ma nti' ma?

22 —Cua ngulo nu cusu' Cornelio cña ji'i ya cha' caa ya ca nde —nacui ngu' ji'i Pedro—. Tso'o tsa tyiquee nu Cornelio bi', ndu'ni tlyu yu ji'i ycui' Ndyosi, lo'o jua'a tso'o tsa nchcui' lcaa ngu' judío tya'a nu'u ji'i nu cusu' bi'. Cua ndacha' xca ji'i ycui' Ndyosi ji'i Cornelio cha' ta yu ji'i ya caa ya ca nde, caqui'ya ya jinu'u cha' tsa na ca slo nu cusu' bi',

ca quichi Cesarea. Ntsu'u cha' cuna ycuí Cornelio
cua ña'a ca cha' nu chcuí nu'u lo'o.

23 —Tyaa ma ni'i —nacuí Pedro jii' ngu'—.
Ntsu'u su caja' ma ca nde. Ca la quee tsaa na cajua.

Nguxee chaca tsa, li' ndu'u ngu' quichi Jope
ndyaa ngu', ndyaa ngu' lo'o tucua sna tya'a ñati jii'
Jesucristo nu ca tyi quichi bi'.

24 Tsa nchca tyucuaa ndyalaa ngu' quichi Ce-
sarea. Nga'a Cornelio ntajatya jii' ngu'; cua laca
ndyu'u ti'i ngu' toni'i jii', lcaa ñati tya'a nu cusu'
lo'o tya'a ndya'a ti ngu'.

25 Nu lo'o ndyalaa Pedro to' tyi Cornelio, li'
ndu'u nu cusu' ñaa nde liya', ndyatú sti' nde loo
Pedro cha' cua'ni tlyu jii' yu ngua ti' Cornelio, ñi'ya
ndu'ni tlyu na jii' ycuí Ndyosi.

26 Hora ti ndaya' Pedro ya' Cornelio, nguxatu yu
jii' nu cusu' bi' li'.

—Tyatu nu'u, cusu' —nacuí Pedro jii'—, tyucuaa
na laca na ñati chalyuu ti.

27 Tya nchcuí la Pedro lo'o ngu' lo'o ndyatí ngu'
ndyaa ngu' ni'i. Li' na'a Pedro cha' cua quiña'a ñati
ndyu'u ti'i ni'i bi'.

28 Nda Pedro cha' lo'o ngu' bi' li':

—Jlo ti' ma cha' ná ntsu'u chacuayá' jii' cua nu
laca ya ngu' judío, cha' tyu'u ti'i ya lo'o cu'ma
ngu' xa' tsu' —nacuí Pedro jii' ngu'—. Ná ntsu'u
chacuayá' tyatí ya ni'i jii' ngu' xa' tsu' —nacuí—.
Pana cua ngulu'u ycuí Ndyosi jna' cha' ná tso'o
chcuí na' jii' xa' ñati cha' ñati cuxi laca ngu', cha'
si'i ñati lubii laca ngu', masi ngu' xa' tsu' laca ngu'.

29 Bi' cha' lijya na' ca nde juani. Nu lo'o ndyalaa
ti msu jinu'u ca slo na', hora ti ndu'u na' lijya na'

lo'o ngu' re; nga'aa nchcui' tsa na' lo'o msu bi'. Bi' cha' juani, ¿ni cña cua'ni ta na' ji'i cu'ma nti' ma?

³⁰ Nguxacui Cornelio cha' ji'i Pedro li':

—Cua ngua jacua tsa nchcui' na' lo'o ycu' Ndyosi su nga'a na' ni'i re —nacui ji'i Pedro—, lo'o hora ti ndyalaa sca ñati slo na' nu lacu' late' ngati, hasta ntyiji'i xee ndubi lo late' bi'. Hora cua sna nde ngusi ndyalaa yu bi', nu lo'o bilya cacu na' li'.

³¹ Nchcui' yu bi' lo'o na': “Cornelio”, nacui yu, “cua ndyuna ycu' Ndyosi cha' nu nchcui' nu'u lo'o Ni, jua'a cua na'a ycu' Ni cha' tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' ti'i; bi' cha' cua ndyi'u ti' ycu' Ndyosi jinu'u.

³² Juani culo nu'u cña ji'i ngu' cha' tsa ngu' quichi Jope; quichi bi' ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Simón, lo'o xtañi yu laca Pedro. Tsa ngu', tsa cacha' ngu' ji'i yu cha' caa yu ca nde. Cua ndi'i yu to' tyi chaca Simón nu laca cuityi quiji nu ntucua tyi cacua ti to' tyujo'o. Nu lo'o tyalaa yu ca nde, li' culu'u yu sca cha' nu tso'o tsa jinu'u.”

³³ Jua'a nacui ñati bi' jna' —nacui Cornelio—. Bi' cha' hora ti ngulo na' cña ji'i ngu' cha' tsa ngu' ca su ndi'i nu'u. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' ndyalaa nu'u slo na' juani; bi' cha' cua ndyu'u ti'i lcaa tya'a ya se'i ti chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, cha' cuna ya lcaa cha' nu cua nda ycu' Ni lo'o nu'u cha' chcu' lo'o ya.

Cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu' slo Cornelio

³⁴ Li' nguxana Pedro ngulu'u yu ji'i ngu' bi':

—Juani cua ngua cuayá' ti' na' cha' stu'ba tsa ndu'ni ycu' Ndyosi lo'o lcaa ñati chalyuu —nacui—.

³⁵ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ycuí' Ndyosi ña'a Ni jí'í lcaa ñatí chalyuu nu chañi cha' ndu'ni tlyu ngu' jí'í ycuí' Ni, ñatí nu ndu'ni lcaa ña'a cha' nu nti' Ni.

³⁶ Cua nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o ya nu laca ya ngu' Israel, cha' tí ti tyi'í cresiya jí'í ñatí chalyuu xqui'ya Jesucristo, nu laca Xu'na lcaa ñatí.

³⁷ Jlo tso'o ti' ma ña'a cha' nu nteje tacui tya tsubi' la loyuu re, su ca tyi ngu' judío. Clyo nda Juan cha' bi' lo'o ngu' nu lo'o ntyucuatya jí'í ngu', li' nda Jesús cha' bi' lo'o ngu' ca loyuu su cuentya Galilea. Tiya' la li' nda Jesús cha' bi' lo'o lcaa ngu' tya'a ngu' Israel.

³⁸ Jlo ti' ma ñi'ya nguti'í Jesús chalyuu, la cui' Jesús Nazaret. Cua ngusubi ycuí' Ndyosi Sti yu jí'í Jesús, nda la Ni juersa jí'í nu Jesús bi' nu lo'o ndyalaa Xtyi'í ycuí' Ni lo yu. Lcaa su nguta'a yu ngua'ni yu cha' tso'o lo'o ñatí, lo'o jua'a ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' nu quicha tsa, masi ñatí nu ntsu'u tsa cha' ti'í jí'í xqui'ya cha' ngusñi cui'í cuxi jí'í ngu'. Ngua'ni Jesús cña jua'a, cha' nguxtyucua ycuí' Ndyosi jí'í yu.

³⁹ Cua na'a ya lcaa cña nu ngua'ni Jesús ca quichi Jerusalén, lo'o jua'a cña nu ngua'ni yu lcaa quichi tyi ngu' judío tya'a ya. Na cua nguta'a ya lo'o yu, bi' cha' chañi cha' nu nchcui' ya lo'o ma. Li' ntejeya' ngu' jí'í Jesús, ngujui'í ca'a ngu' jí'í yu lo crusi; jua'a ngujui'í yu li'.

⁴⁰ Pana nu lo'o ndya'a sna tsa, li' ngua'ni ycuí' Ndyosi cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'.

⁴¹ Li' ndu'u tucua yu nde su ndi'í ya; ná na'a lcaa ngu' quichi bi' jí'í yu, cua laca ti ñatí tya'a ya na'a ya jí'í yu. Cua ngusubi ycuí' Ndyosi jí'í ya cha' culu'u ya cha' jí'í ycuí' Ni jí'í xa' ñatí, bi' cha'

cua na'a ya ji'i Jesús lo'o ndyu'ú yu chaca quiya'. Stu'ba ti ndyacu ya lo'o ycui' yu li'.

⁴² Tya li' cua ngulo Jesús cña ji'i ya cha' ta ya cha' liñi ji'i ycui' lo'o ñati, cha' cua nda ycui' Ndyosi cña ji'i nu Jesús bi', cha' cua'ni cuayá' yu ji'i lcaa ñati chalyuu, masi nu cua ngujuii, masi nu tya lu'ú.

⁴³ Na cua nguscua jyo'o cusu' xi cha' lo quityi ji'i ycui' Ndyosi nu ngua sa'ni; lcaa quityi bi' nchcui' cha' ntsu'u cha' caa sca ñati tlyu lo yuu chalyuu tyempo nde loo la; bi' laca nu cuityi yabe' nu ntsu'u ji'i lcaa ñati, si xñi ngu' cha' ji'i yu, nacui' cha' nu nscua lo quityi bi'. Na cua ndyalaa yu bi' lo yuu re juani, Jesús naa yu.

Ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' xa' tsu'

⁴⁴ Tya ndu Pedro nchcui' lo'o ngu' bi', lo'o li' ndyalaa Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'i lcaa ñati nu ndyuna cha' nu nclyu'u Pedro ji'i ngu'.

⁴⁵ Ndube tsa ti' ñati ji'i Jesucristo tya'a ndya'a Pedro. Ngu' judío laca ngu' bi', bi' cha' ndube tsa ti' ngu' cha' lo'o ngu' xa' tsu', cua nda ycui' Ndyosi Xtyi'i ycui' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ngu'.

⁴⁶ Li' jlo ti' nu ngu' judío bi', cha' chañi cha' cua nda ycui' Ndyosi Xtyi'i ycui' Ni ji'i Cornelio lo'o ji'i tya'a yu, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nchcui' ngu' bi' cha'cña ji'i ngu' xa' quichi, masi bilya chcui' ngu' jua'a nquicha'. Lo'o jua'a lye tsa ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycui' Ndyosi. Li' nchcui' Pedro lo'o tya'a ndya'a yu:

⁴⁷ —Ñi'ya nu lo'o ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'na, la cui' jua'a cua ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' re juani —nacui' Pedro

ji'i tya'a ndya'a yu—, bi' cha' tso'o la si tyucuatya na ji'i ngu' re.

⁴⁸ Li' nchcui' ngu' bi' lo'o ñati tya'a Cornelio bi':

—Tso'o la si tyucuatya ya ji'i ma juani, cha' ca cuayá' ti' ngu' quichi re cha' ñati ji'i Jesucristo laca ma.

Lo'o li' xa' nchcui' nu ngu' ca tyi lo'o Pedro cha' tyanu yu la xi lo'o ngu' bi'.

11

Nhcui' Pedro lo'o ñati ji'i Jesucristo ca Jerusalén

¹ Cua ngujui cha' ji'i quiña'a ñati nu ndi'i loyuu su cuentya Judea, cha' lo'o ngu' xa' tsu' cua ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús; cua ngujui cha' ji'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, lo'o jua'a cua ngujui cha' bi' ji'i lcaa ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i ca bi'.

² Bi' cha' lo'o nguxtyuu Pedro ñaa yu nde quichi Jerusalén, ndyacia tya'a yu lo'o xi ngu' judío nu ngusñi cha' ji'i Jesús, pana ña'a ti tya tiji' ti' ngu' ji'i cha' cusu'.

³ Li' nchcuane ngu' ji'i Pedro:

—¿Ni cha' laca ndyaa nu'u slo ngu' xa' tsu'?
—nacui ngu' ji'i Pedro—. ¿Ni cha' laca ndyacu nu'u stu'ba ti lo'o ngu' bi'?

⁴ Li' nchcui' Pedro lo'o ngu' ñi'ya nu ngua lo'o ndyaa yu slo ngu' bi':

⁵ —Ngua sca tsa nga'a na' ca quichi Jope —nacui Pedro—. Laja lo'o nchcui' na' lo'o ycui' Ndyosi, li' ñaa sca xcalá na'. Laja lo'o nchcui' xcalá, li' nguxña'a na' nde cua; ñi'ya sca tasá tlyu, jua'a ña'a na nu lijya ndati'i nde cua cha' ca'ya nde lo yuu. Ca ta'a jacua jyaca tasá bi' ntucua juu, jua'a tso'o ti lijya tasá bi' ndati'i lo yuu ca su nga'a na'.

⁶ Li' na'a tsa na' ji'i na nu ntsu'u ne' tasá bi', cha' na'a na' cha' ntsu'u tyu tsa lo na'ni: ntsu'u na'ni nu ntucua quiya', ntsu'u na'ni tyaala, lo'o jua'a ntsu'u cuaña, ntsu'u na'ni lu'be.

⁷ Li' nchcui' ycui' Ndyosi lo'o na': "Pedro", nacui Ni, "cujuii clya nu'u ji'i na'ni cua cha' cacu nu'u ji'i".

⁸ Lo'o li' nguxacui na' cha' ji'i Ni: "Ná nchca 'na cacu na'ni nu ña'a jua'a, Xu'na", nacui na' ji'i Ni. "Ni sca quiya' bilya cacu na' ji'i na'ni cuxi jua, cha' nchcui' cuare cha' ná tso'o cacu ya na'ni nu ña'a jua'a."

⁹ Li' xa' nguañi nchcui' ycui' Ni nde cua: "Ná tso'o ñacui nu'u cha' laca bi' na'ni cuxi, cha' na cua nacui ycui' Ndyosi cha' laca bi' na'ni lubii".

¹⁰ Sna quiya' nteje tacui cha' bi' su nga'a na', li' nguxtyacui tasá bi' ndyaa nde cua chaca quiya'.

¹¹ Hora ti ndyalaa sna tya'a ñati ca ni'i su nga'a na' li'. Cua ngulo sca ngu' quichi Cesarea cña ji'i ngu' bi', cha' caa ngu' su ndi'i na'.

¹² Nchcui' Xtyi'i ycui' Ndyosi lo'o na' li', cha' ná culacua tsa ti' na', cha' tsa'a na' lo'o ngu' bi'. Ca ta'a scua ñati re ndyaa ngu' lo'o na' slo ñati bi' ca quichi Cesarea.

¹³ Li' nda nu cusu' bi' cha' lo'o ya ñi'ya ngua cha' bi'. Cua na'a yu sca xca ji'i ycui' Ndyosi nu ndyatí lijya ni'i ji'i yu cha' ta sca cha' lo'o yu: "Culo nu'u cña ji'i msu jinu'u", nacui xca bi' ji'i nu cusu' bi', "cha' tsaa msu ca quichi Jope, cha' tsaa cacha' ji'i Simón Pedro cha' caa yu ca nde.

¹⁴ La cui' Simón bi' ta cha' lo'o nu'u, lo'o lcaa tya'a nu'u, cha' caja ñi'ya nu cua'ni lyaá ycui' Ndyosi ji'i ma." Jua'a nacui xca bi' ji'i nu cusu' bi'.

15 Li' ndyalaa ya ca to' tyi ngu' bi'. Nguxana na' ngulu'u na' cha' ji'i ngu', lo'o li' hora ti ngua'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo ngu'. La cui' ñi'ya ndyanu Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'na nu ngua tya clyo, la cui' jua'a ndyanu Xtyi'i Ni ne' cresiya ji'i ngu' bi' li'.

16 Ntsu'u ti' na' li', cha' tya tsubi' la nchcui' ycu'i nu Xu'na na lo'o na ndi'ya: “Tsubi' cua ntyucuatya Juan ji'i ñati lo'o hitya ti”, nacui, “pana xa' ña'a cua'ni ycu'i Ndyosi cha' caca lubii cresiya ji'i ma nu lo'o tyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i ma”.

17 Na cua nda ycu'i Ndyosi Xtyi'i ycu'i Ni ji'i ngu' xa' tsu' la cui' ñi'ya nu nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni ji'na, nu lo'o ngusni na cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na; bi' cha' ná tso'o si cua'a na cña nu ndu'ni ycu'i Ndyosi lacua.

18 Nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Pedro lo'o ngu', nga'aa ngua chcui' tyaala ngu' bi' lo'o Pedro. Li' ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i ycu'i Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu' lo'o Ni li':

—Ndyosi Sti ya, tso'o tsa ndu'ni nu'u lo'o ngu' xa' tsu', masi si'i ngu' judío laca ngu' bi' —nacui ngu' ji'i ycu'i Ndyosi—. Ndu'ni nu'u cha' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu', cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi'.

Ñati ji'i Jesucristo nde quichi Antioquía

19 Cua sa'ni xi ngua lo'o ndyujuii ngu' ji'i Esteban, lo'o la cui' tyempo bi' ngua ti' ngu' xcube' ngu' ji'i lcaa ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús; bi' cha' tyuu tsa tya'a ngu' bi' ndatsu' ngu' ndyaa ngu' tyijyu'. Ntsu'u ngu' nu ndyaa ca loyuu su cuentya Fenicia, ntsu'u tya'a ngu' nu ndyaa ca loyuu su

cuentya Chipre, lo'o jua'a ntsu'u tya'a ngu' nu ndyaa ca quichí Antioquía. Lcaa su ndyaa ngu' ngulu'u ngu' cha' tso'o jí'í Jesucristo jí'í tya'a ngu' judío ti, ná ngulu'u ngu' cha' bi' jí'í xa' ñatí.

²⁰ Tiya' la li', ndyaa xi xa' la ñatí jí'í Jesús ca quichí Antioquía; ngu' ca tyi loyuu su cuentya Chipre lo'o jua'a loyuu su cuentya Cirene laca ngu' bi'. Nchcui' ngu' bi' lo'o lcaa ngu' quichí, masi lo'o ngu' judío, masi lo'o xa' ñatí; ngulu'u ngu' cha' tso'o jí'í Jesucristo jí'í lcaa ngu' quichí bi'.

²¹ Tlyu tsa chacuayá' ntsu'u jí'í ngu' xqui'ya Jesús nu Xu'na na, bi' cha' ngusñi quiña'a ñatí cha' jí'í ycuí' Ni, bi' cha' nguxtyanu ngu' cha' cuxi nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' jí'í clyo.

²² Li' ngujui cha' bi' jí'í taju ñatí jí'í Jesucristo nu ndi'í nde Jerusalén, bi' cha' nchcui' ngu' lo'o Bernabé cha' tsaá yu ca quichí Antioquía.

²³ Li' ndu'u Bernabé ndyaa yu, ndyalaa yu ca quichí bi', na'a yu ñi'ya laca cha' tso'o nu ngua'ni ycuí' Ndyosi lo'o ngu' bi'. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Bernabé li'. Nda yu sca cui' lo'o taju ñatí jí'í Jesucristo ca bi', cha' tyucui tyiquee ngu' cua'ni ngu' cña lcaa tsá, lcaa ña'a cña nu nti' ycuí' nu Xu'na na cha' cua'ni na.

²⁴ Tso'o tsa tyiquee Bernabé; cua ndyanu Xtyi'í ycuí' Ndyosi ne' cresiya jí'í yu, lo'o jua'a tso'o tsa jlyá ti' yu jí'í Jesucristo. Bi' cha' quiña'a la ñatí cua ngusñi ngu' cha' jí'í nu Xu'na na xqui'ya nu Bernabé bi' li'.

²⁵ Lo'o li' ndu'u yu bi' ndyaa yu nde quichí Tarso, ndyaana yu jí'í Saulo. Lo'o nquiye yu jí'í, li' ngutu'u yu ñaa lo'o yu jí'í Saulo ca quichí Antioquía chaca quiya'.

²⁶ Li' nguti'i ngu' sca yija lo'o taju ñati jii Jesucristo ca bi', nclu'u ngu' jii quiña'a ñati. Quichi Antioquía bi' ngua su ngutu'u suu cha' nu nchcui' ngu' cha' ngu' cristiano laca ñati nu ngusñi cha' jii Jesucristo.

²⁷ Tyempo bi' ndyalaa tucua sna la tya'a ñati nu ngua tu'ba jii ycu' Ndyosi. Ndu'u ngu' quichi Jerusalén ndyalaa ngu' quichi Antioquía li'.

²⁸ Agabo naa tsaca ngu' bi'. Cua nda Xtyi'i ycu' Ndyosi sca cuu lo'o nu Agabo bi' cha' chcu' yu lo'o ngu'. Li' nchcu' Agabo lo'o ngu' cha' cua caa ti sca jbi'ña tlyu tsa tyucui ña'a chalyuu. Chañi cha' jua'a ngua cha' nu nda Agabo bi', pana nde loo la ngua cha' bi', nu lo'o ngua Claudio rey nu laca loo.

²⁹ Li' ngüñi cha' jii ñati jii Jesús lo'o tya'a ngu' cha' ta ngu' msta jii tya'a ti'i ti ngu', ngu' nu ndii quichi su cuentya Judea.

³⁰ Jua'a ngua'ni ngu' li'. Nda ngu' msta bi' jii Bernabé lo'o jii Saulo cha' tsaa lo'o ngu' jii, cha' ta ngu' cñi bi' jii ngu' cusu' ca bi'. Li' tacha ngu' cñi bi', caja xi ndaca ti jii tya'a ti'i ti ngu'.

12

Ndyujuii ngu' jii Jacobo lo'o ngusu'ba ngu' jii Pedro ne' chcu'

¹ Nu ngua tyempo bi', rey nu ngua naa Herodes ni, nchcube' tsa jii ñati jii Jesucristo.

² Ngulo rey bi' cña jii msu jii cha' cujuuii ngu' jii Jacobo lo'o maxtyi. (Jacobó bi' ngua tya'a ngula Juan.)

³ Chaa tsa ti' ngu' judío cha' ndyujuii rey jii Jacobo, bi' cha' lo'o jii Pedro ntejeya' nu rey bi' li'.

La cui' tsá nu ngusñi rey jii' yu, li' ngua sca ta'a jii' ngu' judío, ta'a nu lo'o ndacu ngu' xlyá tiji nu ná lo'o scua tiye' ndya'.

⁴ Ntejeya' ngu' jii' Pedro, li' ndyaa lo'o ngu' jii', ngusu'ba ngu' jii' ne' chcuá. Li' ndyatú jacua latya sendaru cuá jii', jacua tya'a sendaru ntsu'u jii' sca latya ngu'; ndi' ngu' bi' cuá to' ni' chcuá su ntsu'u Pedro. Nu lo'o tye tsá ta'a pascua, li' tyu'u ti' lcaa ngu' quichi' cha' cua'ni cuayá' nu Herodes bi' jii' Pedro, nti' ycui' rey bi';

⁵ bi' cha' ntsu'u cha' ña'asii' tso'o sendaru jii' yu lo'o ntsu'u yu ne' chcuá. Pana laja li' lye tsa nhcui' tya'a ñati' jii' Jesucristo lo'o ycui' Ndyosi cha' cua'ni lyaá Ni jii' Pedro.

Ncloyo ycui' Ndyosi jii' Pedro ne' chcuá

⁶ Cua ngua talya li'. Chaca tsá cua culo ti Herodes jii' Pedro cha' ca cuayá' jii' yu slo ngu' quichi' bi'. Cua ngusca' ngu' jii' Pedro lo'o tucua tya'a carena, sca carena ntsu'u ya' sca sendaru. Lo'o jua'a ndú xa' la sendaru cuá toni' chcuá nde liya'. Li' ngua'ya xcalá ti Pedro.

⁷ Laja lo'o laja' ti yu, hora ti ndu'u tucua sca xca jii' ycui' Ndyosi su nga'a yu. Tso'o tsa xee ngulane ne' ni' chcuá li'. Nguxtyu'u xca bi' jii' Pedro, nhcui' xca lo'o yu li':

—Tyatú clya nu'u —nacu' xca bi' jii' yu.

Hora ti ndyatí' carena chcuá nu ndyaaca' ya' yu.

⁸ Xa' nhcui' xca lo'o yu li':

—Xca' nu'u sii' —nacu'—. Xu'ba nu'u caña quiya'.

Ngua'ni Pedro jua'a, lo'o li' nhcui' xca lo'o yu chaca quiya':

—Quixij nu'u te' quicha' hichu'. Ya'a clya tyu'u lca'a nu'u jna' —nacui xca bi' ji'i.

⁹ Li' ndu'u lca'a Pedro ji'i xca bi', pana ná ngua tii yu cha' chañi cha' ndyalaa xca ji'i ycu'i Ndyosi slo yu; ngua ti' yu cha' laja xcalá ti yu ngua cha' bi'.

¹⁰ Nteje tacui ngu' slo sendaru nu nga'a cua ne' ni'i chcuá, lo'o jua'a nteje tacui ngu' slo xi xa' la sendaru nu nga'a cua. Li' ndyalaa ngu' ca toni'i chcuá tlyu, xcui' chcuá laca toni'i bi'. Lo'o li' ndyaala toni'i bi' ycu'i ti; jua'a ngua ngutu'u ngu' to' calle, ndyaa ngu' ndyalaa ngu' nde sca jyaca calle bi'. Lo'o li' ndu'u nu xca bi' ndyaa, chaca tya Pedro ndyanu calle bi'.

¹¹ Li' nda Pedro cuentya:

—Juani nchca cuayá' ti' na' cha' cua ngulo ycu'i nu Xu'na na' cña ji'i xca bi' ji'i Ni, cha' nu ñaa ngulo jna' ni'i chcuá jua —nacui yu—. Ngua ti' Herodes xcube' jna', cha' xña'a tsa ntsu'u tyiquee ngu' judío tya'a na' ña'a ngu' jna'; pana ná ngua ji'i cua'ni cña cuxi bi'.

¹² Ngulacua tsa ti' Pedro su ndu ycu'i ti yu. Nu lo'o ngua cuayá' ti' yu, li' ndyaa yu ca slo María xtya'a Juan Marcos. Ca ni'i bi' ndyu'u ti'i tyuu tya'a ñati ji'i Jesús, nchcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi.

¹³ Ngujul'i ya' yu toni'i, lo'o li' sca nu cuna'a cuañi' nu naa Rode, bi' nu ndyaa na'a toni'i. Ña'a ndu ti nu cuna'a bi' toni'i nde ni'i ti.

¹⁴ Hora ti ndyuloo nu cuna'a bi' xtyi'i Pedro lo'o nchcui' yu. Chaa tsa ti' cho' li'. Ngusna cho' ndyaa chcu'i lo'o tya'a ndi'i cho' ni'i bi', pana ña'a ti tya ndu ycu'i Pedro nde liya' cha' bilya saala ngu' toni'i.

15 —Cua ngua tonto hique nu'u —nacui ngu' ji'i Rode li'.

Pana lye la nhcui' nu cuna'a bi' lo'o ngu' li', cha' chañi cha' Pedro laca nu ndu toni'i bi' nde liya'.

—Si'i —nacui ngu' li'—. ¿Ha si'i nu xca ji'i ycu'i Ndyosi nu ña'asi'i ji'i Pedro laca bi'? —nacui ngu' ji'i.

16 Ña'a ti tya ndu Pedro nde liya' ntyiji'i ya' yu toni'i. Li' ndyaa ngu' cha' saala ngu' toni'i. Lo'o na'a ngu' ji'i Pedro ndu, li' ndube tsa ti' ngu' cha' cua ndyalaa ycu'i yu.

17 Ngua'ni ya' yu ji'i ngu' li', cha' ca ti ti ngu'. Ndacha' yu ji'i ngu' ñi'ya ngua lo'o ngua'ni ycu'i Ndyosi nu Xu'na na cha' tso'o cha' ngulo Ni ji'i yu ne' chcu'a.

—Chcui' ma lo'o Jacobo lo'o lcaa ngu' tya'a ndya'a na —nacui Pedro ji'i ngu'—, ta ma cha' lo'o ngu' ñi'ya nu ngua'ni ycu'i Ni lo'o na' lo'o ngulo Ni 'na ne' chcu'a.

Ndu'u yu ni'i ndyaa yu xa' se'i li'.

18 Nu lo'o nguxee chaca tsa quiña'a tsa ngulacua ti' sendaru bi', cha' nga'aa ngua cuayá' ti' ngu' macala ndyaa Pedro.

19 Li' ngulo rey Herodes cña ji'i sendaru cha' tsa ngu' tsaana ngu' ji'i yu. Ndyaa ngu' li', pana nga'aa nquiye yu ji'i sendaru bi'. Li' nchcuane Herodes ji'i sendaru nu nga'a cua ji'i Pedro ni'i chcu'a, pana nga'a ndyiji ñi'ya nu xacui sendaru cha' ji'i rey, cha' ná jlo ti' ngu' ñi'ya ngua ji'i Pedro; bi' cha' ngulo Herodes cña ji'i xa' sendaru cha' cujuui ngu' ji'i lcaa sendaru nu ngua'a cua ji'i nu Pedro bi'. Li' ndu'u rey bi' loyuu su cuentya Judea, ndyaa ca quichi Cesarea, cha' ca bi' tyi'i xi ngua ti'.

Ngujuii Herodes

²⁰ Lo'o li' ngua ñasi' tsa nu Herodes bi' ji'i ngu' quichi' Tiro, lo'o jua'a ji'i ngu' quichi' Sidón. Nu ngua tya clyo la cua nda rey Herodes na cacu ngu' quichi' bi', lo'o li' nga'aa nda rey na cacu ngu', cha' ñasi' tsa ti' rey ña'a ji'i ngu'. Stu'ba ti ntsu'u tyiquee lcaa ngu' quichi' bi' lo'o tya'a ngu', cha' tsa ngu' slo rey cha' chcu' ngu' lo'o. Li' tso'o tsa nchcu' ngu' quichi' lo'o nu cusu' Blasto nu laca cña ji'i rey bi'; bi' cha' tso'o nchcu' nu Blasto bi' lo'o rey cuentya ji'i ngu' quichi' bi', cha' tyaala' cha' ji'i rey lo'o ngu' bi'.

²¹ Li' ngusta Herodes sca tsã cha' tyu'u ti'i ngu' sca se'i ti. Ndyacu' Herodes lcaa late' tso'o nu ntsu'u ji'i cha' laca rey, ndyaa ntucua lo yaca xlya tso'o su ntyucua ycu' rey, cha' ta sca cui' lo'o ngu' nu lo'o ndyu'u ti'i ngu' slo. Li' nguxana rey nda cui' lo'o ngu' bi'.

²² Cui' tsa ngusi'ya lo'o ngu' ji'i rey li':

—Ndyosi laca nu'u —nacu' ngu' ji'i rey—. Si'i sca ñati' chalyuu ti laca nu'u nu nchcu' lo'o cuare juani.

²³ Hora ti ndyalaa sca xca ji'i ycu' Ndyosi slo rey cha' ta sca quicha tlyu ji'i nu Herodes bi', ndyat' conu' ne' rey bi' li'. Ti'í tsa ne' rey li', cha' ndyacu conu' bi' ne'. Ngujuii rey li', cha' cua nda chacuayá' ji'i ngu' cha' ngua'ni tlyu ngu' ji'i rey ñi'ya nu ndu'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi; masi sca ñati' chalyuu ti ngua rey bi', pana nda chacuayá' cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i.

²⁴ Li' quiña'a tsa ñati' ndyuna cha' ji'i ycu' nu Xu'na na, ndyat' la ngu' nu ngusni cha' ji'i Jesu-cristo li'.

²⁵ Nu lo'o cua ndye cña ji'i Bernabé lo'o Saulo ca quichi Jerusalén, li' nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde quichi Antioquía chaca quiya'. Ñaa lo'o ngu' ji'i Juan, la cui' nu naa Juan Marcos.

13

Nguxana Bernabé lo'o Saulo ngua'ni ngu' cña ji'i ycu'i Ndyosi

¹ Nu taju ñati ji'i Jesucristo ca quichi Antioquía bi' ni, laja ngu' bi' ntsu'u xi ngu' nu laca tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi. La cui' jua'a laja ngu' bi' tya ntsu'u la xa' tya'a ngu' nu tso'o tsa nlyu'u cha' ji'i ycu'i Ndyosi ji'i tya'a ngu'; ngu' nu nlyu'u ji'i tya'a ngu' ngua Bernabé, lo'o Simón nu ngata, lo'o Lucio Cirene, lo'o Saulo, lo'o Manaén. (Nu Manaén bi' ngua tya'a miña'a Herodes nu laca gobernador ji'i loyuu su cuentya Galilea.)

² Ngua sca tsa nu lo'o tyucui tsa ná ndyacu ngu' taju bi', xqui'ya cha' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Ndyosi nu Xu'na na. Li' nchcui' Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o ngu' bi':

—Ta ma chacuayá' ji'i Bernabé lo'o jua'a ji'i Saulo, cha' tsa ngu' xa' quichi cha' cua'ni ngu' cña nu ta na' ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' —nacui ycu'i Ndyosi ji'i ngu'.

³ Tyuu hora ná ndyacu ngu' li', cha' tsa cu' ti nchcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi. Li' ngusta ya' lcaa tya'a ñati ji'i Jesucristo bi' hique Bernabé, lo'o jua'a hique Saulo, cha' tso'o ti tsa ngu' ca su cua'ni ngu' cña cuentya ji'i ycu'i Ndyosi.

Nda ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi ca loyuu su cuentya Chipre

⁴ Li' ndyaa Bernabé lo'o Saulo ca quichí Seleucia cha' tyatí ngu' ne' yaca ni'í, cha' tsaá ngu' chaca tsu' tyujo'o ca loyuu su naa Chipre. Ca bi' cua'ni ngu' cña nu ngulo Xtyi'í ycuí' Ndyosi jí'í ngu'.

⁵ Li' ndyaa ngu' ne' yaca ni'í ca quichí Salamina. Lo'o ndyalaa ngu' chaca tsu' bi', li' ndyatí ngu' ndyaa ngu' ne' laa jí'í ngu' judío quichí bi', cha' culu'u ngu' cha' jí'í ycuí' Ndyosi jí'í ñatí nu ndi'í ne' laa bi'. Tyempo bi' tya ndya'a Juan lo'o ngu' cha' xtyucua jí'í ngu'.

⁶ Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' tyuu tya'a quichí nde Chipre bi', ndyaa ngu' ndyalaa ngu' ca quichí Pafos li'. Quichí bi' ndyacua tya'a ngu' lo'o sca nu qui'yu nu cucha'a tsa nu naa Barjesús. Ngu' judío laca nu qui'yu bi', lo'o jua'a nacuí yu cha' laca yu tu'ba jí'í ycuí' Ndyosi; pana si'í cha' liñi nda yu.

⁷ Ndi'í nu cucha'a bi' slo gobernador nu naa Sergio Paulo. Ngua tsa nu gobernador bi', lo'o jua'a nti' tsa cuna cha' jí'í ycuí' Ndyosi; bi' cha' nguane gobernador jí'í Bernabé lo'o jí'í Saulo cha' caa ngu' ca slo, cha' culu'u ngu' cha' bi' jí'í.

⁸ Pana ná ndiya ti' nu cucha'a bi' nu lo'o ndyuna gobernador cha' jí'í ycuí' Ndyosi. (Elimas naa nu cucha'a bi' cha'cña jí'í ngu' quichí Pafos bi'.) Lye tsa nxuu tya'a yu lo'o Saulo lo'o Bernabé, cha' cua nti' yu cua'a yu jí'í gobernador cha' nga'aa xñi nu cusu' bi' cha' jí'í ycuí' Ndyosi nu nchcuí' ngu' lo'o.

⁹ Li' na'a tsa Pablo jí'í nu cucha'a bi'. (Nu juani naa Pablo nu ngua naa Saulo clyo.) Xtyi'í ycuí' Ndyosi laca nu nda juersa jí'í nu Pablo bi',

¹⁰ bi' cha' nchcuí' lo'o nu cucha'a bi':

—Lye tsa ñilo'o nu'u jí'í ngu' —nacuí Pablo jí'í nu cucha'a bi'—. Liye' tsa ti' nu'u ña'a nu'u jí'í ya, cha'

msu ji'ḷi nu xña'a laca nu'u —nacui—. Ndaca'a tsa nu'u ji'ḷi ngu' cha' ná cua'ni ngu' sca cha' tso'o ti; bi' cha' juani culo na' cña jinu'u cha' nga'aa cua'a nu'u ji'ḷi ngu' nu nti' xñi cha' ji'ḷi ycu' Ndyosi nu Xu'na ya.

¹¹ Xcube' nu Xu'na ya jinu'u juani, cha' nga'aa caja ñi'ya ña'a nu'u xee cua; tyuu tsa tyanu cuityi' ti nu'u li'.

Hora ti ngua cuityi' yu cucha'a bi' li', nga'aa ngua ña'a yu tsiya' ti. Li' ncl yana yu ji'ḷi sca ñati' nu xñi ya' yu cha' tsa lo'o ji'ḷi yu nde liya'.

¹² Lo'o na'a gobernador cha' ngua cuityi' nu cucha'a bi', li' hora ti ngusñi nu cusu' bi' cha' ji'ḷi Jesucristo. Jua'a ndube tsa ti' nu cusu' bi' ji'ḷi cha' nu ngulu'u ngu' ji'ḷi cuentya ji'ḷi ycu' nu Xu'na na.

Ndyaa Pablo lo'o Bernabé ca quichi Antioquía Pisidia

¹³ Lo'o li' ndu'u Pablo lo'o tya'a ndya'a yu, ndu'u ngu' quichi Pafos ndyaa ngu'. Ndyati' ngu' ne' yaca ni'ḷi ndyaa ngu' chaca tsu' tyujo'o, ndyalaa ngu' ca quichi Perge ca loyuu su cuentya Panfilia li'. Nga'aa ndya'a Juan lo'o ngu' li', na cua ndyaa yu quichi tyi yu.

¹⁴ Ndu'u ngu' quichi Perge ndyaa ngu' chaca quichi Antioquía ca loyuu su cuentya Pisidia. Nu ngua tsa ta'a nu ndi'ḷi cña' ngu', li' ndyati' Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ne' laa ji'ḷi ngu' judío. Ca bi' ndyaa tucua ngu' xi.

¹⁵ Li' nchcui' sca nu cusu' lo quityi ji'ḷi ycu' Ndyosi cha' cuna lcaa ñati' nu ndi'ḷi ne' laa bi'; nchcui' lo quityi nu nscua cña nu ngulo Ni ji'ḷi ngu', li' nchcui' nu cusu' bi' sca cha' nu nguscua jyo'o

cusu' nu ngua tu'ba ji'ḷ ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni. Lo'o li' nchcuane nu cusu' nu laca loo ne' laa bi' ji'ḷ Pablo lo'o Bernabé:

—¿Ha ntsu'u sca cuii ji'ḷ ma cha' ta ma lo'o ya juani? —nacui ji'ḷ ngu'.

¹⁶ Li' ndyatḷ Pablo ngua'ni ya' yu ji'ḷ ngu' cha' cua'a jyaca ngu' ji'ḷ yu. Nhcui' Pablo lo'o ngu' li':

—Tyu'u cha' clyu ti' ji'ḷ ma cua'a jyaca ma ji'ḷ cha' nu chcu' na' lo'o ma juani —nacui Pablo ji'ḷ ngu'—. Ngu' Israel laca na, lo'o jua'a ndu'ni tlyu na ji'ḷ ycu' Ndyosi.

¹⁷ La cui' ycu' Ndyosi nu ndu'ni tlyu na ji'ḷ, la cui' Ni laca nu ngusubi ji'ḷ jyo'o cusu' ji'na cha' tyu'u tucua quiña'a ñati ji'ḷ ngu' nde loo la. Tya ndi'ḷ jyo'o cusu' ji'na ca loyuu Egipto lo'o ndyatḷ quiña'a tsa tya'a ngu', masi si'i quichi tyi ngu' ngua quichi bi'. Li' tlyu tsa cña ngua'ni ycu' Ndyosi, cha' ngulo Ni ji'ḷ jyo'o cusu' ji'na ca loyuu Egipto bi'. Jua'a ngua cuayá' ti' xa' ñati chalyuu cha' tonu tsa cña nu ndu'ni ycu' Ndyosi nde chalyuu.

¹⁸ Nu lo'o nguta'a ngu' loyuu btyi bi' tya tu'ba yija, ndalo tsa tyiquee ycu' Ni ji'ḷ jyo'o cusu' ji'na li', masi quiña'a tsa cha' cuxi ngua'ni ngu' bi'.

¹⁹ Li' ngua'ni tye Ni cha' ji'ḷ cati tya'a nación ñati nu nguti'ḷ loyuu su cuentya Canaán, la cui' ñati nu nguti'ḷ loyuu bi' tya clyo la; nda Ni yuu bi' cha' caja su tyi'ḷ jyo'o cusu' ji'na li'.

²⁰ Lo'o jua'a nda Ni ñati nu ngua loo ji'ḷ jyo'o cusu' ji'na cuentya ji'ḷ ycu' Ndyosi. Li' cua ndya'a jacua siyento cla'be yija, tya lo'o ndyalaa ngu' loyuu Canaán bi', ña'a cuayá' nu ngula jyo'o Samuel nu ngua tu'ba ji'ḷ ycu' Ndyosi.

21 Li' ngüjñña ngu' jil'i ycuil' Ndyosi cha' ta Ni sca rey cha' caca loo jil'i ngu', bi' cha' nda Ni jil'i jyo'o Saúl sñi' Cis jil'i ngu'; ngua yu bi' loo jil'i ngu' tu'ba yija li'. Jyo'o Saúl bi' ngua tya'a ñati jil'i ngu' Benjamín.

22 Nu lo'o ndye tu'ba yija, li' nga'aa nda Ni cña bi' jil'i yu bi', nda Ni jyo'o David cha' caca loo jil'i ngu' cña su ndu Saúl nquicha'. Cua nchcui' ycuil' Ndyosi cha' jil'i nu jyo'o David bi': “Ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' jil'i David sñi' Isai”, nacui' ycuil' Ndyosi. “Cua nda na' cuentya cha' laca yu bi' sca ñati nu tyaja'a cua'ni lcaa cña nu nti' na' cha' cua'ni yu.”

23 Cua sa'ni nda ycuil' Ndyosi cha' lo'o na cha' nde loo la cala sca ñati tya'a jil'i jyo'o David bi', nu cua'ni lyaá jil'i lcaa na nu laca na ngu' Israel; yu bi' laca Jesús.

24 Nu lo'o bilya xana Jesús culu'u cha' jil'i ngu' tya'a quichi tyi na, nda jyo'o Juan cha' lo'o ngu' tya'a na, cha' ca tyuju'u ti' ngu' tya'a na jil'i qui'ya nu ntsu'u jil'i ngu' lo'o ycuil' Ndyosi. Lo'o li' ntyucuatya jyo'o Juan bi' jil'i ngu' nu ngusñi cha' bi'.

25 Nu lo'o cua tye ti cña jil'i jyo'o Juan bi', li' nchcui' yu lo'o ngu' tya'a quichi tyi na ndi'ya: “Xa' ñati ntajatya ma jil'i”, nacui' Juan jil'i ngu'; “si'i na' laca”, nacui' yu. “Ca nde loo la caa sca ñati nu tlyu la chacuayá' ntsu'u jil'i. Lo'o na', cua'ni tlyu na' jil'i ñati bi'; tso'o tsa caca tyiquee na' masi caña nu ntsu'u quiya' ñati bi' sati' na' juata ti.” Jua'a nchcui' jyo'o Juan cuentya jil'i Jesús.

26 'Lcaa na nu laca na la cui' tya'a ñati jil'i jyo'o Abraham, lo'o jua'a lcaa ma nu ndaquiya' ma jil'i ycuil' Ndyosi, cuentya jil'i lcaa na laca cha' tso'o nu nda Ni lo'o na, cha' tso'o nu nchcui' ñi'ya ndu'ni

lyaa Ni ji'i ñati chalyuu.

²⁷ Ná ngua cuayá' ti' ngu' quichi Jerusalén tilaca laca Jesús, lo'o jua'a ná ngua cuayá' ti' ngu' nu laca loo ji'i quichi bi' tilaca laca yu. Ná nda ngu' cuentya ñi'ya ndyu'u cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycui' Ndyosi sa'ni; masi ndyuna ngu' lo'o ndya'a nhcui' ngu' lo' quityi bi' ne' laa lcaa tsá nu ndi'i cña' ngu', ná nda ngu' cuentya si cha' ji'i ycui' Jesús nhcui' quityi bi'. Bi' cha' cuxi tsa cña ngua'ni ngu' lo'o Jesús nu lo'o ngusta ngu' qui'ya ji'i yu. La cui' tya'a cña nu nguscua jyo'o cusu' lo' quityi cha' cua'ni ngu' lo'o yu, cua ngua'ni ngu' li'.

²⁸ Masi ná ntsu'u qui'ya ji'i Jesús tsiya' ti, ngüijña ngu' ji'i gobernador, la cui' nu Pilato bi', cha' culo cña ji'i ngu' cha' kujui ngu' ji'i Jesús.

²⁹ Nu lo'o cua ndye ngua'ni ngu' lcaa cha' ñi'ya nhcui' lo' quityi bi' cha' caca ji'i Jesús, li' nda'ya ngu' ji'i jyo'o bi' su nga'a lo' crusi, nguxatsi' ngu' ji'i jyo'o bi' li'.

³⁰ Pana ngua'ni ycui' Ndyosi cha' ndyu'ú yu chaca quiya' li'.

³¹ Tyuu tsá ndu'u tucua ycui' ca Jesús su ndi'i ngu' tya'a ndya'a yu. La cui' ngu' nu cua ñaa lo'o yu tya lo'o ndu'u ngu' nde Galilea ñaa ngu' ca quichi Jerusalén, bi' ngu' laca nu nda cha' liñi ji'i Jesús lo'o ñati juani.

³² 'Lo'o juani cua lijya ya ca nde cha' culu'u ya cha' tso'o ji'i ycui' Ndyosi bi' ji'i cu'ma. Tya sa'ni la cua ngüiñi cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na;

³³ lo'o nu juani cua ngua'ni Ni cha' bi' cuentya

ji'na, nu lo'o cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Ndi'ya nhcui' Salmo nu nchca tyucuaa cha' ji' Jesús: “Sñi' na' laca nu'u”, nacui' ycu' Ni ji' Jesús. “Juani cua ngua'ni na' cha' tyu'ú nu'u chalyuu.”

³⁴ Chaca cha' nhcui' quityi cha' ji' ycu' Ndyosi cha' tyu'ú Jesús chaca quiya' lo'o ndyujui ngu' ji', lo'o jua'a nhcui' quityi bi' cha' ná quiñu'u cuaña' Jesús ne' cuaá. “Ta na' lcaa cha' tso'o ji' mā, la cui' ña'a cha' tso'o nu nhcui' na' lo'o David cha' caja ji' mā”, nacui' ycu' Ni.

³⁵ Lo'o jua'a ntsu'u chaca Salmo, chaca jii ji' ycu' Ndyosi, nu nhcui' ñi'ya nu nacui' Jesús ji' ycu' Ni: “Jlo ti' na' cha' ná ta nu'u chacuayá' quiñu'u cuaña' na', cha' na' laca Sñi' ycu' nu'u”, nacui'.

³⁶ Ngua'ni jyo'o David cña ji' ycu' Ndyosi lcaa tyempo lo'o nguti' nu cusu' bi' chalyuu. Lo'o ngujui yu, li' nguxatsi' ngu' ji' se' ti lo'o xa' la jyo'o cusu' ji'na; ndye cuaña' yu ngutsu' li'.

³⁷ Pana Jesús ni, ná ngunu'u cuaña' Jesús lo'o nguatsi' yu, xqui'ya cha' ngua'ni ycu' Ndyosi cha' ndyu'ú yu chaca quiya'.

³⁸ Bi' cha' ntsu'u cha' ca cuayá' ti' lcaa cu'ma, cha' xqui'ya Jesús cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji' lcaa cha' cuxi nu ngua'ni mā;

³⁹ taca tyu'u laja ti mā ji' qui'ya nu ntsu'u ji' mā si xñi mā cha' ji' Jesús. Ná ndu'ni cha' masi tso'o tsa ndaquiya' mā ji' lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés sa'ni, ná nchca ji' cha' bi' cuityi qui'ya nu ntsu'u ji' mā.

⁴⁰ Tso'o la si cui'ya mā cuentya cha' ná tyacua cha' cuxi ji' mā, la cui' cha' nu nguscua jyo'o cusu' sa'ni cuentya ji' cu'ma nu nhcui' ndi'ya:

41 Clyacua tso'lo ti' mā, lcaa cu'mā nu nti' mā xtyí lo'lo mā ji'í ycuí' Ndyosi;

cube xi ti' mā, tyaa mā cuaana ti li'.

Ycuí' Ndyosi laca na', nu tlyu tsa cña tonu cua'ni na' tyempo nu ndi'í mā chalyuu, nacuí Ni.

Ná caca jlya ti' mā cha' ndu'ni na' cña bi' tsiya' ti, masi tso'lo tsa culu'u ñati' ñi'ya laca cha' bi' ji'í mā.

Cua ndye nchcui' Pablo lo'lo ngu' li'.

42 Na cua tyu'u ti ngu' ne' laa tsa ngu', lo'lo li' ngüijña tsa tyuu tya'a ñati' bi' ji'í Pablo lo'lo ji'í Bernabé cha' culu'u la ngu' cha' ji'í Jesús ji'í ngu' chaca quiya' ca xnu' tsá.

43 Jua'a lo'lo ndye ndyu'u ti'í ngu' ne' laa bi', li' ndyaa ngu' lo'lo Pablo lo'lo Bernabé. Tyuu tya'a ngu' judío ndyaa ngu' lo'lo ngu' bi', lo'lo jua'a xa' ñati' nu ndu'ni tlyu ji'í ycuí' Ndyosi stu'ba ti lo'lo nu ngu' judío bi', la cui' ti ndyaa ngu' lo'lo ngu' bi' li'. Ngulu'u la ngu' bi' ji'í nu quiña'a ngu' bi' li', cha' tso'lo ti tyanu cha' ji'í Jesús tyiquee ngu', cha' ca cuayá' tso'lo ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee ycuí' Ndyosi ña'a Ni ji'í lcaa ñati' chalyuu.

44 Nu lo'lo ngua snu' tsá, li' ndyu'u ti'í lcaa tya'a ngu' quichí ne' laa bi', cha' cuna ngu' cha' ji'í ycuí' Ndyosi chaca quiya'.

45 Ñasi' tsa nu ngu' judío bi' lo'lo na'a ngu' ji'í nu quiña'a tsa ñati' bi'. Nchcui' suba' ngu' judío lo'lo Pablo li', nacuí ngu' cha' cuiñi tsa cha' nu nclu'u yu bi'.

46 Pana ná ndyutsij Pablo lo'lo Bernabé cha' xacuí ngu' cha' ji'í ngu' judío bi':

—Clyo ntsu'u cha' chcui' ya cha' ji'í ycuí' Ndyosi lo'lo mā nquicha', cha' ngu' judío tya'a na laca mā.

Pana juani tsa'a ya culu'u ya cha' bi' ji'i ngu' xa' tsu', xqui'ya cha' ná ntaja'a mā cuna mā cha' nu nchcui' ya. Na cua ngüiñi cha' ji'i mā lo'o tya'a mā, cha' ná nti' mā caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i mā.

⁴⁷ Jua'a cña ngulo ycui' nu Xu'na na ji'i ya nu nchcui' quityi cusu' bi' ndi'ya:

Ñi'ya nti' sca xee ndubi nu nclyu'u xee tyijyu',
jua'a nga'a cha' ta mā cha' jna' lo'o ngu' xa' tsu',
nacui' ycui' Ndyosi,
cha' ca cuayá' ti' lcaa ñati' chalyuu tilaca laca nu
cua'ni lyaá ji'i ngu'.

⁴⁸ Ndyuna nu ngu' xa' tsu' cha' bi', lo'o li' tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu'. Tso'o tsa laca cha' ji'i ycui' Ndyosi nu Xu'na na, ngulacua ti' ngu' bi'; jua'a ngusñi ngu' cha' bi'. Jlya ti' ngu' bi' cha' ji'i Jesús, lcaa ngu' nu cua ngusubi ycui' Ndyosi ji'i; ngujui chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'i ngu' bi' li'.

⁴⁹ Jua'a ngua, lo'o li' ndyaa ngu', ndya'a nchcui' ngu' cha' ji'i nu Xu'na na lo'o lcaa ñati' lcaa quichi' ca loyuu bi'.

⁵⁰ Hora ti nchcui' ngu' judío lo'o ngu' nu laca loo ji'i quichi', jua'a lo'o ngu' cuna'a tlyu, cha' su'ba ñasi' ji'i ngu' quichi' lo'o ña'a ngu' ji'i Pablo lo'o Bernabé. Ngua ti'í ti' ngu' ji'i ngu' bi' li', ngulo'o ngu' ji'i ngu' bi', cha' tsa'a Pablo lo'o Bernabé xa' se'i.

⁵¹ Lo'o li' nu Pablo lo'o Bernabé bi' ni, ngusalú ngu' snii yuu nu ntsu'u quiya' ngu' to' quichi'. Jua'a ngua'ni ngu' cha' ta ngu' quichi' bi' cuentya cha' ná tso'o cña nu ngua'ni ngu', nu lo'o ngulo'o ngu' quichi' ji'i tyucuaa ngu' bi'. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichi' Iconio li'.

⁵² Lo'o nu ñati ji'i Jesucristo nu ndyanu quichi Antioquía bi' ni, chaa ti' ndyanu ngu' quichi tyi ngu' cha' cua ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cre-siya ji'i ngu'.

14

Ndi'i Pablo lo'o Bernabé ca quichi Iconio

¹ Lo'o cua ndyalaa Pablo lo'o Bernabé ca quichi Iconio, ndyatí ngu' ndyaa ngu' ne' laa ji'i ngu' judío tya'a ngu'. Ndejua ngulu'u ngu' cha' ji'i Jesús; bi' cha' quiña'a tsa ngu' ngusñi ngu' cha' bi', masi ngu' judío, masi xa' ñati.

² Li' hora ti ngunasi' xa' la tya'a ngu' judío, ngu' nu ná jlya ti' cha' bi'. Su'ba ñasi' ngu' ji'i xa' ñati nti' ngu', cñilo'o ngu' ji'i ngu' quichi nti' ngu', cha' ca ti'í ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ngu' nu ngusñi cha' bi'.

³ Tyiquee' xi ndyanu Pablo lo'o Bernabé quichi bi', cha' ná ndyutsii ngu' culu'u ngu' cha' ji'i nu Xu'na na ji'i ngu' quichi bi'. Lo'o jua'a ngua'ni Pablo lo'o Bernabé cña tonu chacuayá' ji'i ycui' Ndyosi, bi' cha' ngua ji'i ngu' quichi ta ngu' cuentya cha' xcui' cha' liñi nclyu'u ngu' bi' ji'i ngu'.

⁴ Ná stu'ba cha' ji'i ngu' quichi lo'o tya'a ngu' li'. Ntsu'u ngu' nu ndaquiya' tsa ji'i tya'a ngu' judío, lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu ndaquiya' ji'i cha' nu nda ngu' nu ndya'a nchcui' cha' ji'i Jesucristo bi'.

⁵ Li' ngüiñi cha' ji'i ngu' judío bi' lo'o xa' ñati tya'a quichi tyi ngu', lo'o nu laca loo ji'i quichi, cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o Pablo lo'o tya'a ndya'a yu; nti' ngu' cü ngu' quee ji'i ngu' bi'.

⁶ Pana ngua cuayá' ti' Pablo lo'o tya'a ndya'a yu cha' bi', ngusna ngu' ndyaa ngu' ca xa' quichi

loyuu su cuentya Licaonia li', ndyalaa ngu' ca quichi Listra. Lo'o li' ndyaa lye la ngu' ca quichi Derbe lo'o lcaa quichi cacua ti.

⁷ Ngulu'u ngu' cha' bi' ji'i ngu' lcaa quichi, cha' ndu'ni lyaá Jesús ji'i ñati chalyuu.

Ngü ngu' quee ji'i Pablo ca quichi Listra

⁸ Ndi'i sca nu qui'yu ca quichi Listra bi' nu ná nchca tya'a tsiya' ti, cha' quicha quiya'. Ni sca quiya' ná ngua ji'i nu qui'yu bi' tyatu, xqui'ya cha' quicha quiya' tya lo'o ngula; xcui' na nchca'a ti nu quicha bi'.

⁹ Tso'o tsa ndyuna nu quicha bi' laja lo'o nclyu'u Pablo ji'i ngu'; li' na'a yu ji'i nu quicha bi', ngua cuayá' ti' yu cha' jlya ti' nu quicha cha' taca ji'i ycu' Ndyosi cua'ni cha' tyaca tso'o.

¹⁰ Li' nchcui' Pablo lo'o nu quicha bi':

—Tyatu liñi nu'u juani —nacui Pablo ji'i.

Hora ti ndatu nu quicha bi', ngua ji'i ndya'a li'.

¹¹ Quiña'a ñati cua na'a ñi'ya nu ngua ji'i nu quicha bi', bi' cha' ndube tsa ti' ngu'. Li' nxi'ya lo'o tsa ngu' ji'i tya'a ngu':

—Cua ndyalaa tucua tya'a jo'ó ca slo na juani —nacui ngu'—. Ñi'ya ña'a ñati, jua'a ña'a jo'ó re —nacui ngu' ji'i tya'a ngu' cha'cña ji'i ngu' Licaonia.

¹² Nhcui' ngu' cha' jo'ó Júpiter laca Bernabé, lo'o jo'ó Mercurio laca Pablo nacui ngu', xqui'ya cha' nda tsa Pablo cha' lo'o ngu'.

¹³ Ntsu'u sca laa ji'i jo'ó Júpiter ca to' quichi bi', lo'o jua'a ndi'i sca sti jo'ó cuentya ji'i laa bi'. Li' yala ti ndyalaa sti jo'ó bi' lo'o toro, lo'o jua'a ndi'i tyaaca' queé yani toro bi'. Ngua ti' lcaa ngu' bi'

cujuii ngu' ji'i toro bi' li', cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i nu tucua tya'a jo'ó nu ndyalaa ca ti slo ngu'.

¹⁴ Ñati nu ndya'a tyijyu' nchcui' cha' ji'i Jesu-cristo laca Pablo lo'o Bernabé ni, bi' cha' ngua xñi'i tsa ti' tyucuaa ngu' lo'o nda ngu' cuentya ñi'ya nu ndyu'ni ngu' quichi' bi'. Li' ngusaa' ycu' ca ngu' ste' ngu', cha' caca cuayá' ti' ngu' quichi' cha' ná tso'o cña nu ndyu'ni ngu'. Li' ngusna Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' lcaa laja ñati quiña'a bi', cuii tsa ngusi'ya lo'o ngu' ji'i ngu' quichi' bi':

¹⁵ —Ngu' cusu' cu'ma —nacui Pablo lo'o Bernabé ji'i ngu' quichi—. ¿Ni cha' laca ndyu'ni ma jua'a? —nacui ngu'—. Laca ya ñati chalyuu ti, ñi'ya nu laca cu'ma; si'i ndyosi laca ya. Cua ndyalaa ya ca nde cha' ta ya cha' lo'o ma, cha' ji'i ycu' Ndyosi nu lu'ú ca. Ná tso'o cua'ni tlyu ma ji'i xa' la jo'ó, sca ti ji'i ycu' Ndyosi nu lu'ú nga'a cha' tyu'u tyiquee ma ji'i; bi' laca nu ngüiña' lcaa na nu ntsu'u lo yuu, lo'o lcaa na nu ntsu'u nde cua, lo'o lcaa tyujo'o, lo'o lcaa na nu ntsu'u ca bi'.

¹⁶ Cua sa'ni la ndalo tsa tyiquee ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i lcaa ñati chalyuu, masi ngua'ni ngu' cua ña'a ca cha' cuxi nu nti' ngu' cha' cua'ni ngu'.

¹⁷ Lo'o jua'a nda Ni lcaa cha' tso'o nu ndyiji ji'na: nda Ni tyo nu nda'ya lo yuu cha' caluu tso'o si'yu nu ntyaa na, cha' tso'o caca clacua ji'na li'; ndyiji cha' bi' ji'na cha' cacu tso'o na, cha' jua'a tso'o tsa caca tyiquee na li'. Jua'a laca cha' nu nlyu'u ycu' Ndyosi ji'na cha' caca cuayá' ti' na tilaca laca Ni.

¹⁸ Tyucuaa ngu' bi', lye tsa nchcui' ngu' lo'o ngu' quichi, pana lqui'ya tsa ngua cuayá' ti' ngu' quichi cha' ná tso'o tsiya' ti' si kujuii ngu' toro cha' cua'ni tlyu ngu' ji'i ngu' bi'.

19 Lo'o li' ndyalaa la xi ngu' judío nu xña'a tsa tyiquee, ngu' nu ndu'u quichì Antioquía bi'; lo'o xa' la tya'a ngu' nu ndu'u quichì Iconio ndyalaa ngu'. Nhcui' ngu' bi' lo'o ngu' quichì cha' su'ba ñasi' ngu' jì'ì ngu' quichì bi' lo'o Pablo. Li' ngu' ngu' quichì quee jì'ì Pablo cha' ngua ti' ngu' cujuu' ngu' jì'ì yu bi'. Lo'o ngua ti' ngu' cha' cua ngujuu' yu, li' ngujolaqui ngu' jì'ì yu ndyaa lo'o ngu' jì'ì yu ca to' quichì.

20 Pana ndyu'u ti'ì ngu' nu ngusñi cha' jì'ì Jesucristo slo Pablo su ntsiya yu; li' ndaca'a yu, ndyaa yu nde quichì lo'o ngu' chaca quiya'. Ca chaca tsà ndu'u Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ca quichì Derbe.

21 Li' nda ngu' cha' lo'o ngu' quichì ñi'ya nu ndu'ni lyaá Jesús jì'ì ñati chalyuu, bi' cha' quiña'a ngu' quichì bi' ntaja'a ngu' xñi ngu' cha' jì'ì Jesús. Li' nguxtyuu Pablo lo'o Bernabé ñaa ngu' nde quichì Listra lo'o quichì Iconio lo'o quichì Antioquía bi' chaca quiya'.

22 Ca ta'a quichì su ndyaa ngu' bi', nhcui' ngu' lo'o ñati jì'ì Jesucristo cha' tso'o la tyatí tyiquee ngu' lo cha' jì'ì Jesús, cha' tlyu cua'ni tyiquee ngu', cha' ná cutsii ngu' tsiya' ti.

—Cua'ni lya' ti' ngu' jì'na tu'ni —nacui Pablo lo'o Bernabé jì'ì ngu'—, lo'o jua'a xcube' ngu' jì'na; pana lo'o cua nteje tacui cha' bi', li' tsaa na tyi'ì na su laca ycui' Ndyosi loo.

23 Lo'o jua'a ngusubi Pablo lo'o Bernabé jì'ì ñati cha' caca ngu' loo jì'ì scaa taju ñati jì'ì Jesucristo nu ndi'ì scaa quichì tyi ngu'; ngua'ni Pablo lo'o Bernabé cña bi' lcaa quichì su ndyaa ngu'. Tyuu hora ná ndyacu ngu' tyaja tsà nu lo'o nhcui' ngu'

lo'o ycuí' Ndyosi cha' subí ngu' jí'í ñatí nu caca loo jí'í taju tya'a ngu'. Ndiñña ngu' jí'í ycuí' nu Xu'na na cha' cua'a Ni jí'í ngu' bí, cha' ná caca cuxi jí'í ngu', cha' tso'o tsa ngusñi lcaa ñatí bí cha' jí'í ycuí' Ni.

Nguxtyuu Pablo lo'o Bernabé ndyaa ngu' ca quichí Antioquía Siria

²⁴ Ndu'u nu Pablo lo'o Bernabé bí, ndyaa ngu' lí, nteje tacuí ngu' loyuu su cuentya Pisidia, ndyalaa ngu' loyuu su cuentya Panfilia lí,

²⁵ cha' tsaá ngu' ca quichí Perge. Ngulu'u ngu' jí'í ngu' quichí bí ñi'ya laca cha' jí'í Jesucristo. Lí ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichí Atalia,

²⁶ ndyatí ngu' ne' yaca ní'í ndyaa ngu' chaca tsu' tyujo'o bí ca quichí Antioquía su nguti'í ngu' clyo. La cui' quichí bí ndi'í ngu' nu lo'o ngusta ya' tya'a ngu' lo ngu' cuentya jí'í Jesucristo, nu lo'o cua tsaá tí ngu' tyijyu' tya clyo. Cua ndye cña su ndyaa ngu' tyijyu' juani,

²⁷ bí cha' ndyalaa ngu' chaca quiya' quichí Antioquía bí. Lí ndyu'u tí'í lcaa ñatí jí'í Jesucristo slo ngu'; ndu Pablo lo'o Bernabé nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu', lcaa ña'a cha' nu cua ngua'ni ycuí' Ndyosi lo'o ngu' ca su ndyaa ngu' tyijyu', cha' jua'a cua nda Ni chacuayá' cha' xñi ngu' xa' tsu' cha' jí'í Jesucristo.

²⁸ Tyiquee' ndyanu Pablo lo'o Bernabé quichí bí, stu'ba tí ndi'í ngu' lo'o tya'a ñatí jí'í Jesucristo quichí bí.

15

Ndyu'u tí'í ngu' ca quichí Jerusalén

¹ Ngua sca tsá ndyalaa xi ñati nu ndu'u nde loyuu su cuentya Judea, ndyalaa ngu' quichi Antioquía bi'. Li' nguxana ncliyu'u ngu' jii' ñati jii' Jesucristo cha' ná chañi cha' cua'ni lyaá ycuí' Ndyosi jii' ngu', si bilya xi'yu ngu' quiiji ngu' qui'yu bi', cha' culacua ngu'. Jua'a laca cña nu ngulo jyo'o Moisés jii' ngu' sa'ni cha' cua'ni ngu', nacui ngu' bi'.

² Li' nguxana Pablo lo'o Bernabé nxlyú ngu' cha' hichu' ngu' bi'. Xqui'ya cha' ná nchca caca stu'ba cha' bi' lo'o ngu' tsiya' ti, bi' cha' nu ñati jii' Jesucristo bi' ni, ngusubi ngu' jii' Pablo, lo'o jii' Bernabé, lo'o jii' xi xa' la ñati, cha' tsaá ngu' nde quichi Jerusalén. Tsaá ngu' slo ngu' nu ngua tsa'a jii' Jesucristo tya clyo, slo ngu' cusu' nu jii' la cui' tya'a taju ngu', cha' chcuí' tube ngu' ñi'ya caca cha' bi' jii' ngu': si xi'yu ngu' quiiji ngu', si ná xi'yu ngu' quiiji ngu'.

³ Li' nchcuí' salya' ngu' lo'o tya'a ngu', lcaa ngu' taju ñati jii' Jesucristo quichi Antioquía ngusalya' lo'o Pablo, lo'o Bernabé, lo'o tya'a ndya'a ngu'. Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' tyucuii nu tsaá nde Jerusalén. Nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Fenicia, lo'o loyuu su cuentya Samaria, nchcuí' ngu' lo'o lcaa taju ñati jii' Jesucristo nu ndi'i quichi tyucuii su nteje tacui ngu'. Ndacha' ngu' ñi'ya nu ngua'ni ycuí' Ndyosi, cha' nguxcutsa'a Ni cresiya jii' ngu' xa' tsu', cha' juani cua ngusñi ngu' xa' tsu' cha' jii' ycuí' Ndyosi. Lo'o ndyuna ngu' quichi bi' cha' bi', tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' li', cha' lo'o ñati xa' tsu' ngusñi ngu' cha' jii' Jesucristo; nga'aa si'i ngu' judío ti nu ngusñi cha' bi'.

⁴ Ndyalaa Pablo lo'o Bernabé lo'o tya'a ndya'a ngu' ca quichi Jerusalén li'. Tso'o nchcuí' ñati jii'

Jesucristo bi' lo'o ngu' li'; jua'a ndi'i ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo, ndi'i ngu' nu laca loo ji'i taju ñati quichi bi'. Lo'o li' nguxana Pablo lo'o Bernabé ndacha' ngu' ji'i ngu' bi' ñi'ya nu ngua'ni ycui' Ndyosi lo'o ñati xa' tsu' ca su ndyaa ngu'.

⁵ Pana lo'o xi ngu' fariseo nu ngusñi cha' ji'i Jesucristo nga'a lo'o ngu' bi'. Li' ndatu ngu' fariseo bi' cha' chcui' ngu':

—Nga'a cha' xi'yu ngu' quiji nu qui'yu ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' ji'i Jesús, cha' culacua ngu' —nacui ngu' fariseo bi'—. Ntsu'u cha' taquiya' ngu' bi' lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés sa'ni —nacui ngu'.

⁶ Li' ndyu'u ti'i lcaa ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo lo'o lcaa ngu' nu laca loo ji'i taju ñati bi'; nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu', si tso'o cha' culacua ngu' jua'a, si ná tso'o laca cha' culacua ngu'.

⁷ Lye tsa nchcui' tube ngu' cha' bi', lo'o li' ndatu Pedro nchcui' lo'o ngu':

—Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo —nacui Pedro—. Jlo ti' ma tilaca laca na'. Clyo ngusubi ycui' Ndyosi jna' nu lo'o tya nguti'i na' lo'o cu'ma, cha' tsa'a culu'u na' ji'i ngu' xa' tsu' ñi'ya ndu'ni lyaá Jesús ji'i ñati chalyuu. Lo'o jua'a ngusñi ngu' bi' cha' ji'i Jesús li'.

⁸ Cua na'a ycui' Ndyosi lcaa ña'a nu ntsu'u tyiquee ngu' bi', lo'o li' nda Ni Xtyi'i ycui' Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ngu' bi', masi ngu' xa' tsu' laca ngu'. Ñi'ya nu ngua'ni ycui' Ndyosi lo'o na, la cui' jua'a ngua'ni Ni lo'o ngu' xa' tsu' bi';

⁹ stu'ba ngua'ni Ni, masi lo'o na, masi lo'o ngu' xa' tsu' bi'. Nu lo'o ngusñi ngu' cha' ji'i Ni, li' ngua'ni lubii Ni cresiya ji'i ngu' bi'.

¹⁰ Lo'o nu juani, ná ndiya ti' mā cña nu ngua'ni ycui' Ni lo'o ngu' bi'; nti' mā cha' cua'ni ngu' bi' lcaa cña ñi'ya nu nguxtyanu jyo'o Moisés ji'na. Pana tucui tsa cña bi', ná ngua ji'na tsiya' ti cua'ni na lcaa cña bi'; ni lcaa jyo'o cusu' ji'na, ná ngua ji'i ngu' cua'ni ngu' cña tucui bi'.

¹¹ Ná tso'o cha' chcui' mā jua'a. Cua ngusñi na cha' ji'i Ni, cha' ngua'ni lyaá ycui' Jesús ji'na ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'na, xqui'ya cha' tso'o ti nti' Ni ña'a Ni ji'na; la cui' jua'a ngua'ni Ni lo'o ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' ji'i Ni.

¹² Cuaana ti ndi'i lcaa ngu' li'. Tso'o ti ndyuna ngu' lo'o nda Bernabé lo'o Pablo cha' lo'o ngu', lcaa ña'a cha' tlyu nu ngua'ni ycui' Ndyosi ca su nguta'a ngu' slo ñati xa' tsu'.

¹³ Lo'o ndye nda Bernabé lo'o Pablo cha' lo'o ngu', li' nchcui' Jacobo lo'o lcaa ngu' bi':

—Cu'mā tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo —nacui Jacobo ji'i ngu'—, cua'a jyaca mā xi 'na.

¹⁴ Cua nchcui' Simón Pedro lo'o na ñi'ya nu ngua'ni ycui' Ndyosi tya clyo, nu lo'o nguxana ndyuna ngu' xa' tsu' cha' ji'i Ni. Li' nguxana Ni ngusubi Ni ji'i tyuu tya'a ñati bi', cha' lo'o ngu' bi' caca ngu' ñati ji'i ycui' Ndyosi.

¹⁵ Cua sa'ni nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycui' Ndyosi la cui' tya'a cha', nu lo'o nchcui' quityi ji'i ycui' Ndyosi ndi'ya:

¹⁶ Tyaa na' chaca quiya', nacui ycui' Ni.

Ñi'ya laca sca ni'i ngunu'u, jua'a nti' cu'ma, cha' cua ngujlyaa ti' ma jna', nacui Ni.

Pana ñi'ya lo'o ndu'ni tiji ngu' sca ni'i nu cua ngunu'u bi', la cui' jua'a xa' cua'ni na' cha' taquiya' ma jna'.

Li' taca taquiya' ma jna' ñi'ya ndaquiya' jyo'o cusu' ji'i ma jna', nu lo'o tya lu'ú jyo'o cusu' David.

¹⁷ Na' laca nu Xu'na nu laca loo.

Jua'a cua'ni na' lo'o ma, cha' clyana cua ña'a ca ngu' xa' tsu' jna';

na cua ngusubi na' ji'i ñati bi' sa'ni, cha' caca ngu' ñati jna'.

¹⁸ Jua'a nacui ycui' Ndyosi lo'o nda Ni cha' lo'o jyo'o cusu' nu ngua sa'ni, cha' cua jlo ti' Ni lcaa ña'a cña nu cua'ni Ni nde loo la.

¹⁹ 'Bi' cha' nti' na' cha' ná tso'o si tatsaa na ji'i ngu' xa' tsu' nu ngusñi cha' ji'i Jesús cha' taquiya' ngu' lcaa cha' cusu' ji'i ngu' judío tya'a na juani, nu lo'o nguxana ca ti cha' nchcutsa'a Ni cresiya ji'i ngu' cha' caca ngu' ñati ji'i ycui' Ni —nacui Jacobo—.

²⁰ Tsa bi' ti cha' cua'ni na, nti' na'; scua na xi cha' tso'o cha' tsaa slo ngu' bi' nu nacui ndi'ya: Ná tso'o si cacu ngu' msta ji'i jo'ó, xqui'ya cha' cua'ni ñu'u msta bi' ji'i cresiya ji'na si cacu na ji'i; lo'o jua'a ná tso'o tsiya' ti tyu'u cha' ji'i ngu' lo'o clyo'o xa' ñati; ná tso'o cacu ngu' na'ni nu ná ndye ndyalú tañi ji'i ni', nu lo'o cua ndyujui ngu' ji'i; ni ná tso'o cacu ngu' tañi.

²¹ Pana cuentya ji'i cha' nu nguscua jyo'o Moisés nu ngua sa'ni, tsa lo cua ti cha' scua na cha' tsaa slo ngu' xa' tsu', cha' jua'a ntsu'u quityi nu nguscua jyo'o bi' ne' laa ji'i ngu' judío lcaa quichi. Ndyaa

ngu' ne' laa tsa nu ndi'j cña' ngu', lcaa semana ña'a ngu' lo quityi bi'.

Nga'aa nchcui' la Jacobo bi' li'.

²² Ngua stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' li', lcaa ñati ji'i Jesucristo nde Jerusalén, lo'o ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesucristo tya clyo, lo'o ngu' nu laca loo ji'i taju ngu'. Li' ngua ti' ngu' cha' subi ngu' xi xa' la tya'a ngu' cha' tsa'a ngu' lo'o Pablo lo'o Bernabé ca quichi Antioquía; ngusubi ngu' ji'i Judas nu laca xtañi Barsabás, lo'o ji'i Silas, ñati nu ndaquiya' tsa ngu' bi' ji'i.

²³ Ndyaa lo'o ngu' ji'i quityi nu nguscua ngu' Jerusalén bi'.

“Xlyo ni'i ji'i lcaa mā”, nacui quityi bi', “lcaa cu'mā nu laca mā ñati ji'i Jesucristo tya'a na, masi ngu' xa' tsu' laca mā, masi ndi'i mā ca quichi Antioquía, masi ndi'i mā ca quichi loyuu su cuentya Siria, masi ndi'i mā ca quichi loyuu su cuentya Cilicia. Cuare nu nguta'a ya lo'o Jesucristo tya clyo, lo'o ngu' cusu' ji'i taju tya'a na re, lo'o tyuu tya'a ñati ji'i Jesús ca nde, stu'ba ti nscua ya quityi re cha' caa ca slo mā.

²⁴ Cua ndyuna ya cha' cua ndyaa xi ngu' tya'a ya ca slo cu'mā, lo'o jua'a cua ngulu'u ngu' ji'i mā cha' ntsu'u cha' xi'yu mā quiiji ngu' qui'yu tya'a mā; nacui ngu' bi' cha' ntsu'u cha' cua'ni mā lcaa cña nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi nu ngua sa'ni. Pana ná ngulo ya cña ji'i ngu' bi', cha' tsa'a ngu' slo cu'mā; jlo ti' ya cha' xñi'i xi ti' mā ndi'i mā nu lo'o ná nchca cuayá' ti' mā si cha' liñi laca cha' bi'.

²⁵ Bi' cha' juani cua ngua stu'ba cha' ji'i ya lo'o tya'a cuare, ngusubi ya tucua tya'a ngu' tya'a ya, la cui' ñati ji'i Jesucristo tya'a na laca ngu'; tsa'a ngu'

slo ma lo'o Bernabé lo'o Pablo tya'a na. Ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na ji'i nu ngu' tya'a na bi',

²⁶ masi ntsu'u tyuu tya'a ñati nu ngua ti' cujuui ngu' ji'i tya'a na bi' xqui'ya cña nu ngulo Jesucristo nu Xu'na na ji'i ngu' tya'a na bi'.

²⁷ Judas lo'o Silas laca ngu' nu cua ngulo ya cña ji'i cha' tsa ngu' slo ma, cha' ta ngu' cha' liñi lo'o ma.

²⁸ Nguxtyucua Xtyi'i ycui' Ndyosi ji'i cuare lo'o nchcui' ya lo'o tya'a ya, bi' cha' ndi'ya ti chcui' ya lo'o ma juani, cha' ná tso'o si culo ya xa' la cña tucui ji'i ma:

²⁹ Ná tso'o cacu ma cuaña' na'ni nu laca msta, nu cua nda ngu' ji'i jo'ó; ná tso'o cacu ma tañi; ná tso'o cacu ma na'ni nu ná ndye ndyalú tañi lo'o ndyujuii ngu' ji'i; la cui' ti cha' ná tso'o tsiya' ti si tyu'u cha' ji'i ma lo'o clyo'o xa' ñati. Si taquiya' ma ji'i lcaa cha' nu nscua re, tso'o ti tyi'i ma li'. Tsa lo cua ti cha' nscua ya.”

³⁰ Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' lo'o quityi bi', ndyalaa ngu' ca quichi Antioquía. Ndyu'u ti'i lcaa ñati ji'i Jesucristo quichi bi' lo'o nda ngu' quityi ji'i ñati bi'.

³¹ Lo'o cua nchcui' ngu' bi' lo quityi, li' tso'o tsa ngua tyiquee ngu' xqui'ya cha' nu nchcui' quityi lo'o ngu'.

³² Tu'ba ji'i ycui' Ndyosi ngua nu Judas lo'o Silas bi', bi' cha' ngua ji'i ngu' ngulu'u ngu' xi ji'i ngu' quichi bi'; li' tlyu la ngua tyiquee lcaa ñati ji'i Jesucristo bi', xqui'ya cha' nu ngulu'u ngu' bi' ji'i ngu'.

³³ Tyiquee' xi nguti'i ngu' bi' quichi Antioquía, li' nchcui' salya' ñati ji'i Jesucristo lo'o ngu'. Nti' tya'a

ngu' cha' xtyucua ycuí' Ndyosi jí'í ngu' tyucuí su ñaa ngu' nde slo xa' la tya'a ngu'.

³⁴ Li' nacuí Silas cha' nga'aa tyaa ycuí' yu, tyanu yu lo'o ngu'.

³⁵ Lo'o jua'a ndyanu Pablo lo'o Bernabé quichi Antioquía bi'; ngulu'u la ngu' jí'í tya'a ngu', nda la ngu' cha' jí'í ycuí' nu Xu'na na lo'o tya'a ngu'. Lo'o jua'a tya ntsu'u tya tyuu la tya'a ngu' nu ndi'í ndejuu nu nchcui' cha' jí'í ycuí' nu Xu'na na lo'o tya'a ngu'.

Ndyaa Pablo chaca quiya' cha' chcui' cha' jí'í Jesucristo nde xa' quichi

³⁶ Ngua sca tsá nchcui' Pablo lo'o Bernabé:

—Tyaa na —nacuí—, tsaa na chaca quiya' slo ñati nu tya'a ntsu'u cha' jí'na lo'o Jesucristo, ngu' nu ndi'í tyijyu' —nacuí Pablo jí'í Bernabé—. Xa' tsaa na lcaa quichi su ngulu'u na cha' jí'í Jesucristo tsubi', tsaa na'a na si tso'o ti ndi'í tya'a na bi'.

³⁷ Ngua ti' Bernabé cha' lo'o Juan tsaa Juan lo'o ngu', la cui' nu Juan Marcos bi'.

³⁸ Pana ná nti' Pablo tsaa lo'o jí'í Juan, cha' lo'o ngulaa ngu' nde loyuu su cuentya Panfilia tya clyo, ndu'u Juan ndyaa li', cha' nga'aa ndalo Juan cha' cua'ni cña bi'.

³⁹ Ná stu'ba ntsu'u tyiquee Pablo lo'o Bernabé li', nga'aa ndya'a ngu' stu'ba ti; bi' cha' ndyaa Bernabé ndyatí ne' yaca ni'í cha' tsaa ca loyuu Chipre chaca quiya'; lo'o nu Marcos bi' ndyaa lo'o Bernabé li'.

⁴⁰ Li' ngusubi Pablo jí'í Silas cha' tsaa lo'o. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', nu lo'o cua nchcui' tya'a ngu' lo'o ycuí' Ndyosi nu Xu'na na cha' xtyucua Ni jí'í ngu' tyucuí.

⁴¹ Ndyaa ngu' ca loyuu su cuentya Siria, li' ndyaa la ngu' ca loyuu su cuentya Cilicia; nchcui' ngu' lo'o tya'a ñati' ji'i Jesucristo nu ndyu'u ti'i tsa tlyu ti ca bi', cha' tlyu cua'ni tyiquee ngu', cha' tyati' tachaa la cha' ji'i Jesús tyiquee ngu'.

16

Ndyaa Timoteo lo'o Pablo lo'o Silas

¹ Ndyalaa Pablo lo'o Silas ca quichi' Derbe, li' ndyalaa ngu' ca quichi' Lистра. Quichi' bi' ndyaa tya'a ngu' lo'o sca yu cuañi' tya'a ngusñi' ngu' cha' ji'i Jesucristo nu naa Timoteo. Xtya'a yu laca sca nu cuna'a judío nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, pana ngu' griego ngua sti yu.

² Nu ñati' ji'i Jesús ca quichi' Lистра bi', tso'o tsa nchcui' ngu' cha' ji'i nu Timoteo bi', lo'o jua'a tso'o nchcui' ngu' ji'i yu bi' ca quichi' Iconia.

³ Ngua ti' Pablo cha' tsa Timoteo lo'o ngu' li', bi' cha' ngusi'yu Pablo qui'ji Timoteo cha' culacua yu. Ná ca ñasi' ngu' judío lcaa quichi' su tya'a yu lo'o ngu' li', masi jlo ti' lcaa ngu' cha' ngu' griego ngua sti yu.

⁴ Nchcui' ngu' lo'o tya'a ñati' ji'i Jesús lcaa quichi' su ndya'a ngu', cha' ca cuayá' ti' ngu' bi' lcaa ña'a cha' nu nguscua ngu' Jerusalén lo quityi bi'; nguscua ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús tya clyo lo'o ngu' cusu' quityi bi', cha' ca cuayá' ti' ngu' xa' tsu' lcaa ña'a cña nu ntsu'u cha' cua'ni ngu' nu laca ñati' ji'i Jesucristo.

⁵ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' cua ngua tlyu la tyiquee ngu' cha' ji'i Jesucristo; nga'aa ndyutsii

ngu' li'. Lo'o jua'a ngua cha' lcaa tsa ndyatu la ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo.

Nhcui' sca ngu' Macedonia lo'o Pablo laja xcalá yu

⁶ Lo'o li' ná nda Xtyi'i ycui' Ndyosi chacuayá' ji'i ngu' cha' culu'u ngu' cha' ji'i Jesucristo ca quichi nde loyuu su cuentya Asia, bi' cha' nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Frigia, lo'o jua'a loyuu su cuentya Galacia,

⁷ ndyalaa ngu' tyucuii nu tsa ca loyuu su cuentya Misia li'. Ngulacua ti' ngu' cha' tya tsa la ngu' ca loyuu su cuentya Bitinia, pana ná nda Xtyi'i ycui' Jesús chacuayá' cha' tsa ngu' cajua;

⁸ bi' cha' nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Misia ndyaa lye la ngu', ndyalaa ngu' quichi Troas ca to' tyujo'o li'.

⁹ Ngua sca talya laja lo'o ndi'i Pablo quichi bi', li' nhcui' xcalá yu. Cua na'a Pablo sca ngu' Macedonia nu ndacha' ji'i yu: “Tyeje tacui ma chaca tsu' tyujo'o, caa ma xa' tsu' ca nde Macedonia, loyuu quichi tyi na'”, nacui nu qui'yu bi', “cha' xtyucua ma ji'i cua”, nacui ji'i Pablo laja xcalá.

¹⁰ Lo'o li' ngusni ya tyucuii cha' tsa ya chaca tsu' tyujo'o bi' ca loyuu Macedonia, xqui'ya cha' nhcui' xcalá Pablo. (Lo'o na' ndya'a na' lo'o ngu'. Lucas naa na', na' nu nscua quityi re.) Jlo ti' ya cha' ycui' Ndyosi laca nu ngulo cña ji'i ya cha' tsa ya ndejua, cha' ta ya cha' ji'i Jesucristo lo'o ñati nu ndi'i ndejua.

Ndi'i Pablo lo'o Silas ca quichi Filipos

¹¹ Hora ti ndyaa ya ndyati ya ne' yaca ni'i cha' tsa ya chaca tsu', ndu'u ya ndyaa ya li'. Cuati na'a

ya ca su naa Samotracia, sca loyuu piti ti cla'be tyujo'o laca bi'. Ca chaca tsā ndyalaa ya chaca tsu' tyujo'o bi', ca quichī Neápolis.

¹² Ca bi' ngusñi ya tyucuii ndyaa ya nde quichī Filipos, quichī nu laca loo ji'i lcaa quichī loyuu su cuentya Macedonia laca quichī Filipos bi'. (Lo'o nguxana ti quichī bi', ngüiñá ngu' romano ji'i.) Lo'o li' ndyanu ya tyuu tsā quichī bi'.

¹³ Lo'o nu ngua tsā nu ndi'i cña' ngu' judío, li' ndu'u ya quichī ndyaa ya ca to' sta'a su ndyu'u ti'i ngu' judío cha' hcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi tsā bi'; ngulu'u ya xi ji'i ngu' cuna'a nu ndyu'u ti'i ndacua ti.

¹⁴ Lidia naa sca nu cuna'a bi'; ngu' Tiatira laca, lo'o cña ji'i laca cha' ndujui' late' nde quichī Filipos bi', sca lo' late' nu cuaa ña'a, nu tso'o xi ña'a. Ndu'ni tlyu ma' cusu' bi' ji'i ycu' Ndyosi, cha' tso'o ndyuna ma' cha' ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na; jua'a nguxtyucua Ni ji'i ma' cha' cui'ya tso'o cuentya ñi'ya nu ndyu'u cha' nu ngulu'u Pablo ji'i ngu'.

¹⁵ Li' ntyucuatya ngu' ji'i Lidia lo'o ji'i lcaa tya'a ngu' nu ndi'i slo.

—Si chañi cha' nlyacua ti' mā cha' laca na' ñati ji'i Jesucristo —nacu' nu cuna'a bi' ji'i ya—, tyaa mā to' tyi na', tyanu mā xi slo cua lacua.

Tyuu quiya' nhcui' ma' lo'o ya cha' tsa ya, bi' cha' ndyaa ya lo'o ma' ca toni'i ji'i ma'.

¹⁶ Ngua sca tsā ndyaa ya su ndyu'u ti'i ngu' cha' hcui' ngu' lo'o ycu' Ndyosi, lo'o li' ndyacua tya'a ya lo'o sca nu cuna'a cuañi' tyucuii. Quicha nu cuna'a bi', cha' cua sa'ni tsa ngusñi cui'i ji'i. Cuentya ji'i cui'i bi' nchca tii nu cuna'a bi' ñi'ya nu

lijya tyempo ji'i ngu' ca nde loo la, bi' laca cha' nu nda cui'i bi' lo'o nu cuna'a bi'. Msu nu ngüi'ya ti ngu' laca nu cuna'a bi', lo'o ná nda xu'na cho' caya' ji'i. Ngua'ni tsa xu'na cho' ngana, cha' nda ngu' quichi quiña'a tsa cñi ji'i xu'na cho', cha' caja cha' ji'i ngu' ñi'ya nu caca ji'i ngu' nde loo la lo'o nchcui' nu cuna'a bi' lo'o ngu'.

¹⁷ Ndyaa lca'a cho' ji'i Pablo lo'o ji'i cuare. Cuii tsa ngusi'ya nu cuna'a quicha bi' lijya:

—Msu ji'i ycui' Ndyosi nu laca loo laca ngu' re —nacui' nu quicha bi'—. Culu'u ngu' ji'i ma ñi'ya nu cua'ni lya'a ycui' Ndyosi ji'i ma.

¹⁸ Tyuü tsä lca'a nu cuna'a bi' ji'i ya, lo'o la cui' jua'a nxi'ya tsa. Li' nga'aa ndiya ti' Pablo cha' nxi'ya cho'. Nguxtyacui yu nde chu' yu tyucui' su ndyaa yu, nchcui' yu lo'o nu cuna'a quicha bi' cha' ji'i cui'i nu ngusñi ji'i cho', cha' tyu'u cui'i bi' tyaa li':

—Chacuayá' ji'i Jesucristo nchcui' na' —nacui' Pablo ji'i. —Tyu'u cui'i nu ntsu'u laja cuaña' nu'u juani, tyaa nde liya'.

Hora ti ngutu'u cui'i bi' ndyaa li'. Ngua tso'o nu cuna'a bi' li'.

¹⁹ Tyaala tsa ngu' nu laca xu'na nu cuna'a bi'. Hora ti ngusñi xu'na bi' ji'i Pablo lo'o ji'i Silas, ndyaa lo'o xu'na bi' ji'i ngu' slo ngu' nu laca loo ji'i quichi, cha' nda xu'na nu cuna'a bi' cuentya cha' nga'aa caca cua'ni ngu' ngana lo'o nu cuna'a bi' si nga'aa ntsu'u cui'i cuxi ji'i.

²⁰ Ngusta ngu' qui'ya ji'i Pablo lo'o Silas ca slo bese li':

—Ngu' judío laca ngu' re —nacui ngu' ji'i bese—. Cuxi tsa ndyu'ni ngu' re, bi' cha' ñasi' tsa ngu' quichi juani.

21 Xa' cha' nclu'u ngu' re ji'na nu ná ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cua'ni na, cha' ngu' romano laca na.

22 Ñasi' tsa lcaa ngu' quichi li'. Ngulo bese cña cha' tyu'u ste' Pablo lo'o ste' Silas, cha' quiji'i ngu' ji'i ngu' bi' lo'o yaca.

23 Quiña'a tsa quiya' ngujui'i yaca ngu' ji'i ngu' bi', li' ngusu'ba ngu' ji'i ngu' bi' ne' chcuā. Lo'o jua'a ngulo ngu' cña ji'i ngu' nu nga'a cuā to' ni'i chcuā cha' tso'o tsa ña'asii ngu' ji'i ngu' bi'.

24 Bi' cha' ngua'ni clya nu laca loo ji'i ni'i chcuā bi', ngusu'ba yu ji'i ngu' ne' cuarto cla'be ni'i chcuā bi', lo'o li' ngusca' yu quiya' ngu' lo'o yaca.

25 Nu lo'o ngua cla'be talya nga'a Pablo lo'o Silas ne' chcuā bi'; nchcui' ngu' lo'o ycu'i Ndyosi, ndyula tu'ba ngu' jii ji'i ycu'i Ni. Lo'o jua'a ndyuna lcaa preso tya'a ntsu'u ngu' ne' chcuā.

26 Tsi tsiya' ca ngulacui chalyuu li', lye tsa ngüiña ni'i chcuā; ndyaala lcaa toni'i chcuā bi' li', xqui'ya cha' ngulacui tsa chalyuu, lo'o jua'a ngusi'yu cu' juu chcuā su ndyaaca' ngu'.

27 Hora ti ngue ti' nu laca loo ji'i ni'i chcuā bi', na'a yu cha' ntucua yaala toni'i. Ndyutsii tsa yu li', cha' ngulacua ti' yu cha' cua ngusna lcaa preso ji'i. Hora ti ngusñi yu maxtyi ji'i cha' cujuui yu ji'i ycu'i ca yu.

28 Cuii ngusi'ya Pablo ji'i yu li':

—Ná ntsu'u cha' cua'ni nu'u jua'a —nacui Pablo ji'i yu—. Nde ti ndi'i lcaa cuare.

29 Ngusi'ya nu laca loo cha' caa lo'o ngu' ji'i quii'. Li' ndyatí yu ni'i chcuá, lye tsa nchcuá yu lijya yu li', cha' ndyutsii tsa yu. Ndatu sti' yu slo Pablo lo'o Silas li'.

30 Li' ngulo yu ji'i ngu' ne' chcuá.

—Cusu' —nacui yu ji'i Pablo lo'o Silas—, cuxi tsa ñati laca na'. ¿Ñi'ya cua'ni na' cha' cua'ni lyaá Ni jna'? —nacui nu laca loo bi'.

31 —Xñi nu'u cha' ji'i ycui' Jesucristo nu Xu'na na —nacui Pablo ji'i yu—, bi' nu taca ji'i cua'ni lyaá ji'i lcaa mā, lo'o jinu'u, lo'o ji'i sñi' nu'u, lo'o ji'i lcaa ngu' nu ndi'i slo nu'u.

32 Nu Pablo lo'o Silas ni, ngulu'u ngu' cha' ji'i Jesús ji'i lcaa ngu' nu ndi'i ca slo nu laca loo ji'i ni'i chcuá bi' li'.

33 Talya tsa ngua li', pana ngui'í nu laca loo bi' ji'i su ti'í ji'i Pablo lo'o ji'i Silas, su ngujui'i yaca ngu' ji'i ngu'. Li' ntyucuatya ngu' ji'i nu laca loo bi', lo'o ji'i lcaa ngu' nu ndi'i slo.

34 Ndyaa lo'o yu ji'i Pablo lo'o Silas ni'i ji'i yu, cha' ta yu na cacu ngu'. Tso'o tsa tyiquee nu laca loo bi' juani, cha' cua ngusñi yu cha' ji'i ycui' Ndyosi; la cui' ti tso'o ntsu'u tyiquee lcaa ngu' nu ndi'i slo yu.

35 Nguxee chaca tsa, li' ngulo bese cña ji'i policía cha' tsaá ngu' chcuí' ngu' lo'o nu laca loo ji'i ni'i chcuá bi', cha' culaá ji'i ngu' bi'.

36 Li' nchcuí' nu laca loo bi' lo'o Pablo lo'o Silas: —Cua ngulo bese cña jna' cha' culaá na' ji'i mā —nacui yu ji'i ngu'—, bi' cha' tso'o ti tyaa mā lacua.

37 —Ná tso'o —nacui Pablo ji'i policía—. Cua na'a lcaa ngu' quichi re nu lo'o ngujui'i yaca ngu' ji'i ya, masi ngu' romano laca cuare. Bilya ca cuayá' ji'i

ya lo'o ngusu'ba ngu' ji'i ya ne' chcuā re —nacuī—. Lo'o juani nti' ngu' cha' culaá ngu' ji'i ya cuaana ti. Si'i jua'a nga'a cha' caca. Tso'o la caā ycuī' ngu' cha' culaá ngu' ji'i ya.

³⁸ Ndyaa policía li', ndacha' ngu' ji'i bese lcaa ña'a cha' nu nchcui' Pablo lo'o ngu'. Nu lo'o ngua cuayá' ti' bese cha' ngu' romano laca Pablo lo'o Silas, ndyutsii tsa bese bi' li'.

³⁹ Hora ti ndyaa ycuī' bese ca to' ni'i chcuā li':

—Cusu' —nacuī bese bi' ji'i Pablo lo'o Silas—, cui'ya mā cha' clyu ti' ji'i ya —nacuī.

Ngulaá ngu' ji'i Pablo lo'o Silas li'.

—Cua'ni mā cha' tso'o tyaa mā chaca quichi —nacuī ngu' ji'i Pablo lo'o Silas.

⁴⁰ Li' ndu'u Pablo lo'o Silas ni'i chcuā, ndyaa ngu' slo ma' Lidia chaca quiya'. Xa' nchcui' ngu' lo'o ñatí ji'i Jesucristo bi', cha' caca tlyu tyiquee ngu' xqui'ya Jesús. Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'.

17

Ñasi' tsa ngu' Tesalónica

¹ Ndyaa Pablo lo'o Silas tyucuii nde Tesalónica. Cyo nteje tacui ngu' quichi Anfípolis, li' nteje tacui ngu' quichi Apolonia, lo'o li' ndyalaa ngu' nde quichi Tesalónica. Ntucua sca laa ji'i ngu' judío quichi bi',

² bi' cha' ndyaa Pablo ne' laa bi' ñi'ya nu ndya'a yu ne' laa ji'i ngu' judío lcaa quichi. Tsa nu ndi'i cña' ngu' judío ndyu'u ti'i ngu' quichi ne' laa, lo'o jua'a ndyatí Pablo ndyaa yu ne' laa tsa bi'. Cua ndyaa sna semana nchcui' yu lo'o ngu' ca bi';

³ ngulu'u yu cha' ji'í ycuí Ndyosi ji'í ngu', cha' nu nchcui' quityi cusu' ji'í Cristo ñi'ya nu ntsu'u cha' xcube' ngu' ji'í, lo'o li' ñi'ya tyu'ú nu Cristo bi' chaca quiya' lo'o cua ndyujui' ngu' ji'í.

—Nhcui' na' lo'o ma cha' ji'í Jesús —nacuí Pablo ji'í ngu' li'—. Ñi'ya nu nchcui' quityi ji'í nu Cristo bi', la cui' jua'a ngua ji'í Jesús —nacuí—. La cui' Cristo laca nu Jesús bi'.

⁴ Ngusñi tucua sna tya'a ti ngu' judío cha' bi', li' ndya'a ngu' bi' lo'o Pablo lo'o Silas; jua'a ngusñi tyuu tya'a ngu' griego nu ndu'ni tlyu ji'í ycuí Ndyosi cha' bi'; jua'a tyuu tya'a nu cuna'a tlyu nu ndi'í quichí bi', ngusñi ngu' cha' bi' li'.

⁵ Pana ñasi' tsa ngu' judío nu ná jlya ti' cha' bi'; tyaala tsa ngu' bi', bi' cha' nchcui' ngu' lo'o ñati xña'a nu xcui' ndya'a calle ti, ñati taja ti, cha' xtyucua ngu' xña'a bi' ji'í ngu'. Cuxi tsa ngua'ni ngu' bi' li', lo'o jua'a ngua ñasi' lcaa ngu' quichí. Ndyaa ngu' slo Jasón li', ndyatí ngu' ni'í ji'í yu Jasón bi', cha' nclyana ngu' ji'í Pablo lo'o Silas. Xñi ngu' ji'í ngu' bi' nti' ngu', cha' tsa lo'o ngu' ji'í Pablo lo'o Silas ca slo ngu' quichí.

⁶ Pana ná nquije Pablo lo'o Silas ji'í ngu', bi' cha' ngusñi ngu' ji'í ycuí Jasón lo'o ji'í tya'a ndya'a yu, ndyaa lo'o ngu' ji'í ngu' bi' ca slo ngu' tisiya. Cui' nchcui' ngu' lo'o ngu' tisiya li', ngusta ngu' qui'ya ji'í Jasón lo'o ji'í tya'a ndya'a yu:

—Tyaala tsa ngu' bi' —nacuí nu ngu' xña'a bi'—. Lcaa quichí su ndya'a ngu' bi' nga'aa si'í ti ndi'í ngu' quichí bi' xqui'ya cha' cuxi nu nchcui' ngu' bi' —nacuí ngu'—. Lo'o juani cua ndyalaa ngu' xña'a bi' quichí tyi na,

⁷ ndi'i ngu' slo yu Jasón re. Ná ndaquiya' ngu' bi' ji'i cña nu ngulo rey tlyu ji'na nu laca na ngu' romano, cha' nchcui' ngu' cha' ntsu'u chaca rey nu tlyu la nu naa Jesús; bi' laca nu taca culo cña ji'na, nacui' ngu' bi'.

⁸ Lo'o ngua cuayá' ti' ngu' tisiya qui'ya nu ngusta ngu' ji'i ngu' bi', ñasi' tsa ngu' li', ñasi' lcaa ngu' quichi;

⁹ bi' cha' ngüijña ngu' tisiya cñi ji'i Jasón lo'o ji'i tya'a ndya'a yu xqui'ya Pablo, lo'o jua'a xqui'ya Silas. Nda ngu' cñi, lo'o ti ngutu'u ngu' laja ti li', nu Jasón lo'o tya'a ndya'a yu.

Ndyalaa Pablo lo'o Silas nde quichi Berea

¹⁰ Nu ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús ca bi', hora ti ngua'ni cho'o ngu' tyucui' ji'i Pablo lo'o Silas cha' tyaa ngu'; la cui' talya ndu'u ngu' ndyaa ngu' ca quichi Berea. Lo'o ndyalaa ngu' nde quichi bi', li' ndyatí ngu' ndyaa ngu' ne' laa ji'i ngu' judío.

¹¹ Tso'o la tyiquee ngu' quichi Berea bi'; si'i na cuxi tyiquee ngu' bi' ñi'ya laca tyiquee ngu' Tesalónica. Nti' tsa ngu' cuna ngu' cua ña'a ca cha' nu nda Pablo lo'o Silas lo'o ngu'. Lcaa tsá nclyana ngu' lo quityi ji'i ycui' Ndyosi si cha' liñi laca nu nchcui' ngu' bi';

¹² bi' cha' ngusñi tyu tya'a ngu' quichi cha' bi', lo'o ngu' judío, lo'o jua'a ngu' griego, masi nu qui'yu, masi nu cuna'a tlyu, ngusñi ngu' cha' bi'.

¹³ Li' ngujui cha' ji'i ngu' judío nu ndi'i nde quichi Tesalónica cha' nclyu'u Pablo cha' ji'i ycui' Ndyosi ji'i ngu' Berea. Ngua ñasi' tsa ngu' bi' li', yala ti ndyalaa ngu' ca quichi Berea bi' li'. Ndyaa

ngu' nda ngu' sca cha' cuiñi lo'o ngu' quichi bi', cha' xuu tya'a ngu' lo'o Pablo.

14 Lo'o ngua tii ñati jii Jesucristo cha' jua'a nti' ngu' judío bi', hora ti ngusalya' ngu' lo'o Pablo cha' tyaa yu tyucui to' tyujo'o; pana ndyanu Silas lo'o Timoteo quichi bi'.

15 Ndyaa xi ngu' Berea lo'o Pablo ña'a cuayá' nu ndyalaa ngu' ca quichi Atenas. Hora ti ngxutyuu ngu' Berea nde quichi tyi ngu' li', cha' ta ngu' cha' lo'o Silas lo'o Timoteo, cha' lo'o ngu' tsa' ngu' yala ti xi cha' tyacua tya'a ngu' lo'o Pablo ca quichi Atenas bi'.

Ca quichi Atenas

16 Ntajatya Pablo jii Silas lo'o Timoteo ña'a cuayá' nu tyalaa ngu' ca quichi Atenas. Xñi' tsa ti' Pablo lo'o na'a yu cha' quiña'a tsa jo'ó ntsu'u quichi bi';

17 bi' cha' nchcui' yu lo'o ngu' ca ne' laa jii ngu' judío bi', nchcui' yu lo'o ngu' judío, jua'a lo'o ngu' xa' tsu' nu ndu'ni tlyu jii ycu' Ndyosi cajua, lo'o jua'a nchcui' yu lo'o lcaa ngu' nu ndi' lo caya'. Lcaa tsá nclyu'u yu jii ngu' quichi bi'.

18 Cua ntsu'u sca taju ngu' nde quichi bi', ngu' nu ndyaca tsa'a jii cha' nu nclu'u ngu' epicúreo, lo'o jua'a ntsu'u chaca taju ngu' nu ndyaca tsa'a jii cha' nu nclu'u ngu' estoico. Ndyacua tya'a nu ngu' nu ndyaca tsa'a tyucuaa lo cha' bi' lo'o Pablo li'. Nchcui' tsa ngu' cha' jii yu lo'o tya'a ngu':

—¿Ni cha' nda nu qui'yu re nu nchcui' tsa lo'o na? —nacui' ngu' jii tya'a ngu'.

—¿Ha si'i cha' jii xa' jo'ó nchcui' yu? —nacui' tya'a ngu' li'.

Pana cua ndyuna ngu' lo'o ngulu'u Pablo cha' ji'i Jesús, cha' ngulu'u yu ji'i ngu' ñi'ya ngua cha' ndyu'ú Jesús chaca quiya'.

¹⁹ Li' ngusñi ngu' ya' Pablo cha' tsa'a lo'o ngu' ji'i ca su ndyu'u ti'i ngu' cusu' quichi' bi', sca yuu laja ti nu naa Areópago.

—Nti' ya cha' caca cuayá' ti' ya, ¿ñi'ya ndyu'u cha' nu nlyu'u nu'u ji'i ya? —nacu'i ngu' ji'i Pablo—. Sca cha' cucui laca cha' nu nchcui' nu'u re;

²⁰ bilya cuna ya cha' bi', tya lyiji ta ya cuentya —nacu'i ngu'—. Bi' cha' juani, ta nu'u cha' lo'o ya ¿ñi'ya ndyu'u cha' bi'?

²¹ Nu ngu' quichi' Atenas ni, xcui' nti' ngu' cuna ngu' cua ña'a ca cha' cucui nu caca chcui' ngu' lo'o tya'a ngu', sca cha' nu bilya cuna ngu'. La cui' jua'a ndu'ni lcaa ngu' xa' tsu' nu ndi'i quichi' bi', xcui' ca ndiya ti' ngu' chcui' ngu' ji'i sca cha' cucui.

²² Bi' cha' ndatu' Pablo cla'be laja ñati' ca Areópago bi', nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Cu'ma ngu' Atenas —nacu'i Pablo ji'i ngu'—. Cua na'a na' cha' jlya tsa ti' ma' ji'i jo'ó nu ntsu'u ji'i ma' —nacu'i yu—.

²³ Ndyaa na'a na' xi calle quichi' re, lo'o li' na'a na' lcaa jo'ó nu cuentya ji'i cu'ma. Li' na'a na' sca mesa nu ndu' laja ti su nscua sca cha'cña nde sii' mesa bi' nu ndi'ya nchcui': “Nde laca mesa ji'i jo'ó nu bilya tyuloo ya ji'i”. Cha' ji'i ycu'i Ndyosi nu bilya slo ma' tilaca laca Ni, cha' ji'i nu ycu'i Ndyosi bi' ta na' lo'o ma' juani —nacu'i yu—.

²⁴ Cua ngüiñá ycu'i Ndyosi tyucui ña'a chalyuu lo'o lcaa na nu ntsu'u chalyuu; laca ycu'i Ndyosi nu Xu'na nu laca loo, masi nde cua, masi nde lo

yuu chalyuu —nacuī Pablo jī'ī ngu'—. Pana ná ndi'ī Ni ne' sca laa nu ndiñá ñati' ti.

²⁵ Ni sca cha' ná lyiji jī'ī ycuī' Ndyosi, ná nga'a cha' xñi Ni ni sca na nu nda ñati' jī'ī Ni. Cua ngua'ni cu'ú Ni jī'ī lcaa ñati', cua nda Ni xtyi' i ngu' cha' tyu'ú ne' cresiya jī'ī scaa ngu', lo'o jua'a cua nda Ni lcaa cha' nu ntsu'u jī'ī ñati' chalyuu.

²⁶ 'Cua ngüiñá ycuī' Ndyosi jī'ī lcaa ñati' chalyuu lo'o sca ti lo cuaña' ñati'. Lo'o jua'a ngusta ycuī' Ndyosi ni tyempo cala scaa ngu', ndu'ni Ni mala su caca quichi' tyi scaa ngu'.

²⁷ Na cua nda Ni jī'ī ñati' lijya ngu' chalyuu cha' clyana ngu' jī'ī ycuī' Ni, cha' quije Ni jī'ī ngu'. Pana ná tyijyu' ndi'ī ycuī' Ndyosi jī'na, cacua ti su ndi'ī lcaa na ndi'ī ycuī' Ni.

²⁸ Chacuayá' jī'ī Ni lu'ú na, chacuayá' jī'ī Ni ndya'a na, lo'o jua'a chacuayá' jī'ī Ni ndyu'ni na lcaa cña. Ntsu'u sca cha' nu nguscua jyo'o ngu' tii tya'a ma lo quityi sa'ni, cha' nu ndi'ya nchcui': “Tya'a ycuī' Ndyosi laca na”. Jua'a nacui' jyo'o cusu' bi' jī'ī ma.

²⁹ Si chañi cha' ycuī' Ndyosi laca tya'a na —nacuī Pablo jī'ī ngu'—, ná taca hcui' na cha' laca Ni sca lcuī, masi lcuī oro, masi lcuī plata, masi lcuī quee ndū. Na ndiñá ti ñati' chalyuu lcuī bi' ñi'ya nu nda'ya cha' hique ti ngu' cha' cuiñá ngu' jī'ī.

³⁰ Cua ndalo tsa tyiquee ycuī' Ndyosi jī'ī ñati' chalyuu tyempo sa'ni lo'o bilya ca jlo ti' ngu' lcaa cha' bi', pana juani cua ngulo Ni cña jī'ī lcaa ñati' chalyuu cha' culochu' ngu' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u jī'ī ngu'.

³¹ Cua ngusta Ni sca tsā cha' cua'ni cuayá' Ni jī'ī lcaa ñati' chalyuu, lo'o jua'a cua ngusubi Ni sca ñati'

nu caca bese. Jesucristo laca bi'. Tso'o tsa ngua'ni Ni cha' tyanu tachaa cha' bi' ji'i ñati chalyuu, nu lo'o ngua'ni Ni cha' ndyu'ú nu ñati bi' chaca quiya' lo'o cua ndyujuii ngu' ji'i.

³² Nu lo'o ndyuna ngu' quichi cha' bi', cha' cua ndyu'ú sca ñati chaca quiya' ca su ntsiya ngujuii, li' nxyí lo'o tsa ngu' ji'i Pablo. Lo'o jua'a ntsu'u xi xa' la ngu' nu nchcui' lo'o yu:

—Culu'u nu'u cha' bi' ji'i ya chaca quiya' chaca tsa —nacui' ngu' bi' ji'i yu.

³³ Li' ngutu'u Pablo ca Areópago su ntucua ngu'.

³⁴ Pana ndu'u lca'a xi ngu' ji'i yu li', xqui'ya cha' jlya ti' ngu' bi' cha' nu cua nchcui' yu lo'o ngu'. Sca nu qui'yu nu naa Dionisio ngusñi cha' bi', masi laca Dionisio sca ngu' cusu' nu ndya'a ca Areópago; jua'a sca nu cuna'a nu naa Dámaris ngusñi cha' bi', lo'o xi xa' la ñati ngusñi cha' bi'.

18

Ca quichi Corinto

¹ Li' ndu'u Pablo quichi Atenas ndyaa yu ca quichi Corinto.

² Quichi bi' ndyacua tya'a yu lo'o sca ngu' judío nu naa Aquila, ngu' quichi Ponto laca nu Aquila bi'. Nguti'i ngu' nde Italia nquicha', nu Aquila bi' lo'o clyo'o nu naa Priscila; pana ndu'utsu' ngu' ndyalaa ngu' nde quichi Corinto, nu lo'o ngulo rey Claudio cña cha' culo'o ngu' ji'i lcaa ngu' judío nu nguti'i quichi Roma, quichi nu laca loo ji'i loyuu su cuentya Italia bi'. Toni'i ji'i nu Aquila bi' ndyalaa Pablo li'.

³ Stu'ba ti ngua'ni Pablo cña lo'o ngu' bi' li', cha' cuityi ni'i late' laca ngu'; bi' cha' ndyanu yu slo ngu' cha' cua'ni yu cña lo'o ngu'.

⁴ Ndyaa Pablo ne' laa ji'i ngu' judío lcaa tsā ta'a nu ndi'i cña' ngu', cha' culu'u yu cha' ji'i Jesús ji'i ngu' nu ndyu'u ti'i li', masi ji'i ngu' judío, masi ji'i ngu' xa' tsu'.

⁵ Cua ndu'u Silas lo'o Timoteo ca Macedonia, li' ndyalaa ngu' slo Pablo. Lo'o cua ndyalaa ngu' bi', li' lcaa tsā lcaa hora nclyu'u Pablo cha' ji'i Jesús ji'i ngu' judío. Nchcui' yu cha' laca Jesús ycu' Cristo, nu ntajatya tsa ngu' ji'i cha' caā nde chalyuu.

⁶ Pana ngunasī' tsa ngu' judío bi' ji'i Pablo li', suba' tsa nchcui' ngu' lo'o; bi' cha' nguscui' yu ste' yu slo ngu' cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' cuxi tsa nchcui' ngu' lo'o yu.

—Nguna' tsa ndu'ni cu'ma —nacui' Pablo ji'i ngu'—. Xqui'ya ycu' ma laca; ná ntsu'u qui'ya 'na, cha' xcui' cha' liñi laca nu ngulu'u na' ji'i ma. Cua tya'a ti na' lacua. Juani tsa'a na' cha' ta na' cha' re lo'o ngu' xa' tsu', cha' ná nduna cu'ma, ngu' judío.

⁷ Li' ndu'u yu ne' laa bi', ndyaa yu ca slo sca ñati nu naa Justo; cacua ti to' laa bi' ntucua tyi yu. Sca ñati nu ndyu'ni tlyu ji'i ycu' Ndyosi laca nu Justo bi'.

⁸ Lo'o jua'a yu Crispo ngusñi cha' ji'i ycu' nu Xu'na na. Crispo laca sca nu cusu' nu laca loo ne' laa ji'i ngu' judío. Jlya ti' nu Crispo bi' ji'i ycu' nu Xu'na na, lo'o jua'a jlya ti' lcaa ngu' nu ndi'i slo. Quiña'a tya'a ngu' Corinto ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús, bi' cha' ntyucuatya ngu' bi' li'.

⁹ Lo'o li' cua na'a Pablo ji'i Jesús nu Xu'na na, ñi'ya si na nchcui' xcalá yu ngua.

—Ná cutsij nu'u —nacuĭ Jesús jĭ'i yu—. Ná ca taja ti' nu'u cha' culu'u nu'u cha' jna' jĭ'i ñati —nacuĭ Ni—.

¹⁰ Ndi'i na' lo'o nu'u cha' xtyucua na' jinu'u, bi' cha' nga'aa caca xñi ngu' jinu'u cha' xcube' ngu' hĭ. Lo'o jua'a ntsu'u tsa ngu' quichĭ re nu taca xñi ngu' cha' jna' nde loo la, si ta nu'u cha' lo'o ngu'.

¹¹ Li' ndyanu Pablo sca yija cla'be ca quichĭ Corinto bi', xcui' cha' jĭ'i Jesús ngulu'u yu jĭ'i ngu' quichĭ bi'.

¹² Lo'o li' ngua Galión gobernador jĭ'i loyuu su cuentya Acaya bi'; tyempo bi' ndyu'u ti' tyu tya'a ngu' judío se'i ti cha' xu tya'a ngu' lo'o Pablo, masi tya'a ngu' judío laca yu. Li' ngusñi ngu' bi' jĭ'i yu cha' tsa lo'o ngu' jĭ'i yu ca slo ngu' tisiya;

¹³ ngusta ngu' qui'ya jĭ'i yu ca slo nu gobernador bi' li':

—Ndya'a nu qui'yu re laja quichĭ tyi na, pana ná tso'o cha' nu nclu'u yu jĭ'i ñati —nacuĭ ngu' jĭ'i nu laca loo bi'—. Nclu'u yu jĭ'i ngu' cha' xa' ña'a cua'ni tlyu ngu' jĭ'i ycui' Ndyosi, masi ná nda gobierno chacuayá' cha' cua'ni ngu' jua'a.

¹⁴ Ngua ti' Pablo xacuĭ yu cha' jĭ'i ngu' li', pana clyo nchcui' nu cusu' Galión bi':

—Ná tyiquee' taquiya' na' jĭ'i cha' nu nchcui' cu'ma ngu' judío, si ntsu'u sca cha' nu cuxi tsa —nacuĭ Galión bi' jĭ'i ngu'—. Pana si'i jua'a laca cha' re —nacuĭ—.

¹⁵ Cua ñasi' ma xqui'ya cha' nclyu'u yu re xi xa' lo cha' jĭ'i ngu'. Sca cha' jĭ'i jo'ó cuentya jĭ'i cu'ma laca cha' re, cha' ná stu'ba cha' nu nchcui' yu lo'o cha' nu nchcui' cu'ma cuentya jĭ'i cha' cusu' nu ntsu'u jĭ'i ma; bi' cha' ná ndiya ti' ma cha' nclu'u yu cha'

bi' ji'i ngu'. Cua'ni cuayá' ycui' ca ti ma ji'i cha' re lacua. Ná ndu'ni cha' caa lo'o cu'ma ji'i yu ca slo na'.

¹⁶ Lo'o li' ngulo gobernador cña cha' culo ngu' ji'i ngu' judío nde liya'.

¹⁷ Li' hora ti ndaya' lcaa ngu' quichi bi' ji'i nu cusu' Sóstenes, cha' laca nu cusu' bi' loo ne' laa ji'i ngu' judío. Ti'í tsa ngujui'i ngu' ji'i nu cusu' bi' ca slo gobernador Galión; pana nu Galión bi' ni, ná ndube ti' bi' tsiya' ti.

Ngua sna quiya' lo'o ndyaa Pablo ca chaca tsu'

¹⁸ Tya ndyanu Pablo quichi bi' tya tyuu tsa; li' ngutu'u yu ndyaa yu lo'o Aquila lo'o Priscila bi', ndyaa ngu' ne' yaca ni'i ca quichi Cencrea. Li' tsa yycui' Pablo ca loyuu su cuentya Siria. Ca quichi Cencrea bi' ngusi'yu ngu' quicha' hique Pablo, cha' caca cuayá' ti' ngu' jua'a cha' ntsu'u sca cha' nu cua ngüiñi ji'i yu lo'o ycui' Ndyosi tya tsubi' la.

¹⁹ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i, li' ndyalaa ngu' ca quichi Efeso su tyanu Aquila lo'o Priscila. Ndyatí Pablo ycui' ti ne' laa cha' hcui' yu lo'o ca ta'a ngu' judío nu ndyu'u ti'i cajua.

²⁰ Ngua ti' ngu' quichi bi' cha' tyanu Pablo nde quichi tyi ngu', pana ná ntaja'a yu.

²¹ Ngusalya' yu lo'o ngu' bi' li':

—Ntsu'u cha' tsa'a na' ca Jerusalén cha' cua ngulala ta'a —nacui Pablo ji'i ngu'—. Li' xtyuu na' chaca quiya' nde quichi re, si jua'a nti' ycui' Ndyosi —nacui yu.

Ndu'u Pablo quichi Efeso ndyatí yu ne' yaca ni'i, ndyaa yu li'.

²² Lo'o cua ndyalaa yaca ni'ḷi bi' ca quichḷi Ceesarea, li' ndu'u Pablo ndyaa yu ca quichḷi Jerusalén. Tso'o ti nchcui' yu lo'o tya'a ñati' ji'ḷi Jesucristo cajua, lo'o li' hora ti ndyaa yu ca quichḷi Antioquía.

²³ Ndyanu yu sca tucua co' ca quichḷi bi', li' ndu'u yu ndyaa yu chaca quiya' cha' tsa yu ca slo lcaa taju ñati' ji'ḷi Jesucristo nu ndi'ḷi ca loyuu su cuentya Galacia, su cuentya Frigia. Nchcui' yu lo'o ngu' cha' tyanu tachaa la cha' ji'ḷi Jesucristo tyiquee ngu'.

Ndyalaa Apolos ca quichḷi Efeso

²⁴ La cui' tyempo ndyalaa sca nu qui'yu ngu' judío nde quichḷi Efeso. Apolos naa yu bi', lo'o Alejandría naa quichḷi tyi yu. Jlo tsa ti' yu lcaa cha' ji'ḷi ycui' Ndyosi nu nscua lo quityi tya sa'ni la, lo'o jua'a tso'o tsa nchcui' yu cha' ji'ḷi ycui' Ndyosi lo'o ñati.

²⁵ Tya tsubi' la cua ngulu'u tso'o ngu' ji'ḷi yu lcaa cha' nu cuentya ji'ḷi ycui' nu Xu'na na; bi' cha' yala ti ti' yu, ná taja ti' yu tsiya' ti cha' chcui' yu cha' bi'. Tso'o tsa nlyu'u yu cha' ji'ḷi Jesús lo'o ñati li'; jua'a ntyucuatya yu ji'ḷi ngu' ñi'ya nu ntyucuatya jyo'o Juan, cha' bilya ca cuayá' ti' yu lcaa cha' ji'ḷi Jesús.

²⁶ Ná ntsii yu Apolos cha' culu'u yu ji'ḷi ngu' ne' laa ji'ḷi ngu' judío, pana nu lo'o ndyuna Priscila lo'o Aquila ñi'ya nu ngulu'u yu cha' ji'ḷi ngu' ne' laa, li' nchcui' ngu' lo'o yu. Liñi la ngulu'u ngu' ji'ḷi Apolos ñi'ya nu xñi ngu' tyucuii ji'ḷi ycui' Ni li'.

²⁷ Ca tiya' la ngua ti' Apolos tsa yu ca loyuu su cuentya Acaya. Tso'o ntsu'u tyiquee tya'a ñati ji'ḷi Jesucristo cha' tsa yu cajua, bi' cha' nguscua ngu' sca quityi cha' tsa slo tya'a ñati ji'ḷi Jesucristo

cajua, cha' tso'o ti chcui' ngu' lo'o yu nu lo'o tyalaa yu ca su ndi'i ngu'. Ndyaa yu li', ndyalaa yu ca loyuu su cuentya Acaya bi'. Li' nguxtyucua tsa yu ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo lcaa quichi su ndyaa yu. Xqui'ya cha' tso'o tsa tyiquee ycui' Ndyosi ña'a Ni ji'i ngu', bi' cha' cua ngusñi ngu' cha' ji'i Ni.

²⁸ Ngulu'u nu Apolos bi' ji'i lcaa ngu' cha' cuiñi tsa laca cha' nu nda nu ngu' judío bi', masi ñati tya'a yu laca ngu'; jua'a ngulu'u yu cha' ji'i ycui' Ndyosi nu nscua lo quityi tya sa'ni la, nu nchcui' cha' ji'i nu Cristo nu ntajatya tsa ngu' ji'i bi'. Cristo laca Jesús, nacui yu. Tso'o tsa nchcui' yu, bi' cha' ná tucui ngua ji'i tacu' cha' ji'i yu.

19

Ndyalaa Pablo ca quichi Efeso

¹ Laja lo'o ndi'i Apolos quichi Corinto, la cui' tyempo bi' ndyaa Pablo nde ca'ya, ña'a cuayá' nu ndyalaa yu nde quichi Efeso. Ca bi' ndyacua tya'a yu lo'o xi ñati nu ndyu'ni tlyu ji'i ycui' Ndyosi.

² —¿Ha cua ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cre-siya ji'i ma tya lo'o ngusñi ma cha' ji'i ycui' Ni? —nacui Pablo ji'i ngu'.

—Ná ndyanu Ni —nacui ngu' ji'i Pablo—. Ná jlo ti' ya na laca nu naa Xtyi'i ycui' Ndyosi.

³ —¿Ni cha' laca ntyucuatya ngu' ji'i ma lacua? —nacui Pablo ji'i ngu' li'.

—Cua ntyucuatya ngu' ji'i ya ñi'ya nu ngulu'u jyo'o Juan ji'i ngu' cha' caca —nacui ngu' ji'i yu.

⁴ —Cua ntyucuatya Juan ji'i ñati cha' caca cuayá' ti' xa' ñati cha' cua ngulochu' ngu' bi' lcaa cha'

cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu' —nacui Pablo ji'i ngu'—. Nchcui' Juan lo'o ngu' cha' cua caa ti chaca ñati nu laca Jesucristo, lo'o jua'a ntsu'u cha' xñi ngu' cha' ji'i yu bi' li'.

⁵ Ndyuna ngu' cha' nu ngulu'u Pablo ji'i ngu', bi' cha' chaca quiya' ntyucuatya ngu' cuentya ji'i ycui' Jesús nu Xu'na na.

⁶ Li' ngusta ya' Pablo hique ngu'. Ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya ji'i ngu' li'; hora ti nchcui' ngu' cha' cña ji'i xa' ñati, lo'o jua'a nchcui' ngu' ña'a cha' nu nda ycui' Ni ji'i ngu' cha' chcui' ngu' lo'o tya'a ngu'.

⁷ Tii tyucuaa tya'a ngu' qui'yu ngua nu cua ntyucuatya li'.

⁸ Lo'o li' ndyaa Pablo ne' laa ji'i ngu' judío cha' chcui' yu cha' ji'i ycui' Ndyosi lo'o ngu', cha' culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya nclyo ycui' Ni cña. Ndyaa sna co' nu ngua'ni yu jua'a.

⁹ Pana ntsu'u ngu' nu nchcui' cuxi ji'i cha' nu nclu'u Pablo bi', xqui'ya cha' liye' ti' ngu'; ná ntaja'a ngu' bi' xñi ngu' cha' ji'i Jesús. Li' ndu'u Pablo ndyaa lo'o yu ji'i ngu' nu cua ngusñi cha' bi', ndyaa ngu' nde ne' ni'i scuelya ji'i sca nu cusu' nu naa Tiranno. Li' tya ngulu'u yu ji'i ngu' lcaa tsä.

¹⁰ Tucua yija ngua'ni yu jua'a, ña'a cuayá' nu ndyuna lcaa ngu' loyuu su cuentya Asia cha' ji'i Jesús. Nchcui' yu lo'o lcaa ngu' bi', masi lo'o ngu' judío, masi lo'o xa' la ngu'.

¹¹ Lo'o jua'a nda ycui' Ndyosi chacuayá' ji'i Pablo cha' cua'ni yu tyuu tya'a cña tonu ca slo ngu', bi' cha' ngua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha.

¹² Lo'o jua'a ngusñi ngu' lcaa late' nu cua ndyala' Pablo ji'i, ndyaa lo'o ngu' ji'i late' bi' ca slo ngu'

quicha tya'a ngu'. Ngua tso'o nu ngu' quicha bi' li', lo'o jua'a ngu' quicha nu ngusñi cui'i cuxi ji'i, ndu'utsu' cui'i ji'i ngu' bi' ndyaa li'.

¹³ Quich̄i bi' ndi'i xi ngu' judío nu ná ntsu'u quich̄i tyi, na ndya'a yu'u ti ngu' bi'. Nhcui' ngu' cha' nchca ji'i ngu' bi' culo ngu' cui'i cuxi nu ngusñi ji'i ngu' quicha. Lo'o li' ngua ti' ngu' cha' culo ngu' cui'i chacuayá' ji'i Jesús nu Xu'na na, masi ná ngusñi ngu' cha' ji'i ycu'i Jesús.

—Chacuayá' ji'i Jesús tyu'utsu' cui'i nu ngusñi ji'i mā —nacui' ngu' ji'i ngu' quicha bi'—, la cui' Jesús nu nclu'u Pablo cha' ji'i —nacui' ngu'.

¹⁴ Jua'a ngua'ni nu cati tya'a sñi' Esceva; lo'o nu cusu' Esceva ni, ngua bi' sca sti jo'ó nu laca loo cuentya ji'i ngu' judío.

¹⁵ Jua'a nhcui' sñi' Esceva bi' sca quiya', lo'o hora ti nguxacui' nu quicha bi' cha' ji'i ngu' bi' li':

—Cua nslo na' ji'i Jesús —nacui' cui'i bi'—, lo'o jua'a nslo na' ji'i Pablo, ti ñati laca bi' —nacui'—. Pana nu cu'mā ni, ¿tilaca laca cu'mā?

¹⁶ Li' ntejeya' nu quicha bi' ji'i ca ta'a sñi' Esceva, ngua'ni lya' ti' ji'i ngu', ngujui'i tsa ji'i ngu'. Hora ti ngusna ngu' ña'a quichi' ti ngu', cha' ndye ste' ngu' ngutaa'. Ti'í tsa ngua quicha ngu' bi' li'.

¹⁷ Lo'o li' ngujui cha' bi' ji'i lcaa ngu' quich̄i Efeso, masi ngu' judío, masi xa' la ñati. Ndyutsii tsa ngu' li', lo'o jua'a ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycu'i Jesús nu Xu'na na li'.

¹⁸ Lo'o li' yaa tyu'u tya'a ngu' nu cua ngusñi cha' ji'i Jesús, nu ntyuju'u tsa ti' ji'i lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ngu';

¹⁹ jua'a ngu' nu ngua'ni cucha'a, yaa lo'o ngu' ji'i quityi cuxi bi' ji'i ngu', ndaquí ngu' quityi cucha'a

bi' li'. Ngulacua ngu' ni tsa lo nga'a quityi nu ndaquí ngu' bi'; tu'ba tyi mil cñi plata, tsa lo cua ntsu'u lo quityi nu ndaquí ngu' bi' li'.

²⁰ Jua'a ngua cha' quiña'a la ñati ngua cuayá' ti' cha' ji'i ycuí' nu Xu'na na, ngua cuayá' ti' ngu' cha' tlyu tsa laca cha' ji'i ycuí' nu Xu'na na.

²¹ Lo'o li' ngua ti' Pablo cha' tsa yu ca loyuu su cuentya Macedonia, lo'o ca loyuu su cuentya Acaya, cha' tsa yu slo lcaa taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i loyuu bi'. Nde loo la, li' tsa yu ca Jerusalén ngua ti' yu. Lo'o jua'a nchcui' Pablo cha' lo'o ntsu'u cha' tsa yu ca nde quichi Roma ca tiya' la.

²² Pana clyo nchcui' yu lo'o Timoteo lo'o Erasto cha' tsa ngu' ca Macedonia nde loo la ji'i yu, tyanu la xi ycuí' yu nde loyuu Asia, nti' yu.

Ñasi' tsa ngu' Efeso

²³ Li' nguxana ngunasi' ngu' quichi Efeso xqui'ya ñati nu ngusñi tyucui' ji'i ycuí' nu Xu'na na.

²⁴ Ndi'ya ngua cha': Sca ñati nu naa Demetrio ngua suu cha' ñasi' ngu' bi'; cuityi plata laca Demetrio bi', ndiñá yu lcuí plata ji'i ni'i su ndya'a ngu' quichi ndu'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó xu'na quichi, nu jo'ó Diana bi'. Lo'o jua'a ndyiji tsa ngana ji'i ngu' xqui'ya cña bi'. Ntsu'u tsa msu ji'i Demetrio, cha' nxyucua msu bi' ji'i yu lo'o cña bi' ji'i.

²⁵ Li' ndyu'u ti'i lcaa ñati ji'i yu, lo'o jua'a lcaa cuityi plata nu ntsu'u quichi bi', ndyu'u ti'i ngu' se'i ti.

—Cu'ma tya'a ndu'ni na cña —nacui Demetrio ji'i ngu'—, jlo ti' ma cha' ndyiji tsa ngana ji'na lo'o cña nu ntsu'u ji'na —nacui yu—.

²⁶ Lo'o juani cua na'a ma cha' ndya'a nu Pablo bi' quichi tyi na re, lo'o jua'a ndya'a yu nde lcaa quichi loyuu su cuentya Asia re. Cua ndyuna ma cha' nu nclyu'u yu bi' ji'i ngu', cha' na tso'o cua'ni tlyu ngu' ji'i jo'ó nu ndiña ñati ti; si'i ycui' Ndyosi laca jo'ó bi', nacui Pablo. Lo'o nu juani ntsu'u tsa ngu' quichi re nu ngusñi cha' nu nchcui' yu bi'.

²⁷ Cuxi tsa ndyu'u cha' bi', si nga'aa nti' ngu' cui'ya ngu' lcu'i nu ndiña na; nga'aa caja cña nu cua'ni na li'. Lo'o li' nga'aa tyaja'a ngu' cua'ni tlyu ngu' ji'i xtya'a na jo'ó Diana nu laca loo tsiya' ti ne' laa ji'i quichi tyi na re. Juani lcaa ñati loyuu su cuentya Asia ndyu'ni tlyu ji'i jo'ó bi', lo'o jua'a lcaa ñati tyucui ña'a chalyuu ndyu'ni tlyu ji'i. Ná tso'o si cua'ni tye ngu' cha' ji'i jo'ó tlyu nu ntsu'u ji'na.

²⁸ Lo'o ndyuna ngu' nu ndiña lcu'i jo'ó cha' bi', ñasi' tsa ngu' li'. Cuii ngusi'ya lo'o ngu' ji'i tya'a ngu' li':

—Tlyu tsa xtya'a na jo'ó Diana, bi' laca jo'ó ji'i lcaa ngu' Efeso tya'a na —nacui ngu'.

²⁹ Ná jlo ti' ngu' quichi na laca ngua ji'i ngu' cha' nxi'ya tsa ngu' jua'a, pana ngusna lcaa ngu' ndyaa ngu' cha' ña'a cui'ya ngu' xi ji'i. Li' ntejeya' ngu' ji'i Gayo lo'o Aristarco xqui'ya cha' ndya'a ngu' lo'o Pablo, masi ngu' Macedonia laca ngu' bi', ndyaa lo'o ngu' bi' ji'i ngu' ca su ndyu'u ti'i ngu' quichi.

³⁰ Li' ngua ti' Pablo tsa su ndyu'u ti'i ngu' cha' chcui' yu lo'o ngu' quichi bi', pana nu tya'a ñati ji'i Jesús bi', ngua'a ngu' ji'i yu cha' ná tsa yu.

³¹ Lo'o jua'a ntsu'u xi tya'a tso'o Pablo nu laca loo ji'i loyuu su cuentya Asia bi', lo'o ngu' bi' nda ngu' cha' lo'o Pablo cha' ná tsa ycui' yu tsiya' ti ca su ndyu'u ti'i ngu' quichi.

³² Quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i se'i ti li'; pana sca cha' nchcui' tsaca ngu', xa' cha' nchcui' chaca ngu' li', cha' ná jlo ti' ngu' quichi ni cha' laca cha' ndyu'u ti'i ngu'.

³³ Li' ndyojolaqui ngu' judío ji'i sca nu qui'yu cha' tyu yu ca nde loo ngu' quichi bi', Alejandro naa yu bi'. Li' ngua'ni ya' yu cha' ca ti lcaa ngu', cha' caja ñi'ya nu chcui' yu lo'o ngu'.

³⁴ Pana nu lo'o ngua tii ngu' cha' lo'o Alejandro laca ngu' judío, lye la nxi'ya lo'o ngu' li'. Ndye tucua hora nu xcui' ngusi'ya lo'o ti nu ngu' quiña'a bi' ji'i tya'a ngu' ndi'ya:

—Tlyu tsa xtya'a na jo'ó Diana, bi' laca jo'ó ji'i lcaa ngu' Efeso tya'a na —ndu'ni ngu'.

³⁵ Lo'o li' ngua'ni scaranu quichi bi' cha' ngua ti nu ngu' quiña'a bi':

—Cu'ma ngu' Efeso —nacu'i scaranu bi' ji'i ngu' quichi—, jlo ti' lcaa ñati chalyuu cha' ngu' tya'a na laca nu ña'asi na ji'i laa ji'i xtya'a na jo'ó Diana —nacu'i yu—, na ña'asi na ji'i ycu'i' jo'ó Diana nu ndyú nde cua.

³⁶ Ná tucui taca ñacu'i cha' si'i jua'a laca cha' bi'; bi' cha' cuaana ti ma lacua, culacua xi ti' ma na laca ndyu'ni ti ma juani.

³⁷ Cua ñaa lo'o ma ji'i ngu' re, masi ni sca cha' cuxi ná ngua'ni ngu' ne' laa ji'i ma, ni sca quiya' ná nchcui' suba' ngu' ji'i jo'ó ji'i ma.

³⁸ Lo'o Demetrio ni, lo'o tya'a ndu'ni Demetrio cña bi', si ntsu'u qui'ya cha' sta ngu' ji'i ngu' re, ntsu'u cha' tsaa ngu' ca toni'i cña; ca slo bese sta ngu' qui'ya ji'i ngu', cha' ca cuayá' cha' bi' li'.

39 Si ntsu'u xa' la cha' nu nti' ma chcu' ma ji'i ngu', chcu' ma lo'o ngu' cusu' quichi re la cui' tsa lo'o tyu'u ti'i ngu'.

40 ¿Ñi'ya caca chcu' na lo'o gobierno? Si caa ngu' gobierno bi' sta ngu' qui'ya ji'i quichi re cha' lye tsa ngusu tya'a na tsa juani, nga'aa ntsu'u cha' nu xacui na ji'i ngu' bi' li'. Ná tyiquee' culacua ti' ngu' bi' cha' na nxuu tya'a na lo'o ycu' gobierno li'.

41 Jua'a nchcu' scaranu lo'o ñati quiña'a, lo'o li' ngulo yu cña ji'i ngu' cha' tyaa ngu' to' tyi ngu'. Lo'o jua'a ngua cha' ngua ti' cha' bi', ndyaa ngu' li'.

20

Tsaa Pablo ca Macedonia lo'o ca Grecia

1 Nu lo'o cua ndye cha' ngunasi' ngu' quichi, li' ngusi'ya Pablo ji'i lcaa ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i quichi bi', cha' tyaa ngu' ca slo. Li' ngulu'u yu la xi ji'i ngu'; jua'a ngusalya' yu lo'o ngu', ndu'u yu ndyaa yu ca loyuu su cuentya Macedonia li'.

2 Nguta'a yu ca slo lcaa taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i loyuu bi', lo'o jua'a tlyu ngua'ni tyiquee ngu' xqui'ya lcaa cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu' bi'. Lo'o li' ndyaa yu chaca loyuu su cuentya Grecia;

3 loyuu bi' ndyanu yu sna co'. Li' cua tsaa ti yu ne' yaca ni'i ca loyuu su cuentya Siria, lo'o li' ngua tii yu cha' ngua ti' tya'a ngu' judío cua'ni cuxi lo'o yu, bi' cha' xa' tyucui ndyaa yu li'; ndyaa yu nguxtyuu yu tyucui ndyaa nde Macedonia.

4 Ndyaa'a Sópater ngu' Berea lo'o ya, lo'o jua'a Aristarco lo'o Segundo ngu' Tesalónica, lo'o jua'a Gayo ngu' Derbe, lo'o Timoteo bi', lo'o jua'a Tíquico

lo'o Tróximo ngu' Asia; ca ta'a ya ndya'a ya lo'o yu li'.

⁵ Lo'o li' lcaa ngu' tya'a ndya'a Pablo bi', ndyaa ngu' nde loo la ca quichi Troas;

⁶ ndyanu Pablo lo'o na' ti (la cui' Lucas laca na' nu nscua na' quityi re). Ndyanu ya nde quichi Filipos cha' tyeje tacui ta'a lo'o ndacu ngu' xlyá nu ná lo'o scua tiye' ndya'. Ndu'u ya ndyaa ya li', ndyatí ya ne' yaca ni'i cha' tsaa ya tyacua tya'a ya lo'o ngu' bi' ca quichi Troas. Ca'yu tsá nguti'i ya ne' yaca ni'i cha' tyaala ya chaca tsu' tyujo'o bi', lo'o li' cati tsá nguti'i lcaa ya quichi bi'.

Ndyalaa Pablo ca quichi Troas

⁷ Lo'o ngua tsá domingo, li' ndyu'u ti'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesús cha' stu'ba ti cacu ngu' sii. Nclyu'u Pablo cha' ji'i ycui' Ndyosi ji'i ngu' li'; hasta ca cla'be talya nclyu'u yu ji'i ngu', xqui'ya cha' chaca tsá cua tyaa ti ya li'.

⁸ Ndyu'u ti'i ya sca ba'a ni'i nde cua su nchca tyuna ba'a ni'i bi'. Quiña'a quii' ntsu'u ne' ni'i bi'.

⁹ Lo'o jua'a nga'a sca nu qui'yu cuañi' nu naa Eutico, nu ntucua nde tyuni'i ventana. Ndyu'u tsa xcalá yu cuañi' bi', cha' tyiquee' tsa nchcui' Pablo. Li' ngua'ya xcalá yu, ndyú yu lo yuu nde liya'. Ndyaa ngu' cha' xatu ngu' ji'i yu, pana cua ngujuii yu.

¹⁰ Li' hora ti ngua'ya Pablo lo ndyiya', ndyaa ngüityi Pablo ji'i yu nu ngujuii bi', lo'o ntejeya' Pablo ji'i yu bi' li'.

—Ná ca xñi'i ti' ma, na lu'ú yu re juani —nacui Pablo ji'i ngu' li'.

¹¹ Xa' ndyacuí Pablo ndyaa lo ndyiya', li' ngua'ni yu sii. Lo'o li' xa' nguxana ngulu'u yu ji'i ngu' ña'a cuayá' nguxee chaca tsa. Ndu'u ya ndyaa ya li'.

¹² Lo'o nu yu cuañi' nu ngua tso'o ca ti ni, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu ca to' tyi yu. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'.

Ndu'u ngu' quichi Troas, ndyaa ngu' ca Mileto

¹³ Lo'o li' ndu'u ya ndyaa ya nde loo la, ndyatí ya ne' yaca ni'i cha' tsaa ya ca quichi Asón, pana ndyanu ycui' Pablo cha' tsaa yu xa' tyucuií nde lo yuu btyi.

¹⁴ Xa' ndyacua tya'a yu lo'o ya ca quichi Asón bi', ndyatí yu ne' yaca ni'i lo'o ya, ndyaa ya ca quichi Mitilene li'.

¹⁵ Xa' ndu'u ya ndyaa ya li', nteje tacui ya loyuu su cuentya Quío; ca chaca tsa li' ndyalaa ya ca quichi Samos. Nde loo la ndyanu ya xi nde quichi Trogilio, lo'o jua'a ca chaca tsa ndyalaa ya ca quichi Mileto.

¹⁶ Ná ndyaa ya ca quichi Efeso, cha' ná ntaja'a Pablo tyanu yu tyiquee' ca loyuu su cuentya Asia bi'; ngua ti' yu tsaa clya yu ca Jerusalén cha' tyi'i yu quichi bi' lo'o caca tsa ta'a Pentecostés, si caca ji'i.

Ngulu'u Pablo ji'i ngu' cusu' ji'i taju ñati ji'i Jesu-cristo nu ndi'i quichi Efeso

¹⁷ Laja lo'o ndyanu ya ca Mileto bi', nda Pablo sca cha' ndyaa slo ngu' cusu' ji'i taju ñati ji'i Jesu-cristo ca quichi Efeso, si tyaa ngu' slo yu.

¹⁸ Nu lo'o ndyalaa ngu', li' ngulu'u Pablo xi ji'i ngu':

—Cua jlo ti' mā ñi'ya nu ngua'ni na' lcaa tsā lo'o nguti'i na' ca loyuu su cuentya Asia re, su ndi'i na' quichi tyi mā —nacui Pablo ji'i ngu'—.

¹⁹ Jlo ti' mā cha' lcaa tsā ngua'ni na' cña ji'i Jesús tyucui tyiquee na'; ná ngua'ni tyucuaa ti' na' lo'o mā. Lo'o jua'a ngusi'ya tsa na' xqui'ya ñati cuxi loyuu re. Ngua quicha ti' na' nu lo'o ngua ti' nu ngu' judío tya'a na' cua'ni cuxi ngu' lo'o na'.

²⁰ Jlo ti' mā cha' lcaa tsā tsa cu' ti nclu'u na' lcaa cha' tso'o bi' ji'i mā, cha' taca tyi'i tso'o la cresiya ji'i mā, masi ngulu'u na' ji'i mā nu lo'o ndyu'u ti'i mā tsa tlyu ti, masi ngulu'u na' ji'i mā ca to' tyi scaa ti mā.

²¹ Sca ti cuaya' nchcui' na' lo'o lcaa ngu', masi lo'o ngu' judío tya'a na', masi lo'o xa' la ñati; sca ti cha' ngulu'u na' ji'i lcaa mā, cha' nga'a cha' culochu' mā ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'i mā lo'o xñi mā cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na.

²² Lo'o nu juani tsa'a ca Jerusalén, cha' jua'a cua ndatsaa Xtyi'i ycui' Ni 'na cha' tsa'a ca ndacua, masi ná nchca cuayá' ti' na' ñi'ya nu caca jna' lo'o tyalaa na' cajua.

²³ Tsa bi' ti cha' jlo ti' na' cha' lcaa quichi su ndya'a na' nacui ngu' cha' cua tejeya' ti ngu' jna', cha' su'ba ngu' jna' ne' chcu'a; nacui ngu' cha' lye tsa ca quicha ti' na' ca quichi Jerusalén bi'. Tsa lo cua ti cha' jlo ti' na', cha' jua'a laca cha' nu cua nda Xtyi'i ycui' Ndyosi lo'o na'.

²⁴ Pana ná ntsii na' xqui'ya cha' nu nchcui' ngu' bi', ná ndu'ni cha' jna' masi cjuui ngu' jna'. Sca ti cha' nti' na', cha' tso'o ti tye cña nu nda ycui' Jesús jna', cha' ta na' cha' tso'o ji'i ycui' Ndyosi lo'o xa' ñati, cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ñati

chalyuu.

²⁵ 'Cua nguta'a na' lo'o cu'ma, cua ngulu'u na' ji'i ma lcaa ña'a cña nu nclyo ycui' Ni; pana juani chañi cha' nu nchcui' na' re, cha' nga'aa ña'a na' ji'i ma chaca quiya'.

²⁶ Bi' cha' nchcui' na' lo'o ma juani, cha' ná ndacui na' qui'ya si chcuna' cresiya ji'i sca ñati tya'a cu'ma.

²⁷ Cua nda na' cha' lo'o ma, lcaa cha nu' ngua ti' ycui' Ndyosi cua'ni Ni lo'o ma; ni sca cha' ná ndyu'u cuaana ti tyiquee na'.

²⁸ Nu juani ntsu'u cha' ña'asi ma ji'i ycui' ca ma, lo'o jua'a ña'asi ma ji'i ca ta'a ñati ji'i Jesucristo ca quichi tyi ma, cha' cua nda Xtyi'i ycui' Ndyosi cña ji'i ma cha' caca ma loo ji'i taju ñati bi'. Tlyu tsa cña nu ngua'ni ycui' nu Xu'na na cha' ca ti qui'ya nu ntsu'u ji'na tya lo'o ngujuii yu lo crusi, nu lo'o ndyalú tañi ycui' ca yu.

²⁹ Jlo ti' na' cha' nu lo'o nga'aa ndya'a na' ca nde, li' caa ñati cuiñi cha' cua'ni ñu'u ji'i taju ñati tya'a ma; ñi'ya ndu'ni tyaala bo'o ji'i sca taju xlya', jua'a cua'ni ñu'u nu ngu' cuiñi bi' ji'i taju ñati tya'a ndya'a ma.

³⁰ Lo'o jua'a laja ycui' ngu' tya'a ma tyu'u tucua xi ngu' cuiñi bi'; cha' cuiñi ti culu'u ngu' bi' ji'i lcaa tya'a ñati ji'i Jesucristo, cha' nga'aa tyi'u ti' ngu' ni sca cha' liñi nu cua nchcui' ma lo'o ngu'.

³¹ Cui'ya ma cuentya lacua. Tyi'u ti' ma cha' cua ndya'a sna yija ngulu'u na' ji'i ma tsa lo'o talya, lo'o jua'a ntsu'u quiya' ngusi'ya tsa na' xqui'ya cu'ma.

³² 'Xtyanu na' ji'i cu'ma ya' ycui' Ndyosi cha' xtyucua Ni ji'i ma juani. Taquiya' ma ji'i lcaa cha'

nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o mā, la cui' cha' laca nu ndu'ni cha' caca nguula ti' cresiya jī' mā, cha' tlyu tsa laca cha' jī' ycuí' Ndyosi. Jua'a caca cuayá' ti' mā cha' quiña'a tsa cha' tso'o tyacua jī' mā stu'ba ti lo'o lcaa ñati nu ngusubi ycuí' Ndyosi jī'.

³³ Ná ngua ti' na' xñi na' cñi jī' ngu'; ni late' nu ta ngu' 'na, ná ntaja'a na' xñi na' jī'.

³⁴ Jlo ti' mā cha' ycuí' na' ngua'ni na' cña lo'o ya' ti na' cha' caja cñi cha' tyiji yu'u jna' chalyuu. Lo'o jua'a tya nda na' xlya'be jī' ngu' nu ndya'a lo'o na'.

³⁵ Ngua'ni na' jua'a cha' culu'u na' jī' mā ñi'ya nu cua'ni mā lo'o ngu' nu ntsu'u tsa cha' nu lyiji jī'. La cui' jua'a ntsu'u cha' tyi'u ti' na' jī' cha' nu cua nchcui' ycuí' Jesús nu Xu'na na lo'o na ndi'ya: “Tso'o ntsu'u tyiquee mā si ta ngu' sca cha' xlya'be jī' mā, pana tlyu la cha' tso'o laca si ta mā sca cha' xlya'be jī' tya'a ñati mā”, nacui Jesús jī'na.

³⁶ Lo'o cua ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ngutu sti' ya cha' chcui' ya lo'o ycuí' Ndyosi; stu'ba ti nchcui' lcaa ya lo'o ycuí' Ni li'.

³⁷ Lo'o jua'a nxi'ya tsa ngu' bi' laja lo'o ngüityi ngu' jī' Pablo, nchcuicha' ngu' jī' yu lo'o nchcui' salya' ngu' lo'o.

³⁸ Xñi' tsa ti' ngu' cha' nchcui' Pablo cha' nga'aa ña'a ngu' bi' jī' yu. Li' ndyaa lo'o latya ngu' bi' jī' ya tyucui cha' tyaa ya ne' yaca ni' chaca quiya'.

21

Tsaa Pablo ca Jerusalén

¹ Nguxytanu ya jī' tya'a ya li'. Ndu'u ya ndyaa ya ne' yaca ni' ca loyuu su cuentya Cos. Ca chaca

tsa ndyalaa ya ca quichi Rodas, lo'o li' ndyalaa ya ca quichi Pátara.

² La cui' quichi bi' ngujui chaca yaca ni'i ji'i ya nu cua tsa ti nde loyuu su cuentya Fenicia. Ndyati ya ne' yaca ni'i bi', ndu'u ya ndyaa ya li'.

³ Cua nteje tacui ya cacua ti loyuu su cuentya Chipre, la'a tsu' coca ndyanu yuu btyi bi', cha' tsa liñi ya ca loyuu su cuentya Siria. Ntsu'u cha' tsa yaca ni'i ca quichi Tiro cha' tyanu yu'ba ji'i ndejua. Lo'o ndyalaa ya quichi bi' ndu'u ya ne' yaca ni'i bi',

⁴ ndyaa ya slo taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i quichi bi'; ndyanu ya cati tsa lo'o ngu' bi' li'. Nhcui' ngu' bi' lo'o Pablo cha' ná tsa yu ca quichi Jerusalén, cha' cua ngua'ni Xtyi'i ycui' Ndyosi cha' ngua cuayá' ti' ngu' bi' ñi'ya nu caca ji'i Pablo ca quichi bi'.

⁵ Lo'o ndye cati tsa, li' ndu'u ya ndyaa ya. Ngux-tyucua lcaa tya'a ngu' ji'i ya tyucuii su ndyaa ya to' tyujo'o; lo'o jua'a lcaa nu cuna'a lo'o nu sube ji'i ngu', ndyaa ngu' lo'o ya. Li' ngutu sti' lcaa ya ca to' tyujo'o cha' stu'ba ti hcui' ya lo'o ycui' Ndyosi.

⁶ Ngusalya' ngu' lo'o ya, ngüityi ngu' ji'i ya, li' ndyati ya ne' yaca ni'i; cuati nguxtyuu ngu' yaa ngu' nde toni'i ji'i ngu'.

⁷ Ndu'u ya quichi Tiro ndyaa ya ca quichi Tolemaida. Xa' ndu'u ya ne' yaca ni'i li'; nchcuicha' ya ji'i ñati ji'i Jesucristo tya'a na nu ndi'i quichi bi', jua'a ndyanu ya lo'o ngu' sca talya ti.

⁸ Ca chaca tsa ndu'u ya ndyaa ya tyucuii ca quichi Cesarea; ndyalaa ya to' tyi Felipe li', la cui' Felipe nu nhcui' lo'o ngu' cha' ji'i Jesucristo nu Xu'na na. Nga'a Felipe ji'i nu cati tya'a ngu' nu

laca cña ji'i ñati nu ngusñi cha' ji'i Jesús tya clyo. Ndyanu ya slo yu li'.

⁹ Ntsu'u jacua tya'a sñi' Felipe, xcui' cuna'a nu ntucua ycui' ti laca sñi' yu. Cua nda ycui' Ndyosi chacuayá' ji'i nu cuna'a bi', cha' chcui' ngu' cua ña'a ca cha' nu nda ycui' Ndyosi lo'o ngu' cha' chcui' ngu' lo'o ñati.

¹⁰ Cua nguti'i ya slo ngu' tyuu tsa, lo'o li' ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Agabo; ca loyuu su cuentya Judea ndu'u yu bi'. Sca nu laca tu'ba ji'i ycui' Ndyosi laca yu bi', tii tsaa yu.

¹¹ Lo'o ndyalaa yu ca slo ya, li' ngulo yu juata nu ndyaaca' sii' Pablo, li' ya' yu lo'o quiya' yu ngusca' yu lo'o juata bi'.

—Cua nchcui' Xtyi'i ycui' Ndyosi lo'o na' cha' ñi'ya nu ndyaaca' ycui' na', jua'a sca' ngu' judío tya'a na ji'i ñati nu ca ji'i juata re ca Jerusalén —nacui' Agabo ji'i ya—. Tsaa lo'o ngu' ji'i ñati bi' slo ngu' xa' tsu' cha' xcube' ngu' ji'i yu —nacui'.

¹² Ndyuna ya cha' nu nchcui' Agabo, lo'o li' ca ta'a ya lo'o ngu' Cesarea tya'a na, tya'na nchcui' ya lo'o Pablo cha' ná tsaa yu ca Jerusalén.

¹³ —¿Ni cha' laca nxi'ya ma? —nacui' Pablo ji'i ya li'—. ¿Ni cha' laca ndyu'ni ma cha' ca xñi'i ti' na'? —nacui'—. Cua laca cha' tsa'a ca Jerusalén; tyaja'a na' tsa'a, masi lo'o sca' ngu' jna', masi lo'o cjuui' ngu' jna' cajua xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

¹⁴ Ngua cuayá' ti' ya li' cha' ná ngua ji'i ya cua'a ya ji'i yu.

—Tso'o si caca ñi'ya nu nacui' ycui' Ndyosi cha' caca lacua —nacui' ya li'.

¹⁵ Lo'o ngua'ni cho'o ya ji'i ya, li' ndu'u ya ndyaa ya ca Jerusalén.

16 Tyuu tya'a ngu' tya'a na ndyaa lo'o ji'i ya cha' culu'u ngu' ji'i ya macala ndi'i chaca yu tya'a na nu naa Mnasón. Ngu' Chipre laca nu Mnasón bi'. Cua ngusñi yu cha' ji'i Jesús tya sa'ni la, lo'o nu juani ntucua tyi yu ca Jerusalén. Slo yu bi' ndyanu ya li'.

Ndyacua tya'a Pablo lo'o Jacobo

17 Tso'o ntsu'u tyiquee ñati ji'i Jesucristo tya'a na cha' cua ndyalaa ya ca Jerusalén.

18 Nguxee chaca tsā ndyaa Pablo lo'o ya ca slo Jacobo. Cajua ndyu'u ti'i lcaa ngu' cusu' ji'i ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesucristo quichi bi'.

19 Nhcui' Pablo ji'i ngu' bi', li' nhcui' yu lo'o ngu', ndacha' yu lcaa ña'a cña nu ngua'ni ycui' Ndyosi lo'o nguti'i ya slo ngu' xa' tsu'.

20 Nu lo'o cua ndyuna ngu' cha' bi', li' ngua'ni tlyu ngu' ji'i ycui' Ndyosi. Nhcui' ngu' lo'o Pablo li':

—Tso'o tsa lacua —nacui ngu' ji'i yu—. Juani ni, jlo ti' nu'u cha' cua ntsu'u tyuu mil tya'a ngu' judío tya'a na nu ngusñi cha' ji'i Jesús tya tsubi' la. Nacui ngu' cha' ntsu'u cha' taquiya' lcaa na lo'o tya'a na cua ña'a ca cha' cusu' nu nguxtyanu jyo'o Moisés ji'na cua sa'ni la —nacui ngu'—.

21 Lo'o jua'a cua nquijeloo cha' ji'i ngu' cha' ngulu'u nu'u ji'i ngu' judío tya'a na nu ndi'i xa' quichi, cha' nga'aa ntsu'u cha' taquiya' ngu' bi' ji'i cha' cusu' nu nguscua jyo'o Moisés bi', ni ná ntsu'u cha' xi'yu ngu' quiji sñi' ngu' cha' culacua ngu'; ngulu'u nu'u cha' ná nga'a cha' cua'ni ngu' bi' ñi'ya nu ndu'ni na cha' laca na ngu' judío, nacui ngu'.

22 ¿Na laca cua'ni na lacua? Ná tyiquee' tyu'u ti'i lcaa ngu' judío tya'a na, lo'o caja cha' ji'i ngu' cha' cua ndyalaa nu'u quichi re.

23 Bi' cha' ta ya sca cuji lo'o nu'u ñi'ya nu cua'ni nu'u juani. Cua ndi'i jacua tya'a ngu' qui'yu re nu cua ngüiñi sca cha' ji'i ngu' lo'o ycu' Ndyosi.

24 Tsaa lo'o nu'u ji'i ngu' bi', cha' stu'ba ti cua'ni lyiji ma cha' nu cua ngüiñi ji'i ngu' bi' lo'o ycu' Ndyosi. Nu'u cui'ya lcaa na nu nga'a cha' caca msta ji'i ngu' ne' laa. Li' taca xi'yu ngu' quicha' hique ngu' lo'o cua ndye cha' bi'. Caca cuayá' ti' lcaa ngu' li', cha' lo'o nu'u ndaquiya' nu'u ji'i lcaa cha' nu nguxtyanu jyo'o cusu' ji'na, cha' si'i cha' liñi nu cua nchcui' ñati jinu'u li'.

25 Lo'o nu ngu' xa' tsu' nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo ni, cua nguscua ya sca quityi cha' tsaa slo ngu' bi', cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' ná ntsu'u cha' cua'ni ngu' lcaa lo cha' nu ntsu'u ji'i ngu' judío tya'a na. Nguscua ya cha' ndi'ya: ná tso'o cacu ngu' cuaña' na'ni nu cua nda ngu' cha' caca msta ji'i jo'ó, ni ná tso'o cacu ngu' tañi, ni ná tso'o cacu ngu' na'ni nu ná ndyalú tso'o tañi ni' lo'o ndyujuii ngu' ji'i, ni ná tso'o chca'a ngu' lo'o ñati nu si'i clyo'o ngu'.

Ngusñi ngu' ji'i Pablo preso to' laa tlyu

26 Ca chaca tsa, li' ndyaa lo'o Pablo ji'i nu jacua tya'a ñati bi', ngua'ni lubii ngu' ji'i ycu' ca ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi. Li' ndyaa ngu' ne' laa tlyu, cha' cacha' ngu' ji'i ngu' bi' ni tsa tye tyuco'o tsa ji'i ngu' lo'o tya'a ngu', cha' li' taca caa ngu' ne' laa jua, caa lo'o ngu' msta nu ta ngu' ji'i ycu' Ndyosi li'.

27 Cua tya'a ti cati tsa, cua tye ti cña ji'i ngu'. Pana cua ntsu'u xi ngu' judío nu laca tyi ca Asia, lo'o jua'a cua na'a ngu' bi' ji'i Pablo su ndya'a yu ne' laa tlyu bi'. Hora ti ngua'ni cuii ngu' bi' sca cuentyu lo'o ngu' quichi, cha' caca ñasi' ngu' ji'i Pablo li'.

28 Ngusi'ya ngu' judío bi' ji'i ngu' quichi li':

—Cu'ma ngu' Israel tya'a na —nacu'i ngu'—, xtyucua ma ji'i ya —nacu'i ngu'—. Cua ngulu'u nu qui'yu re ji'i ngu' lcaa quichi su nguta'a yu cha' ná tso'o na nu laca na ngu' judío; ná tso'o cha' cua'ni tlyu na ji'i cha' nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o jua'a ná tso'o laa tlyu re, nacui yu re. Lo'o chaca cha' ni, cua ndyaa lo'o yu re ji'i ngu' xa' tsu' ne' laa tlyu re cha' cua'ni ñu'u ngu' ji'i laa su ndu'ni tlyu na ji'i ycu'i Ndyosi.

29 Nhcui' ngu' jua'a cha' cua na'a ngu' ji'i Pablo ndya'a lquichi lo'o Trófimo, sca ngu' Efeso. Ngua ti' ngu' li', cha' cua ndyaa lo'o yu ji'i ne' laa tlyu bi'.

30 Nxna lijya lcaa ngu' quichi li', cha' tejeya' ngu' ji'i Pablo. Hora ti ngulo'o ngu' ji'i yu ne' laa, ndacu' ngu' to' laa li'.

31 Ngua ti' ngu' cujuui ngu' ji'i Pablo; pana ndyaa xi xa' la ngu' slo nu xu'na sendaru ngu' romano, ndyaa cacha' ngu' ji'i cha' lye tsa nxuu tya'a lcaa ngu' quichi.

32 Bi' cha' ngulo nu xu'na sendaru bi' cña ji'i capitán ji'i cha' tsaa lo'o ngu' ji'i ña'a latya sendaru, tsaa ngu' lo'o ycu'i xu'na ngu' bi' ca su ndi'i ngu' quichi. Ngusna ngu' ndyaa ngu' su ndyu'u ti'i lcaa ngu' quichi li'. Nga'aa ngujui'i ngu' quichi ji'i Pablo lo'o na'a ngu' ji'i sendaru lo'o xu'na sendaru bi' lijya.

³³ Li' ndyaa xu'na sendaru bi' cacua ti slo nu Pablo bi'; ngulo cña cha' tejeya' sendaru ji'i yu, cha' sca' ngu' ji'i yu lo'o tucua tya'a carena chcuá. Li' nchcuane xu'na sendaru bi' ji'i ngu' quichi, cha' caca cuayá' ti' ycui' tilaca laca preso bi' ji'i, ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u ji'i yu.

³⁴ Pana nxi'ya tsa ngu' quichi ndi'i ngu' li'; nxi'ya tsaca ngu' lo'o nxi'ya chaca ngu', bi' cha' ná jlo ti' xu'na sendaru bi' na laca ngua ji'i ngu'. Li' ngulo cña cha' tsa lo'o sendaru ji'i Pablo ca to' tyi sendaru.

³⁵ Lo'o cua ndyalaa sendaru su tyacui lo ndyiya' to' ni'i ji'i ngu', li' ngusñi sendaru ji'i Pablo, ngüi'ya cua ngu' ji'i yu cha' ñasi' tsa ngu' quichi ji'i yu.

³⁶ Tlyu tsa taju ñati nu ndyaa lca'a ji'i sendaru.

—Cujui clya ma ji'i —nacui ngu' bi' ji'i sendaru bi'.

Nda Pablo cha' lo'o ngu' quichi ñi'ya ngua ji'i yu

³⁷ Cua tyatí ti ngu' toni'i ji'i sendaru, li' nchcui' Pablo lo'o xu'na sendaru bi':

—Cusu', cua'ni cha' tso'o ta nu'u chacuayá' chcui' na' xi —nacui Pablo ji'i.

—¿Ha nchca jinu'u chcui' cha' griego? —nacui xu'na sendaru ji'i Pablo li'.

—Nchca 'na —nacui Pablo.

³⁸ —¿Ha si'i nu'u laca nu ngu' Egipto nu ngua loo ji'i ngu' nu ngusu tya'a lo'o gobierno tsubi'? —nacui ji'i Pablo—. ¿Ha si'i nu'u ndyaa lo'o ji'i jacua mil tya'a ñati cuxi ca lo nati' btyi'?

³⁹ —Si'i na' —nacui Pablo—. Ngu' judío laca na'. Tarso naa quichi tyi na', la cui' sca quichi tlyu xi ca loyuu su cuentya Cilicia —nacui—. Cua'ni nu'u

cha' tso'o ta nu'u chacuayá' jna' chcuí' na' xi lo'o ngu' quichí re juani.

⁴⁰ Li' nda xu'na sendaru chacuayá' chcuí' Pablo, bi' cha' ndatu yu lo ndyiya' quee bi' li', ngutacui ya' yu cha' ca ti nu ngu' quiña'a bi'. Lo'o ngua ti ngu', li' cha' hebreo nchcuí' Pablo lo'o ngu', cha' bi' laca cha'cña ji'i ngu' judío.

22

¹ —Cu'ma ngu' cusu', ngu' tya'a na' —nacui Pablo ji'i ngu'—, cua'a jyaca ma ji'i cha' nu chcuí' na' lo'o ma —nacui—, si caca cua'ni lyaá na' ji'i ycui' ca na' lo'o chcuí' na' lo'o ma.

² Ndyuna ngu' judío cha' nchcuí' Pablo cha'cña ji'i ngu' lo'o ngu', bi' cha' ti ti ndi'i ngu' laja lo'o nchcuí' yu:

³ —Tya'a cu'ma ngu' judío laca na' —nacui Pablo ji'i ngu'—. Quichí Tarso ngula na' ca loyuu su cuentya Cilicia; tiya' la ndyalaa na' quichí Jerusalén re, cha' ngua tsa'a na' slo mstru Gamaliel li'. Tso'o ngua tsa'a na' lcaa cha' nu nda ycui' Ndyosi lo'o jyo'o cusu' ji'na nu nscua lo quityi. Tyucui tyiquee na' ngua ti' na' taquiya' na' lcaa cha' ji'i ycui' Ndyosi, la cui' ñi'ya nu ndyu'ni ma tsá juani.

⁴ Cua sa'ni la lo'o ycui' na' lca'a cusu' na' ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, cha' cujuí' na' ji'i ngu'. Ntejeya' na' ji'i ngu' bi', masi ngu' qui'yu, masi ngu' cuna'a, ngusu'ba na' ji'i ngu' ne' chcu'a.

⁵ Jlo ti' xu'na sti jo'ó, lo'o jua'a ngu' cusu' quichí re ni, jlo ti' ngu' cha' bi'; bi' cha' cua nda ngu' quityi jna' nu nguscua ngu' cha' tsaa slo ngu' judío tya'a na ca quichí Damasco. Ndya'a na' ca

bi' cha' clyana la na' ji'i ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Jesucristo, cha' tyaa lo'o na' ji'i ngu' bi' nde Jerusalén re, cha' xcube' ma' ji'i ngu' bi'.

Nda Pablo cha' lo'o ngu' ñi'ya nguxcutsa'a Jesús cresiya ji'i yu

⁶ 'Ndyaa na' tyucuij, cua tyalaa ti na' ca quichi Damasco bi'. Nde hora ngua, lo'o tsi tsiya' ca ndaca'a sca xee tlyu ji'i ycu' Ndyosi nde cua; tyucui ña'a lo yuu su ndu na' ngujui'i xee bi'.

⁷ Nclyú na' tyucuij li', ndyuna na' cha' nchcui' sca ñati lo'o na': "Saulo, Saulo", nacui yu, "¿ni cha' laca nxuu tya'a nu'u lo'o na'?"

⁸ "¿Tilaca laca nu'u, cusu'?" nacui na' ji'i li'. "Jesús Nazaret laca na'", nacui yu jna'. "Nxuu tya'a nu'u lo'o ycu' na', bi' cha' nchca quicha ti' na'."

⁹ Cua na'a ngu' nu ndya'a lo'o na' xee bi'. Ndyutsij tsa ngu' li', masi ná ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o na'.

¹⁰ "¿Na laca nu nti' nu'u cha' cua'ni na', Xu'na?" nacui na' ji'i Jesús li'. "Tyatu nu'u", nacui nu Xu'na na jna', "tsaa nu'u ca quichi Damasco. Ndejua ndi'i sca ñati nu culu'u jinu'u lcaa ña'a cña nu ntsu'u cha' cua'ni nu'u."

¹¹ Ngua cuitiyi' na' xqui'ya xee tlyu bi' li', bi' cha' nu ngu' tya'a ndya'a na' bi', ngusñi ngu' ya' na' cha' tsaa la ya tyucuij nde quichi Damasco bi'.

¹² 'Ndi'i sca nu cusu' nu naa Ananías quichi bi', nu ndaquiya' tsa ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi sa'ni. Lcaa ngu' judío tya'a na nu ndi'i quichi Damasco ni, nchcui' ngu' cha' tso'o tsa tyiquee nu Ananías bi'.

13 Ndyalaa nu cusu' bi' slo na' li': "Saulo tya'a na", nacui yu jna', "cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyaala cloo nu'u chaca quiya' juani". Hora ti ndyaala cloo na' chaca quiya', na'a na' ji'i ycu' Ananías li'.

14 "Ycu' Ndyosi nu ngua'ni tlyu sti na ji'i, bi' laca nu ngusubi jinu'u cua sa'ni la", nacui Ananías jna'. "Ngusubi ycu' Ni jinu'u cha' ca cuayá' ti' nu'u ña'a cha' nu nti' ycu' Ni, cha' ña'a nu'u ji'i ycu' nu liñi ca, cha' cuna nu'u cha' nu chcu' Ni lo'o nu'u", nacui jna'.

15 "Ntsu'u cha' tsaa nu'u slo lcaa ñati cha' cacha' nu'u ji'i ngu' lcaa ña'a cha' nu cua na'a nu'u, lcaa ña'a cha' ji'i ycu' Ndyosi nu cua ndyuna nu'u.

16 Nga'aa ntsu'u cha' jatya la nu'u ca nde; tyatu clya nu'u juani; cua ngüityi ycu' Ni quiya nu ntsu'u jinu'u, xquiya cha' ngusñi nu'u cha' ji'i Jesús. Lo'o li' tyucuatya ngu' jinu'u." Jua'a nchcu' Ananías lo'o na' li'.

Ndyaa Pablo slo ngu' xa' tsu'

17 'Nu lo'o ngxu'tyuu na' nde Jerusalén, li' ndyaa na' ne' laa tlyu jua cha' chcu' na' lo'o ycu' Ndyosi. Ñi'ya nti' si nchcu' sca xcalá na,

18 jua'a cua na'a na' ji'i ycu' nu Xu'na na. "Tyaa clya nu'u", nacui nu Xu'na na jna', "tyu'u nu'u quichi Jerusalén re; yaa clya nu'u", nacui Ni, "cha' ná jlya ti' ngu' nde lo'o chcu' nu'u cha' jna' lo'o ngu'."

19 "Xu'na", nacui na' ji'i nu Xu'na na li', "jlo ti' ngu' quichi re cha' nguta'a na' ne' laa lcaa quichi, cha' ngusñi na' ji'i ngu' nu ntsu'u cha' ji'i lo'o nu'u, ngusu'ba na' ji'i ngu' bi' ne' chcu, ngujui'i na' ji'i ngu' bi'.

20 Nu lo'o ngu' quee ji'i Esteban, ndyalú tañi yu; ndyujuii ngu' ji'i yu xqui'ya cha' liñi nchcui' yu cha' jinu'u lo'o ngu'. Lo'o na' ni, stu'ba ti ndu' na' lo'o ngu' bi' li', nguna'asi na' ste' ngu' nu ndyujuii ji'i yu. Tso'o nti' na' tyempo bi', nu lo'o na'a na' cha' cua ngujuii yu bi'." Jua'a nchcui' na' lo'o ycui' Ndyosi ne' laa bi'.

21 "Tyaa nu'u juani", nacui' ycui' nu Xu'na na jna' li'. "Culo na' cña jinu'u cha' tsaa nu'u xa' quichi' tyijyu' la, cha' culu'u nu'u ji'i xa' ñati; nga'aa si'i ji'i ngu' judío tya'a nu'u ti culu'u nu'u."

Ntsu'u Pablo preso ji'i xu'na sendaru

22 Lo'o ndyuna ngu' quichi' cha' bi', nga'aa nti' ngu' cuna la ngu' cha' li'. Nxi'ya lo'o tsa ngu' ji'i sendaru cha' ñasi' ngu':

—Cujui ma' ji'i nu qui'yu re —nacui' ngu'—. Nga'aa tso'o cha' tyi'i yu chalyuu.

23 Cui' ngusi'ya lo'o ngu' ji'i Pablo li', ngusaa' ngu' ste' ycui' ca ngu', ngusñi ngu' yuu ngu' nde cua' cha' ñasi' tsa ngu'.

24 Bi' cha' ngulo xu'na sendaru cña cha' tsaa lo'o sendaru ji'i preso ni'i, cha' quiji'i sendaru ji'i yu lo'o juata nu ntsu'u chcua' laja. Cua'ni ngu' jua'a' ngua ti' xu'na sendaru, cha' li' tyaja'a yu cacha' yu ña'a' cha' cuxi nu ngua'ni yu, cha' ngusi'ya tsa ngu' quichi' xqui'ya cha' bi'.

25 Cua ngusca' ngu' ji'i yu cha' quiji'i juata ngu' ji'i yu, lo'o li' nchcui' Pablo lo'o nu capitán bi':

—¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'i ma' quiji'i ma' ji'i sca ngu' romano? —nacui' Pablo ji'i capitán—. ¿Ha si'i na cua'ni cuayá' ngu' tisiya ji'i ngu' romano clyo?

26 Hora ti ngusna capitán ndyaa nda xi cha' lo'o xu'na sendaru li':

—Cui'ya nu'u cuentya ñi'ya ña'a cua'ni nu'u lo'o nu qui'yu jua —nacuï capitán ji'ï xu'na—. Sca ngu' romano laca yu.

27 Hora ti lijya nu xu'na sendaru bi' slo Pablo li'.

—¿Ha chañi cha' nu'u laca ngu' romano? —nacuï ji'ï Pablo.

—Chañi —nacuï Pablo ji'ï.

28 —Quiña'a tsa caya' nda na' cha' laca na' ngu' romano —nacuï xu'na sendaru li'.

—Ná lo'o caya' nda na', cha' ngu' romano laca sti na' —nacuï Pablo ji'ï.

29 Nu sendaru nu ndi'ï slo yu cha' quiji'ï ngu' ji'ï yu ni, hora ti ndatsu' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' yu. Li' cua ndyutsij tsa xu'na sendaru cha' cua ngulo cña ji'ï ngu', cha' ngusca' ngu' ji'ï sca ngu' romano, masi ná lo'o chacuayá' ji'ï ycui' bese.

Ndu Pablo slo ngu' nu laca loo ji'ï ngu' judío

30 Ca chaca tsá tya nti' xu'na sendaru ca cuayá' ti' ni qui'ya laca nu ngusta ngu' judío bi' ji'ï Pablo. Ngusatí' ngu' carena chcuá nu ndyaaca' Pablo li'. Ngulo xu'na sendaru bi' cña ji'ï sti jo'ó tlyu lo'o ji'ï lcaa ngu' cusu' cha' tyu'u ti'ï ngu' se'ï ti. Li' ndyaa lo'o ji'ï Pablo ca slo ngu' bi'.

23

1 Cua ndyu'u ti'ï lcaa ngu' cusu' bi'. Li' ña'a tsa Pablo ji'ï ngu' cusu' nu cua'ni cuayá' ji'ï yu.

—Cu'mā ngu' cusu' tya'a na' —nacuï Pablo ji'ï ngu' li'—, lcaa tsá tso'o ndi'ï na'. Lubii cresiya jna' cuentya ji'ï ycui' Ndyosi.

² Ananías naa nu laca xu'na sti jo'ó bi'; li' ngulo nu Ananías bi' cña ji'i ngu' nu ndu cacua ti cha' quiji'i ya' ngu' tu'ba Pablo.

³ —La cui' jua'a quiji'i ycu'i Ndyosi jinu'u tu'ni —nacu'i Pablo ji'i xu'na sti jo'ó bi' li'—. Cuiñi nu'u. ¿Ha liñi tsa ndu'ni nu'u nti'? Nde ndyu'ni cuayá' ma jna' cuentya ji'i chacuayá' nu ntsu'u ji'na, pana cua ngulo nu'u cña cha' quiji'i ya' ngu' tu'ba na', masi ná ntsu'u chacuayá' cua'ni nu'u jua'a.

⁴ Nhcui' ngu' nu ndu cacua ti lo'o Pablo li':

—¿Ha nhcui' suba' nu'u lo'o xu'na sti jo'ó nu laca cña ji'i ycu'i Ndyosi? —nacu'i ngu' ji'i Pablo.

⁵ —Cu'ma ngu' cusu' tya'a na' —nacu'i Pablo—, ná jlo ti' na' si xu'na sti jo'ó laca jua. Ná tso'o cha' nu nhcui' na' si jua'a, cha' cua nscua sca cha' lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi ndi'ya: “Ná hcui' cuxi ma ji'i xu'na ma”.

⁶ Pana ngua cuayá' ti' Pablo li' cha' nga'a ngu' fariseo, lo'o jua'a nga'a xi ngu' saduceo laja ngu' cusu' bi'. Cui' nhcui' Pablo chaca quiya' li':

—Cu'ma ngu' cusu' tya'a na' —nacu'i yu ji'i ngu'—, ngu' fariseo laca na' —nacu'i Pablo—, lo'o jua'a ngu' fariseo ngua sti na'. Ndyu'ni cuayá' ma jna' xqui'ya cha' jlya ti' na' cha' ntsu'u cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya' ca nde loo la.

⁷ Nu lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' nguxlyú ngu' cha' hichu' tya'a ngu'; ngu' fariseo nxu'u tya'a lo'o ngu' saduceo li'.

⁸ Ná jlya ti' ngu' saduceo cha' tya taca tyu'ú sca ñat' chaca quiya' lo'o cua ngujuii, ni ná jlya ti' ngu' cha' ntsu'u xca ji'i ycu'i Ndyosi, ni ná jlya ti' ngu'

cha' ntsu'u cui'i; pana ngu' fariseo ni, jlya ti' ngu' lcaa cha' bi'.

⁹ Bi' cha' lye tsa nxuu tya'a ngu' bi'. Lo'o li' ndyatū xi ngu' fariseo nu nslo tso'o ji'i quityi ji'i ycui' Ndyosi.

—Ná ngua'ni nu qui'yu re cha' cuxi —nacu'i ngu' bi'—. Ná tso'o xuū tya'a na lo'o ycui' Ndyosi si chañi cha' cua nchcui' sca cui'i tso'o lo'o yu re, si cua nchcui' sca xcā ji'i ycui' Ndyosi lo'o yu.

¹⁰ Lye la nxuu tya'a ngu' xqui'ya cha' bi' li'. Ngulacua tsa ti' xu'na sendaru si cjuui ngu' ji'i Pablo, bi' cha' ngulo cña ji'i sendaru cha' tejeya' ngu' ji'i Pablo, cha' xa' tsa lo'o ngu' ji'i yu ca to' tyi sendaru chaca quiya'.

¹¹ Lo'o ngua talya lye, li' ndyalaa ycui' nu Xu'na na slo Pablo.

—Cua'ni tlyu tyiquee nu'u Pablo —nacu'i Ni—. Ñi'ya cua nchcui' nu'u cha' jna' nde quichi Jerusalén re, jua'a ntsu'u cha' chcui' nu'u cha' jna' ca quichi Roma.

Ngua ti' ngu' cjuui ngu' ji'i Pablo

¹² Lo'o cua nguxee chaca tsa, li' ngüiñi cha' ji'i ngu' judío lo'o tya'a ngu' cha' cjuui ngu' ji'i Pablo. Ndi'ya ngua'ni ngu' jura li':

—Ña'a ycui' Ndyosi ji'na cha' chañi ca cha' ná cacu na ná co'o na tsiya' ti ña'a cuayá' nu cua ndyujui na ji'i nu Pablo bi' —nacu'i ngu' ji'i tya'a ngu'.

¹³ Cua ntsu'u tu'ba tya'a ñati nu ngua ti' cua'ni cña cuxi bi'.

¹⁴ Bi' cha' ndyaa ngu', nchcui' ngu' lo'o sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' quichi bi':

—Cua ngüiñi cha' ji'i ya lo'o ycu' Ndyosi —nacu'i ngu' ji'i ngu' nu laca loo—. Nchcui' ya lo'o Ni cha' ná cacu ya tsiya' ti ña'a cuayá' nu cua ndyujui ya ji'i nu Pablo bi' —nacu'i ngu'—.

15 Bi' cha' juani, lcaa cu'ma ngu' cusu' lo'o ngu' tisiya, jña ma ji'i xu'na sendaru bi' cha' caa lo'o ngu' ji'i Pablo ca slo ma chaca quiya'. Ta ma cha' lo'o ngu' cha' tya nti' ma cua'ni cuayá' ma la xi ji'i yu bi'. Li' tsa ya chca'a cuaana ya to' tyucui, cha' cujui ya ji'i yu laja lo'o tyeje tacui ngu' lo'o yu li'.

16 Laja li' cua ngujui cha' ji'i sñi' tya'a Pablo, ña'a cha' nu nchcui' ngu' bi'. Yala ti ndyaa yu cuañi' bi' to' tyi sendaru cha' ta yu cha' lo'o chi tya'a yu.

17 Li' ngusi'ya Pablo ji'i sca capitán:

—Cua'ni cha' tso'o tsa lo'o ji'i yu cuañi' re ca slo xu'na ma —nacu'i Pablo ji'i—. Ntsu'u sca cha' nu ta yu lo'o nu laca xu'na ma.

18 Ndyaa lo'o capitán ji'i yu cuañi' bi' slo xu'na ngu' li':

—Cua ngusi'ya Pablo jna' —nacu'i capitán ji'i xu'na—, nu Pablo nu ntsu'u ne' chcu'a —nacu'i capitán—. Nacu'i yu 'na cha' caa lo'o na' ji'i yu cuañi' re slo nu'u, cha' ntsu'u sca cha' nu nti' chcui' lo'o nu'u.

19 Ntejeya' xu'na sendaru ya' yu cuañi' bi' li', ndyaa lo'o ji'i su ná cuna xa' ñati' cha' nu chcui':

—¿Ha ntsu'u sca cha' nu nti' nu'u chcui' lo'o na'? —nacu'i xu'na sendaru ji'i yu cuañi' bi' li'.

20 —Cua ngüiñi cha' ji'i nu ngu' judío bi' lo'o tya'a ngu' cha' jña ngu' cha' clyu ti' jinu'u, cha' caa lo'o nu'u ji'i Pablo ca slo ngu' tisiya bi' la quee —nacu'i yu cuañi' bi' ji'i xu'na sendaru li'—. Chcui' ngu' lo'o

nu'u cha' tya nti' la ngu' cua'ni cuayá' ngu' xi ji'i Pablo slo ngu'.

21 Cha' cuiñi laca bi'. Cua ntsu'u masi tu'ba tya'a ñati nu ntajatyá ngu' ji'i ma' cuaana ti to' tyucui bi'; cua nchcui' ngu' bi' lo'o ycui' Ndyosi cha' ná cacu ngu' ná co'o ngu' tsiya' ti, ña'a cuayá' nu cua ndyujuii ngu' ji'i nu Pablo bi'. Lo'o jua'a cua laca ndi'i ngu' juani, ntajatyá ngu' cha' chcui' ngu' lo'o nu'u.

22 Li' ngulo xu'na sendaru cña ji'i yu cuañi' bi', cha' ná cacha' ji'i xa' ñati cha' nu cua nda lo'o sendaru. Li' ngusalya' yu cuañi' bi' lo'o xu'na sendaru, ndu'u ndyaa.

Nda xu'na sendaru ji'i Pablo cha' tsaa yu ca slo Félix nu laca gobernador

23 Lo'o li' ngusi'ya xu'na sendaru ji'i tucua tya'a capitán cha' caa ngu' slo. Ngulo cña ji'i capitán bi', cha' cua'ni cho'o ngu' ji'i ngu' cha' tsaa ngu' lo'o quiña'a tya'a sendaru ca quichi' Cesarea; nacui cha' hora cua caa nde talya tsaa ngu'. Tsaa lo'o ngu' ji'i tucua siyento tya'a sendaru nu tya'a quiya' ti, lo'o jua'a tya xna yala tyi tya'a sendaru nu tyucua hichu' cuayu ti, lo'o jua'a tya tyucuaa siyento tya'a sendaru nu tya'a lo'o clya chcuá, tsaa lo'o ngu' ji'i li'.

24 Lo'o jua'a ngulo cña cha' cua'ni cho'o ngu' ji'i cuayu nu tyucua Pablo. Ntsu'u cha' cua'a tso'o sendaru ji'i Pablo tyucui ña'a cuayá' nu tyalaa tso'o ti yu ca slo gobernador Félix.

25 Li' nguscua xu'na sendaru sca quityi cha' tsaa slo nu Félix bi'; ndi'ya nchcui' quityi bi':

26 “Claudio Lisias nscua quityi re cha' tsaa slo nu'u, gobernador Félix, cha' nu'u laca loo. Xlyo ni'i.

27 Cua ntejeya' ngu' judío ji'i nu qui'yu re, cua cujuui ti ngu' ji'i yu lo'o ndyalaa na' lo'o sendaru. Ngua tii na' cha' ngu' romano laca yu re, bi' cha' ngulo na' ji'i yu ya' ngu' cuxi bi'.

28 Lo'o li' ngua ti' na' ca cuayá' ti' na' ni qui'ya ntsu'u ji'i yu lo'o ngu', bi' cha' ndyaa lo'o na' ji'i yu ca slo ngu' nu laca loo ji'i ngu' judío.

29 Li' ngua cuayá' ti' na' cha' cua ngusta ngu' qui'ya ji'i yu cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i tya'a ngu' judío ti, pana ná ntsu'u cha' cujuui ngu' ji'i yu, ná ntsu'u cha' su'ba ngu' ji'i yu ne' chcuā.

30 Li' ngua tii na' cha' cuaana ti cua ngüñi cha' ji'i tyuū tya'a ngu' judío cha' cujuui ngu' ji'i yu re, bi' cha' nda na' ji'i yu lijya yu slo nu'u juani. Ngulo na' cña ji'i nu ngu' judío bi', cha' caā ngu' ca slo nu'u cha' sta ngu' qui'ya ji'i yu re, si ntsu'u sca qui'ya ji'i yu cuentya ji'i ngu'. Tsa lo cua ti cha' nscua na' juani.” Jua'a nguscua nu xu'na sendaru bi' lo quityi.

31 Ñi'ya nu ngulo xu'na sendaru cña ji'i ngu', jua'a ngua cha' bi' li'. Lo'o ngua talya, li' ndyaa ngu' ndyaa qui'ya ngu' ji'i Pablo, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu ca quichi Antípatris.

32 Ca chaca tsā ngxu tyuū sendaru nu ndya'a quiya' ti, ñaa ngu' nde to' tyi ngu'. Tya ndyaa la ngu' nu ntucua hichu' cuayu bi', ndyaa lo'o ngu' ji'i Pablo tyucuii.

33 Ndyalaa ngu' ca quichi Cesarea li', nda ngu' quityi ji'i gobernador, lo'o jua'a ngxu tyanu ngu' ji'i

preso slo nu cusu' bi' li'.

³⁴ Nhcui' gobernador lo quityi bi', li' nchcuane ji'i Pablo ma ngu' laca. Nguxacui Pablo cha' ji'i li':

—Loyuu su cuentya Cilicia ndi'i quichi tyi na' —nacui Pablo.

³⁵ —Ña'a na' ñi'ya caca cha' jinu'u lo'o caa ngu' bi' slo na' cha' sta ngu' qui'ya jinu'u —nacui gobernador ji'i Pablo.

Lo'o li' ngulo nu gobernador bi' cña ji'i sendaru cha' tyi'i ngu' sendaru cua ji'i Pablo ca toni'i cña su ngutucua jyo'o rey Herodes cua sa'ni la.

24

Ndacha' Pablo ji'i Félix ñi'ya ngua ji'i yu

¹ Lo'o cua ndya'a ca'yu tsa, li' ndyalaa Ananías nu xu'na sti jo'ó bi'; ndyalaa yu lo'o ngu' cusu' lo'o sca ñati nu laca tu'ba nu naa Tértulo. Li' ndyaa ngu' bi' slo gobernador cha' sta ngu' qui'ya ji'i Pablo,

² bi' cha' ngulo gobernador cña ji'i sendaru cha' caa lo'o ngu' ji'i Pablo ca slo. Li' nhcui' Tértulo bi' lo'o Félix nu laca gobernador bi':

—Cha' clyu ti' tyu'u jinu'u, cusu', hcui' ya xi lo'o nu'u —nacui Tértulo—. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ya cha' xcui' cña tso'o ndu'ni nu'u lo'o laca nu'u loo loyuu chalyuu re. Tso'o ti ndi'i ya, cha' tso'o tsa jlo ti' nu'u ñi'ya culo nu'u cña ji'i ya —nacui—.

³ Bi' cha' tso'o ntsu'u tyiquee ya, nxñi ya cua ña'a ca cha' tso'o nu ndyu'ni nu'u lo'o ya, macala ndyu'ni nu'u cña. Lo'o nu juani ndyu'ni chi ya loo nu'u, cusu' —nacui—.

4 Cui'ya cha' clyu ti' ji'i ya, masi sca hora ti culo laja nu'u xi; cua'ni nu'u sna Ndyosi cuna xi lo'o chcu' na' sca cha' re lo'o nu'u.

5 Cua lijya ya ca nde cha' cacha' liñi ya jinu'u lcaa ña'a cña cuxi nu ngua'ni yu re. Nslo ya ji'i yu re cha' suba' tsa nchcu' yu, lya' tsa ti' yu. Nsu'ba yu cha' cusu ji'i ñati lcaa quichi su ndya'a yu slo ngu' judío tya'a ya, cha' yu re laca loo ji'i taju ngu' nazareno.

6 Ngua ti' yu tsa lo'o yu ji'i xi ngu' xa' tsu' ca ne' laa ji'i cuare, ca su ná ntsu'u chacuayá' cha' tsa xa' ñati; bi' cha' ntejeya' ya ji'i yu, ndyaa lo'o ya ji'i yu cha' ca cuayá' ji'i yu lo'o ya xqui'ya cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ya.

7 Li' ndyalaa Lisias nu xu'na sendaru quichi bi'. Tyaala tsa ngua bi' lo'o nguxlyaá ji'i nu Pablo bi' ya' ya, ndyaa lo'o ngu' ji'i yu li'.

8 Ngulo Lisias cña ji'i ya cha' caa ya slo nu'u cha' sta ya qui'ya ji'i yu ca nde. Tso'o la si xcuane nu'u ji'i yu si cha' liñi nchcu' ya ji'i yu.

9 Lo'o jua'a nchcu' nu ngu' judío nu ndu lo'o Tértulo bi', cha' liñi tsa cha' nu nchcu' Tértulo cuentya ji'i Pablo.

10 Nda gobernador chacuayá' chcu' ycu' Pablo li':

—Tso'o ntsu'u tyiquee na' si caca cua'ni lyaá na' ji'i ycu' ca na' laja lo'o chcu' na' lo'o nu'u —nacui Pablo ji'i Félix bi'—. Cua jlo ti' na' cha' cua tyuu yija laca nu'u loo ji'i nación re —nacui—.

11 Liñi cha' nu nchcu' na' re, taca ca cuayá' ti' nu'u cha' liñi tsa laca cha' bi'. Cua tii tyucuaa ti tsa ntsu'u lo'o ndyalaa na' nde quichi Jerusalén cha' cua'ni tlyu na' ji'i ycu' Ndyosi.

12 Ná nguxlyú na' cha' hichu' ñati; ná ngua'ni cuxi na' lo'o ñati, masi ne' laa tonu, masi xa' ne' laa, masi laja quichí ti, ná nhcui' na' cha' cuxi lo'o ñati li'.

13 Qui'ya laja ti ngusta ngu' re 'na. Ná tucui ndu nu taca hcui' cha' liñi laca cha' nu nhcui' ngu' re jna'.

14 Chañi laca cha' ndu'ni tlyu na' ji'i ycui' Ni, la cui' ycui' Ndyosi bi' laca nu ngua'ni tlyu jyo'o cusu' ji'i ya ji'i Ni. Lo'o jua'a cua ngusñi na' cha' cucui nu cua nda ycui' Ndyosi lo'o na nu ngua tsubi' ti, masi nhcui' ngu' re cha' cha' cuiñi laca bi'. Pana ña'a ti tya ndaquiya' na' ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moises lo quityi sa'ni, lo'o jua'a ndaquiya' na' ji'i lcaa quityi nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycui' Ndyosi nu ngua sa'ni.

15 Ñi'ya nu jlya ti' ngu' judío re, jua'a jlya ti' na'. Chañi cha' cua'ni ycui' Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', masi ñati tso'o ngua jyo'o bi', masi ñati cuxi ngua ngu';

16 bi' cha' nti' na' cua'ni na' xcui' cha' tso'o laja lo'o ndi'i na' chalyuu, cha' ná caja ñi'ya nu cutsii na' ca slo ycui' Ndyosi, lo'o jua'a ná cutsii na' slo ñati ti li'.

17 Tyuu yija ndya'a na' xa' quichí tyijyu' la, lo'o tsubi' ti nguxtyuu na' ndyalaa na' nde loyuu su ndi'i quichí tyi ya chaca quiya', cha' ta na' sca msta nu xtyucua xi ji'i ngu' ti'i nde jua, la cui' msta nu cua nda ngu' tyijyu' cha' tsa'a slo ngu' ti'i bi'. Lo'o jua'a na', ngua ti' na' cha' ta na' sca msta ji'i ycui' Ndyosi.

18 Ñi'ya nu nscua cha' cua'ni ya cha' laca ya ngu' judío, jua'a ngua'ni lubii na' ji'i ycui' ca na' cha'

tsa'a ne' laa. Nga'a na' ne' laa tonu li', nda na' msta bi'; ti ti nguti'i na' ne' laa, ná ndi'i quiña'a ñati. Lo'o li' ndyalaa xi ngu' judío tya'a ya nu ca tyi loyuu su cuentya Asia, na'a ngu' bi' jna' li'.

¹⁹ ¿Ni cha' laca ná ñaa ngu' bi' ca nde cha' sta ngu' qui'ya jna' lacua, si chañi cha' ntsu'u qui'ya 'na lo'o ngu'?

²⁰ Masi ná ñaa ngu' bi', pana taca xcuane nu'u ji'i ngu' re ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u jna', nu nquijeloo ji'i ngu' tisiya nu lo'o ndu na' slo ngu' nu laca loo bi'.

²¹ Ná jlo ti' na' si chcu'i ngu' cha' cuxi ngua cha' bi', nu lo'o cuii nchcu'i na' lo'o ngu' ndi'ya: “Ndyu'ni cuayá' mā jna' juani xqui'ya cha' jlya ti' na' cha' chañi, cua'ni ycu'i Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya”, nacui na' ji'i ngu' li'.

²² Ndyuna Félix lcaa cha' nu nchcu'i Pablo, lo'o li' ná ntaja'a yu cua'ni cuayá' yu ji'i Pablo la cui' tsa bi'; jlo ti' Félix ñi'ya nu nchca ji'i ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Jesucristo, bi' cha' ca tiya' la ngua ti' yu.

—Tso'o la si xa' chcu'i mā lo'o na' chaca quiya' lo'o tyalaa Lisias, nu xu'na sendaru bi' —nacui Félix ji'i ngu'.

²³ Li' nchcu'i Félix lo'o capitán ji'i sendaru nu nga'a cua' ji'i Pablo, cha' ta chacuayá' ji'i yu cha' cua'ni yu ñi'ya nu nti' ti yu, masi ña'a ti tya chca'a ngu' cua' ji'i yu; jua'a nda chacuayá' cha' caa ngu' tya'a ndya'a yu ca slo yu cha' ta ngu' na laca nu lyiji xi ji'i. Ndu'u Félix ndyaa li'.

²⁴ Lo'o nteje tacui la xi tsa, li' ndyalaa Félix quichi' bi' chaca quiya'; stu'ba ti ndyalaa nu cusu' bi' lo'o clyo'o nu naa Drusila, ngu' judío laca nu cuna'a bi'. Li' ngulo Félix cña cha' caa lo'o ngu'

ji'ḷi Pablo slo, cha' culu'u Pablo ñi'ya nu ntsu'u cha' cua'ni ngu' si xñi ngu' cha' ji'ḷi Jesucristo.

²⁵ Li' ngulu'u Pablo ji'ḷi ngu' cha' nti' ycu'i' Ndyosi cha' xcui' cha' liñi ti cua'ni ñati chalyuu, cha' cua'a ngu' ji'ḷi ycu'i' ca ngu' cha' nga'aa cua'ni ngu' cha' cuxi, bi' laca cña nu nti' ycu'i' Ndyosi; jua'a ngulu'u yu cha' ntsu'u cha' cua'ni cuayá' Ni ji'ḷi lcaa ñati nu lo'o cua ndye chalyuu. Ndyutsij xi Félix li'.

—Tyaa nu'u juani —nacuḷi nu cusu' bi' ji'ḷi Pablo—. Xi'ya na' jinu'u chaca quiya' si ntsu'u sca hora nu laja xi jna'.

²⁶ Ndi'ya ngulacua ti' Félix: si tyiquee' tyanu Pablo ne' chcuā, li' ta yu cñi cha' culaá Félix ji'ḷi yu; bi' cha' lu'ba ti nxi'ya Félix ji'ḷi yu cha' caa yu ca slo.

²⁷ Jua'a ti nteje tacui tucua yija. Li' ngutsa'a nu laca loo; nga'aa si'i Félix laca gobernador li', Porcio Festo naa gobernador cui. Pana nguxtyanu Félix ji'ḷi Pablo ne' chcuā cha' caca tso'o tyiquee ngu' judío ña'a ngu' ji'ḷi ycu'i' Félix, ngua ti' nu cusu' bi'.

25

Ndu Pablo slo Festo

¹ Lo'o li' ndyalaa Festo ca quichi Cesarea cha' caca yu gobernador. Sna tsā ti nguti'ḷi yu quichi bi', li' ndyaa clya yu ca quichi Jerusalén.

² Nu lo'o ndyalaa yu quichi bi', li' nu sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' ji'ḷi ngu' judío ni, nchcui' ngu' cha' ti'ḷi ji'ḷi Pablo ca slo Festo bi' li';

³ jua'a ndijña ngu' ji'ḷi yu si cua'ni yu cha' tso'o cha' caa lo'o ji'ḷi Pablo ca Jerusalén. Ndjña ngu' jua'a cha' cuaana ti cua ngüiñi cha' ji'ḷi ngu' lo'o

tya'a ngu' cha' cujuui ngu' ji'i Pablo laja lo'o ñaa lo'o ngu' ji'i tyucuii.

⁴ Pana ná ntaja'a Festo tsiya' ti; nacui yu cha' ca quichi Cesarea ntsu'u Pablo ne' chcuá, lo'o jua'a yala ti xtyuū ycuí' yu nde quichi bi'.

⁵ —Tso'o la si stu'ba ti tsaá ngu' nu laca loo ji'i mā lo'o na' —nacui Festo ji'i ngu'—. Tsaá mā lo'o na' ca Cesarea cha' sta mā qui'ya ji'i yu bi' cajua, si ntsu'u sca cha' cuxi nu ngua'ni yu lo'o mā.

⁶ Nguti'i nu cusu' Festo snu' tsá, masi tii tsá nguti'i yu ca Jerusalén, li' nguxtyuū yu ndyaa yu nde Cesarea chaca quiya'. Ca chaca tsá ntucua Festo lo yaca xlya tso'o ca su ntucua ycuí' gobernador nu lo'o ndyu'u ti'i ngu' cha' ca cuayá' ji'i ngu'. Li' ngulo yu cña ji'i ngu' cha' caá lo'o ngu' ji'i Pablo ca slo yu.

⁷ Ñaa lo'o ngu' ji'i Pablo li'. Lo'o jua'a ndi'i nu ngu' nu laca loo ji'i quichi Jerusalén, cua ndyalaa ca ti ngu'. Cagua ti slo Pablo ndu ngu' bi', lo'o li' tlyu tsa qui'ya ngusta ngu' ji'i nu Pablo bi'; pana ná tucui ndu nu chcuí' si cha' liñi laca nu nchcuí' ngu' bi' ji'i Pablo.

⁸ Nchcuí' ycuí' Pablo lo'o ngu' bi' cha' tyu'u lubii cha' ji'i ycuí' lo'o ngu':

—Ni sca cha' cuxi ná ngua'ni na' —nacui Pablo—. Ná ngua'ni na' cha' cuxi cuentya ji'i cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ngu' judío tya'a ya, ni ná ngua'ni cuxi na' ne' laa tonu, la cui' ti ná ngua'ni na' cha' cuxi cuentya ji'i cña nu ngulo rey nu laca loo ji'i ngu' romano; bi' cha' nti' na' cha' ná ntsu'u qui'ya 'na.

⁹ Pana nu Festo bi' ni, ngua ti' yu cha' cua'ni tya'a yu lo'o ngu' judío, bi' cha' nchcuane yu ji'i Pablo

ndi'ya:

—¿Ha nti' nu'u tsa ca Jerusalén? —nacui Festo ji'i Pablo—, cha' ca cuayá' jinu'u lo'o na' ca ndacua.

¹⁰ —Ca nde laca su ndu'ni cuaya' ma ji'na cuentya ji'i rey ji'i ngu' romano nu laca loo la —nacui Pablo ji'i nu cusu' bi'—, ca nde ca cuayá' jna' lo'o nu'u lacua —nacui—. Jlo tso'o ti' nu'u cha' ni sca cha' cuxi ná ngua'ni na' cuentya ji'i ngu' judío tya'a na'.

¹¹ Si'i ñati xña'a laca na'; lo'o tyalaa hora cha' cajaa na', ná cutsii na' cha' cajaa li'. Si ná laca na' ñati xña'a, ná ntsu'u cha' ta nu'u chacuayá' tsa na' slo ngu' bi' li'; bi' cha' jña na' chacuayá' jinu'u juani cha' tsa'a ca slo ycu' rey ji'i ngu' romano nu laca loo la, cha' cua'ni cuayá' yu bi' jna' cajua.

¹² Nu lo'o cua ndyuna Festo cha' bi', li' nchcui' yu xi lo'o ngu' cusu' nu nxyucua ji'i yu. Li' nchcui' yu lo'o Pablo chaca quiya':

—Tso'o —nacui Festo ji'i Pablo—. Cua ndijña nu'u cha' tsa slo rey ji'i ngu' romano nu laca loo la cha' caca cuayá' jinu'u ca quichi' bi', tsa nu'u ca bi' lacua.

Ndu Pablo slo rey Agripa

¹³ Nu lo'o cua nteje tacui xi tsa, li' ndyalaa rey Agripa ca quichi' Cesarea. Ndyalaa rey lo'o sca nu cuna'a tya'a nu naa Berenice, cha' ta ngu' xlyo ni'i ji'i nu cusu' Festo bi'.

¹⁴ Tyu'u tsa ndyanu ngu' slo Festo. Laja li' nchcui' Festo cha' ji'i Pablo lo'o ngu':

—Ntsu'u sca ñati ca nde nu ngusu'ba Félix ji'i ne' chcuá —nacui Festo ji'i ngu'—.

15 Nu lo'o nguti'i na' nde Jerusalén, li' nu sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' cusu' ji'i quichi bi' ni, nchcui' ngu' lo'o na', ngusta ngu' qui'ya ji'i yu bi'; ngua ti' ngu' cha' culo na' cña cha' cujuui ngu' ji'i yu li'.

16 Pana nguxacui na' cha' ji'i ngu' cha' si'i jua'a ndu'ni ngu' romano; ná taca cua'ni cuayá' ya ji'i yu, nu lo'o bilya ta ya tyempo ji'i yu cha' tyu'u lubii cha' ji'i ycu' yu lo'o ngu' su ndu ngu' nu ngusta qui'ya ji'i.

17 Ndyalaa ngu' ca nde slo na' li'. Lo'o ngua chaca tsa, hora ti ntucua na' lo yaca xlya tso'o ca su ntucua gobernador nu lo'o ndu'ni cuayá' na' ji'i ñati. Li' ngulo na' cña cha' caa lo'o ngu' ji'i nu qui'yu bi'.

18 Ngua ti' na' cha' cua ngua'ni yu sca cha' cuxi, pana si'i jua'a ngua qui'ya nu ngusta ngu' bi' hichu' yu;

19 cuentya ji'i cha' nu jlya tsa ti' ngu' judío ti, tsa bi' ti cha' ngua bi'. Lo'o jua'a nchcui' ngu' cha' ji'i sca ñati nu naa Jesús nu cua ngujuii, nacui ngu', pana nacui nu Pablo bi' cha' xa' ndyu'ú nu Jesús bi' chaca quiya'.

20 Ná jlo ti' na' ñi'ya quiñi cha' jna' lo'o ngu' bi'. Li' nchcuane na' ji'i Pablo si nti' yu tsa yu ca Jerusalén cha' ca cuayá' ji'i yu lo'o na' cajua;

21 pana cua ndijña Pablo chacuayá' jna' cha' ca cuayá' ji'i yu ca slo rey Augusto nu laca loo la. Bi' cha' ngulo na' cña cha' tyanu yu ne' chcu, cha' ta na' ji'i yu cha' tsa yu slo rey nu laca loo la bi'.

22 Nchcui' rey Agripa lo'o Festo li':

—Lo'o na' nta' cuna na' cha' nu nchcui' yu bi'
—nacui Agripa ji'i.

—La quee taca cuna nu'u ni cha' ta yu —nacui Festo li'.

²³ Ca chaca ts̄a nu Agripa lo'o ma' Berenice bi', ndyacu' lcaa ste' ngu' nu tso'o tsa ña'a cha' cua'ni ch̄i ngu' quich̄i loo. Li' ndyaa ngu' su ndyu'u ti'j̄i ngu'; lo'o lcaa xu'na sendaru, lo'o ngu' nu laca loo ji'j̄i quich̄i, ndya'a ngu' lo'o ngu' bi'. Li' ngusi'ya Festo ji'j̄i sendaru cha' cāa lo'o ngu' ji'j̄i Pablo ca slo.

²⁴ —Ña'a nu'u yi'a, rey Agripa —nacui Festo—, jua'a lcaa cu'ma nu ndyu'u ti'j̄i ma ca nde, ña'a tso'o ma ji'j̄i nu qui'yu re. Cua tyuū tya'a ngu' judío nchcui' cha' ji'j̄i yu re lo'o na', masi ca Jerusalén, masi quich̄i Cesarea re. Lcaa quiya' lo'o nchcui' ngu' lo'o na' nacui' ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa yu,

²⁵ pana ná nchca cuayá' ti' na' ni cha' laca cha' ntsu'u cha' cajaa yu. Li' ngüijña yu 'na cha' ca cuayá' ji'j̄i yu lo'o rey Augusto nu laca loo la, bi' cha' ngulacua ti' na' cha' ta na' ji'j̄i yu cha' tsa yu ca slo rey bi'.

²⁶ Tsa bi' ti cha', ná jlo ti' na' ñi'ya nu scua na' quityi nu tsa slo xu'na na', nu rey nu laca loo la bi', cha' ta na' xi cha' cuentya ji'j̄i yu re. Bi' cha' ngusi'ya na' ji'j̄i yu cha' cāa yu tyatu yu slo lcaa cu'ma, jua'a slo ycu' nu'u, rey Agripa. Juani taca xcuane nu'u ji'j̄i yu na laca nu ngua'ni yu, li' caja ñi'ya scua na' cha' lo quityi bi'.

²⁷ Ná taca tsa yu preso cajua si ná lo'o quityi nu nscua ñi'ya laca qui'ya nu ntsu'u ji'j̄i yu.

26

Nchcui' Pablo si caca cua'ni lyaá ji'j̄i ycu'!

¹ —Ta na' chacuayá' chcu' nu'u juani, si caca tyu'u lubii cha' jinu'u lo'o ngu' re —nacui rey Agripa ji'i Pablo li'.

Ngua'ni ya' Pablo ji'i rey, li' nguxana nchcu' yu lo'o ngu':

² —Tso'o ntsu'u tyiquee na', rey Agripa —nacui Pablo—, cha' slo nu'u ndu na' juani —nacui—, cha' ta na' sca cha' lo'o cu'ma, ñi'ya nu ngua cha' ngusta ngu' judío tya'a na qui'ya bi' jna'.

³ Jlo ti' na' cha' nchca cuayá' ti' nu'u lcaa cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ngu' judío tya'a na; nu lo'o lye tsa nchcu' ngu' lo'o tya'a ngu', nchca cuayá' ti' nu'u li'. Bi' cha' cua'ni nu'u cha' tso'o, talo tyiquee nu'u cua'a jyaca nu'u ji'i lcaa cha' nu chcu' na' lo'o nu'u juani.

Nu lo'o bilya culu'u loo Jesucristo ji'i Pablo

⁴ Jlo ti' lcaa ngu' judío tya'a na ñi'ya nu ngua'ni na' lcaa yija lo'o nguti'i na' ca quichi tyi na', masi lo'o nguti'i na' ca quichi Jerusalén;

⁵ jlo ti' ngu' cha' bi'. Si nti' ngu', taca chcu' ngu' lo'o ma cha' ngu' fariseo laca na' tya lo'o cuañi' na', lo'o jua'a liñi la ndaquiya' ngu' fariseo ji'i lcaa cha' cusu' nu ntsu'u ji'i ngu' judío.

⁶ Ñi'ya nu jlya ti' jyo'o cusu' ji'na cha' nu nchcu' ycu' Ndyosi lo'o ngu', jua'a jlya ti' na' juani; bi' cha' nchca cuayá' jna' lo'o ma juani.

⁷ Ca ta'a tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel nu laca ngu' tya'a na ni, ntajatya ngu' ni jacua' cua'ni ycu' Ndyosi cha' tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya'; bi' cha' ndu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi, lcaa tsa lo'o lcaa talya ndu'ni tlyu ngu' ji'i Ni. La cui' jua'a lo'o na',

jlya ti' na' cha' bi', rey Agripa; bi' cha' laca ngusta ngu' judío tya'a na qui'ya jna'.

⁸ ¿Ni cha' laca ntsu'u ñati cu'ma nu ná jlya ti' cha' nchca ji'i ycui' Ndyosi cua'ni Ni cha' tyu'ú jyo'o chaca quiya'?

Ngua'ni lya' ti' Pablo ji'i nu ñati ji'i Jesucristo nu ngua sa'ni la

⁹ Cloyo ngua ti' na' cha' lye tsa xcube' na' ji'i ñati nu cua ngusñi cha' ji'i Jesús Nazaret,

¹⁰ bi' cha' ngua'ni lya' ti' na' ji'i ngu' bi' ca quichi Jerusalén. Ngusñi na' ji'i tyuu tya'a ñati ji'i Jesucristo li', ngusu'ba na' ji'i ngu' ne' chcuá xqui'ya chacuayá' nu cua nda sti jo'ó nu laca loo jna'; stu'ba ntsu'u tyiquee na' lo'o ngu' nu ndyujui ji'i ñati ji'i Jesucristo bi'.

¹¹ Chañi cha' lye tsa ngua'ni lya' ti' na' ji'i ñati bi', ngua tsa ti' na' cha' xtyanu ngu' tsiya' ti' cha' ji'i Jesús. Jua'a ngua'ni na' lcaa ne' laa ji'i ngu' judío, masi quichi loyuu re, masi quichi tyijyu' la su ngusna ngu', cha' ñasi' tsa na' ji'i ngu' bi'.

Ngusñi Pablo cha' ji'i Jesucristo

¹² Lo'o li' ngua sca tsa ndya'a na' tyucui su tsa quichi Damasco. Ntsu'u quityi chacuayá' nu nda sti jo'ó nu laca loo la jna', cha' cua'ni na' la cui' cña cuxi bi' ca quichi bi'.

¹³ Nde hora ngua, rey Agripa, li' ndaca'a sca xee tlyu ji'i ycui' Ndyosi nde cua; lcaa su ndu cua lo'o tya'a ndya'a ya ngujui'i xee bi' lo yuu. Jo'o la ngujui'i xee cuichaa, lye la ngujui'i xee bi'.

¹⁴ Lcaa ya nclyú ya tyucui bi', cha' ndyutsi tsa ya. Li' nhcui' Ni xi lo'o na'; cha' cña 'na, cha' cña ji'i ngu' judío nhcui' Ni lo'o na': “Saulo, Saulo”, nacui

Ni jna', "¿ni cha' laca lye tsa nxuu tya'a nu'u lo'o na'?" nacui Ni. "La cui' ca nu'u ndu'ni cha' quicha ti' ycu' nu'u; ñi'ya ndu'ni sca toro, jua'a ndu'ni nu'u. Na ntyiji'i quiya' toro la cui' se'i su ndatu ngu' yaca cha siyu' ni'; lo'o jua'a nu'u, ndu'ni ñu'u ji'i ycu' ca ti nu'u."

¹⁵ "¿Tilaca laca nu'u, Xu'na?" ni na' ji'i Ni li'. "Jesús laca na'", nacui Ni. "Ji'i ycu' na' ndyu'ni nu'u cha' ca quicha ti' na'", nacui Ni.

¹⁶ "Tyatu nu'u juani. Cua ngulu'u loo na' jinu'u juani cha' cua'ni nu'u cña jna', cha' cacha' nu'u ji'i xa' ñati cha' cua na'a nu'u jna' tsá juani. Lo'o jua'a ntsu'u cha' ta nu'u cha' lo'o ngu', lcaa ña'a cha' nu culu'u na' jinu'u nde loo la.

¹⁷ Cua'ni lyaá na' jinu'u ya' ngu' judío tya'a cusuu nu'u, lo'o ji'i ngu' xa' tsu' si cua'ni tyaala ngu'. Lo'o jua'a culo na' cña jinu'u cha' tsaa nu'u slo ngu' xa' tsu',

¹⁸ cha' ñi'ya si ndya'a ngu' cuityi', jua'a ndya'a ñati bi' chalyuu; ñi'ya si talya tsa ña'a su ndya'a ngu', jua'a ndyu'ni ngu' bi'. Bi' cha' ntsu'u cha' culu'u nu'u cha' jna' ji'i ngu' bi', cha' xñi ngu' cha' jna'. Li' nga'aa tya'a ngu' su talya ña'a, ñi'ya si cuityi' ti ngu'; taca tya'a ngu' tyucui su xee cuentya ji'i ycu' Ndyosi, taca ña'a ngu' li'. Satanás laca nu ncyo cña ji'i ngu' bi' juani, pana ca li' caca ngu' ñati ji'i ycu' Ndyosi. Ntsu'u cha' xñi ngu' bi' cha' jna', cha' taca cui'ya ycu' Ni cha' clyu ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' bi'. Li' caca stu'ba cha' ji'i ngu' bi' lo'o ñati nu cua lubii cresiya ji'i xqui'ya na'", nacui ycu' Jesús 'na li'.

Ndaquiya' Pablo ji'i cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi

lo'o yu

¹⁹ 'Cusu' rey Agripa, cua ngua'ni na' cña nu ngulo Jesús jna', nu lo'o ngulu'u loo Jesús jna'.

²⁰ Cloy ngulu'u na' ji'i ngu' judío tya'a na nu ndi'i ca quichi Damasco, cha' culochu' ngu' ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u tsa tyiquee ngu' ji'i tya sa'ni la, cha' xñi ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi li'; lo'o jua'a xcu' cha' tso'o ntsu'u cha' cua'ni ngu' li', cha' ca cuayá' ti' xa' ñati cha' cua nguxcutsa'a Ni cresiya ji'i ngu' bi'. La cui' jua'a ngulu'u na' ji'i ngu' Jerusalén, lo'o ji'i ngu' lcaa quichi nu ndi'i loyuu su cuentya Judea re. Lo'o li' ngulu'u na' cha' bi' ji'i ngu' xa' tsu'.

²¹ Bi' cha' ntejeya' ngu' judío tya'a na jna' to' laa tlyu, cha' ngua ti' ngu' cha' cujuui ngu' jna'.

²² Ná sca nti' na' lo cña re, cha' nxyucua ycu' Ndyosi jna' lcaa tsá cha' culu'u na' cha' ji'i Ni ji'i lcaa ñati, masi ji'i ngu' tlyu, masi ji'i ngu' ti'i. La cui' ti cha' nclyu'u na' ji'i ngu' juani ñi'ya nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni la; cua nguscua ngu' lcaa cha' nu caca nde loo la, lo'o la cui' cha' bi' laca nu nguscua jyo'o Moisés.

²³ Cua nguscua ngu' cha' lye tsa xcube' ñati ji'i nu Cristo bi' nde loo la; ntsu'u cha' cajaa yu, lo'o li' Cristo laca nu cloy nu tyu'ú chaca quiya' lo'o cua ngujuu yu. Cua nguscua ngu' cha' tyu'ú yu chaca quiya' cha' cua'ni lyaá Ni ji'i lcaa na, masi ngu' judío tya'a na, masi ngu' xa' tsu'. Jua'a nclyu'u na' ji'i ñati.

Ngua tsa ti' Pablo cha' xñi rey Agripa cha' ji'i Jesús

²⁴ Nu lo'o nchcui' Pablo jua'a lo'o ngu', li' lye nchcui' Festo lo'o:

—Na loco nu'u, Pablo —nacuĭ Festo ji'ĭ—. Cha' lye tsa nchcui' nu'u lo quityi, bi' cha' cua ngüichi yaa hique nu'u —nacuĭ.

²⁵ Nguxacuĭ Pablo cha' ji'ĭ nu cusu' bi' li':

—Si'i na loco na', cusu' —nacuĭ Pablo ji'ĭ Festo—. Ná nguichi cha' nu nchcui' na', xcui' cha' liñi nda na' lo'o mā.

²⁶ Cua jlo ti' rey Agripa re, xqui'ya cha' nchca cuayá' ti' nu cusu' cha' bi'; bi' cha' tlyu tyiquee na' lo'o nchcui' na' lo'o nu cusu' re. Lo'o jua'a jlo ti' nu cusu' ñi'ya ngua cha' bi', cha' si'i na cuaana ti ngua cha' ji'ĭ Jesús.

²⁷ Cusu' rey Agripa, ¿ha jlya ti' nu'u cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'ĭ ycui' Ndyosi nu ngua sa'ni? Jlo ti' na' cha' lo'o nu'u jlya ti' cha' bi' —nacuĭ Pablo ji'ĭ rey Agripa.

²⁸ —¿Ha yala ti nti' nu'u cha' caca na' ñati ji'ĭ Jesucristo? —nacuĭ rey Agripa ji'ĭ Pablo li'.

²⁹ —Masi yala ti, masi ca tiya' la —nacuĭ Pablo—, tso'o tsa si xñi lcaa tya'a mā cha' bi', lo'o nu'u, rey Agripa, lo'o lcaa cu'mā nu ndyuna mā cha' nu' nchcui' na' lo'o mā tsa juani; tso'o tsa si caca stu'ba cha' ji'ĭ mā lo'o na' lo'o xñi mā cha' bi' li'. Sca ti cha' ná tso'o, si sca' ngu' ji'ĭ mā lo'o carena chcuā ñi'ya nu ngusca' ngu' jna'.

³⁰ Cua ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ndatu rey, ndatu gobernador lo'o ma' Berenice, lo'o jua'a ndatu lcaa ngu' nu nga'a lo'o ngu' bi' li'.

³¹ Ndu'u ngu' lijya ngu' nde liya' li'. Nchcui' tsaca ngu' lo'o tya'a ngu':

—Ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni nu qui'yu jua —nacuĭ ngu' ji'ĭ tya'a ngu'—. Ná ntsu'u cha' cujuui ngu' ji'ĭ yu, ni ná ntsu'u cha' tyu'ú yu ne' chcuā.

32 Nhcui' Agripa lo'o Festo li':

—Taca culaá na ji'i yu re nquicha', si ná ngüijña ycui' yu cha' ca cuayá' ji'i yu ca slo rey nu laca loo la —nacui Agripa ji'i Festo.

27

Nda ngu' ji'i Pablo ndyaa ca quichi Roma

1 Lo'o li' ngua stu'ba cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' ta ngu' ji'i Pablo tsaá yu ca loyuu su cuentya Italia. Lo'o na' nu nscua quityi re, nguta'a na' lo'o ngu' li'. Ngulo ngu' cña ji'i sca capitán ji'i sendaru nu naa Julio cha' tsaá lo'o ji'i Pablo lo'o xa' preso. Julio laca capitán ji'i taju sendaru nu cuentya ji'i Augusto.

2 Lo'o jua'a ndyaa Aristarco ngu' Tesalónica lo'o ya. (Quichi Tesalónica ndi'i ca loyuu su cuentya Macedonia.) Ndyaa ya ndyatí ya ne' sca yaca ni'i nu cua tsaá ti nde tyuu tya'a quichi nde loyuu su cuentya Asia. Lo'o jua'a quichi tyi xu'na yaca ni'i bi' naa Adramitio.

3 Ndu'u ya ndyaa ya li', ca chaca tsá ndyalaa ya ca quichi Sidón. Tso'o tsa tyiquee nu Julio bi', nda bi' chacuayá' ji'i Pablo cha' tsaá yu slo tya'a tso'o yu nu ndi'i quichi bi', cha' xtyucua xi tya'a yu ji'i yu.

4 Lo'o li' ndu'u ya ndyaa ya chaca quiya' lo'o yaca ni'i bi'. Cagua ti tu'ba yuu Chipre nteje tacui ya li'; la'a tsu' coca ndyanu loyuu btyi bi', cha' ná nda cui'i chacuayá' tsaá ya chaca tsu' loyuu bi'.

5 Jua'a ngua cha' ndyaa ya tyucuii lo tyujo'o nu nteje tacui cacua ti tu'ba yuu Cilicia lo'o Panfilia, ña'a cuayá' nu ndyalaa ya quichi Mira ca loyuu su cuentya Licia.

⁶ Ca quichī bi' ngujui chaca yaca ni'ī jī'ī capitán jī'ī sendaru bi'. Quichī tyi xu'na yaca ni'ī bi' naa Alejandría. Na cua tsa ti bi' ca loyuu su cuentya Italia, bi' cha' ngulo capitán bi' cña jī'ī ya cha' tyatī ya ne' yaca ni'ī bi', cha' tsa lo'o jī'ī ya ndejua.

⁷ Tyūu tsa tsa nguta'a ya lo hitya li', cha' tiya' tsa ndya'a yaca ni'ī bi'. Lqui'ya ti ndyalaa ya cacua ti quichī Gnido li', cha' lye tsa ngua'a cui'ī jī'ī yaca ni'ī bi'. Li' nteje tacui ya cacua ti to' quichī Salmón cha' tsa ya cacua la to' yuu nu naa Creta nu ndi'ī cla'be tyujo'o, cha' nga'aa ndyaca lye cui'ī nde jua, ngua ti' ngu'.

⁸ Tiya' tsa ndya'a yaca ni'ī bi', laja lo'o nteje tacui cacua ti to' loyuu bi'; li' ndyalaa ya su naa Buenos Puertos, nu ndi'ī cacua ti quichī Lasea.

⁹ Cua quiña'a tsa tsa nguna' jī'ī ya xqui'ya cui'ī bi', cha' lqui'ya tsa cua nteje tacui yaca ni'ī lo tyujo'o tyucui su lijya ya ca Buenos Puertos. Cua ndyatī co' tlya' nu lye tsa ndyaca cui'ī tlya' li'; bi' cha' nchcui' Pablo lo'o ngu' nu laca loo li':

¹⁰ —Nga'aa tso'o cha' tsa la na juani, cusu' —nacui Pablo jī'ī ngu'—. Cua ngua tii na' cha' quiñu'u yaca ni'ī re, chcuna' lcaa yu'ba li' —nacui—, lo'o jua'a ntsu'u nu cajaa lo hitya li'.

¹¹ Pana ná ndyuna capitán jī'ī sendaru cha' nu nchcui' Pablo lo'o; jlo la ti' ngu' nu nlya' ya' yaca ni'ī lo'o nu laca loo jī'ī yaca ni'ī bi', ngua ti' ngu'.

¹² Tyūu tya'a ngu', ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la si tya tsa la yaca ni'ī bi' ca quichī Fenice ca nde loo la xi; la cui' loyuu Creta bi' ndi'ī quichī Fenice, pana nde loo la xi. Jlo ti' ngu' cha' nde quichī Fenice tso'o la tyanu yaca ni'ī tyucui tyempo tlya', cha' ná ndyaca lye cui'ī tlya' ndejua; bi' cha' ná

tso'o tyanu yaca ni'i ca Buenos Puertos, ngua ti' ngu'.

Lye tsa ndyaca cui'i lo tyujo'o

¹³ Lo'o li' nguxana ndyaca sca cui'i tso'o, bi' cha' ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la masi tsa clya ya ca quichi Fenice bi'. Ndu'u ya ndyaa ya lo'o yaca ni'i li'. Ndyanu ya cacua ti to' loyuu su cuentya Creta bi',

¹⁴ pana tiya' la ngutsa'a cui'i; chaca quiya' tyaala tsa ngua bi' li', cha' nde lo yuu btyi bi' lijya cui'i. Tyaala tsa cui'i nu naa Nordeste bi',

¹⁵ nducuni'i cui'i bi' ji'i yaca ni'i macala su nti' tsa lo'o ji'i ya li'.

¹⁶ Nteje tacui ya cacua ti su ndi'i sca yuu cla'be sube ti nu naa Claudia; jo'o la xi ngua cui'i sca hora ti li', bi' cha' sa cu' ti ntucua laqui ya ji'i canoa cha' tyu'u bi' lo hitya, cha' xco'o ya ji'i ne' yaca ni'i. Ntucua juu hique canoa bi', cha' tyucua laqui ya ji'i.

¹⁷ Nu lo'o cua ndyu'u co'o canoa bi', li' ngüixij ngu' reta tonu sii' tyi'i ca chu' yaca ni'i bi', cha' ná cula'a clyoo' ji'i yaca ni'i. Ntsij tsa ngu' si tyacua ya su lati hitya cla'be tyujo'o, ca lo yusj nu naa Sirte, bi' cha' nda'ya ngu' tasá nu ngutacui lo yaca ni'i cha' nga'aa tucuni'i cui'i ji'i late' bi', cha' nga'aa xna lo'o lye cui'i ji'i yaca ni'i bi' li'.

¹⁸ Ca chaca tsã ña'a ti lye tsa ndyaca cui'i, lo'o jua'a lye tsa ntyiji'i clyoo' ji'i yaca ni'i, bi' cha' nguxana ngu' nchcuaa ngu' yu'ba nu ntsu'u ne' yaca ni'i lo hitya tyujo'o.

¹⁹ Tsã nchca tyuna, li' nchcuaa ya lcaa ya' xña nu ntucua ji'i yaca ni'i bi', nu ndu'ni ngu' cña lo'o

nquicha'; lo'o ya' ycuí' ya nguxcuaa ya ya' xña bi' lo hitya.

²⁰ Tyuu tsá nga'aa na'a ya xee cuichaa li', nga'aa na'a ya cualya lo'o cuii nu nga'a nde cua, hasta lo'o nga'aa tyu'ú ya xqui'ya cui'i tyaala bi', ngulacua ti' ya.

²¹ Cua ngua tyuu tsá nu nga'aa ndyacu ya tsiya' ti, bi' cha' ndatu Pablo cha' chcuí' yu lo'o ngu' bi' li':

—Cu'ma ngu' tya'a ndya'a na —nacuí Pablo jí'i ngu'—, tso'o la ngua si cua ngüi'ya ma cuentya jí'i cha' nu nchcuí' na' lo'o ma tya clyo, cha' tyanu na ca loyuu su cuentya Creta bi'. Juani nguna' yu'ba jí'i ma, lo'o jua'a cua ngunu'u yaca ni'i re.

²² Pana cua'ni tlyu tyiquee ma juani, taca jlya ti' ma cha' ni sca ma ná nscua cha' cajaa ma, masi chcuna' yaca ni'i re.

²³ Jlo ti' ma cha' ycuí' Ndyosi laca nu Xu'na na', cha' cña jí'i ycuí' Ni ndyu'ni na'. Talya ti ngulu'u loo sca xca jí'i ycuí' Ndyosi 'na;

²⁴ ndi'ya nchcuí' nu bi' lo'o na': “Ná cutsii nu'u, Pablo”, nacuí xca bi' jna'. “Na cua nscua cha' tyatu nu'u slo rey jí'i ngu' romano nu laca loo la”, nacuí, “bi' cha' cua'ni lyaá ycuí' Ndyosi jí'i lcaa ngu' tya'a ndya'a nu'u ne' yaca ni'i re xqui'ya nu'u, cha' nu'u laca tu'ba jí'i Ni.”

²⁵ Cua'ni tlyu tyiquee ma lacua. Jlya ti' na' cha' nu cua nchcuí' ycuí' Ndyosi lo'o na'; jlo ti' na' cha' caca cha' jí'na ñi'ya nu nacuí xca jí'i ycuí' Ndyosi jna',

²⁶ masi clyo ntsu'u cha' tsaa lo'o cui'i jí'na ca sca loyuu cla'be tyujo'o.

27 Cua ndye tucua semana nu ndyaa lo'o cui'i jii' ya jua'a ti, ca li' ndyalaa ya sca tyujo'o su nchcui' ngu' jii', tyujo'o Adria. Ngua cla'be talya nu lo'o ngua tii ngu' nu nclya' ya' yaca ni'i cha' ntsu'u yuu btyi cacua ti;

28 bi' cha' ngusu'ba cuayá' ngu' jii' hitya, ni tsa lo cuayá' clyaa hitya. Li' nquije cha' jii' ngu' cha' calaa tyii ntucua scuá metro cuayá' clyaa hitya bi'. Ca nde loo la xi ngusu'ba cuayá' ngu' jii' hitya chaca quiya', calaa ntucua cati ti metro cuayá' clyaa hitya li'.

29 Ntsii ngu' si tya'ni ca'a siyu' yaca ni'i chu' quee tlyu, bi' cha' nguxlyu'u ngu' jacua tya'a chcuá ngratu lo juu nde siyu' yaca ni'i, cha' nga'aa tya'a la. Lo'o li' ndyutsii tya ngu' ndi'i ngu', ntajatya ngu' ña'a cuayá' nu quixee chaca tsá.

30 Laja li' nu ngu' nu ndyala' ya' yaca ni'i bi' ni, cuaana ti nda'ya ngu' jii' canoa lo hitya lo'o juu; cha' cuiñi ti nchcui' ngu' cha' cua tsaa ti ngu' xlyu'u ngu' xa' chcuá ngratu nde que yaca ni'i, cha' ngua ti' ngu' tyaa ngu' cuaana ti ne' canoa bi'.

31 Li' nchcui' Pablo lo'o sendaru, jua'a lo'o capitán jii' ngu':

—Si ná tyanu ngu' nu ndyala' ya' yaca ni'i, cajaa lcaa mā ne' hitya —nacui Pablo jii' sendaru.

32 Hora ti ngusi'yu sendaru juu nu ndyaaca' jii' canoa li', ngxutyú ngu' jii' jua'a ti lo hitya, ndyaa li'; ná lo'o ñati ndyaa.

33 Cua quixee ti chaca tsá, li' nchcui' Pablo lo'o ngu' cha' cacu ngu' xi.

—Cua ndye tucua semana juani —nacui Pablo jii' ngu'—, lo'o ná ndyacu mā tsiya' ti, ni ná ngu'jua' tso'o mā —nacui—.

³⁴ Tso'o la si cacu ma xi juani cha' caja juersa ji'i ma. Ni sca cu'ma ná nscua cha' cajaa ma, ni ná ca quicha ma.

³⁵ Lo'o ndye nchcui' Pablo lo'o ngu', li' ngusñi yu sca xlyá. Ndyá yu xlyá'be ji'i ycui' Ndyosi slo lcaa ngu', ngusa'be yu xlyá bi', ndyacu yu li'.

³⁶ Tso'o la ngua tyiquee ngu' cha' na'a ngu' ñi'ya nu ngua'ni Pablo, bi' cha' ndyacu lcaa ngu' xi li';

³⁷ tucua siyento ntucua snayala tyii ntucua scua tya'a ñati, tsa lo cua tya'a ya ntsu'u ya ne' yaca ni'i bi'.

³⁸ Lcaa ngu' ndyacu ngu' ña'a cuayá' nu nguaala' ti' ngu'. Li' ngulo ngu' yu'ba ji'i, ndye nguxcuaa ngu' ji'i lcaa si'yu trigo bi' lo hitya, cha' ca lasa la xi yaca ni'i li'.

Ndye cha' ji'i yaca ni'i

³⁹ Lo'o nguxee chaca tsa, li' na'a ya cha' cua ndyalaa ya sca to' yuu, pana ná ngüi'ya ngu' cuentya macala laca su ndyalaa ya. Na'a ngu' su nga'a xi yusi to' yuu btyi bi', lo'o jua'a ti ti nscua hitya ca bi'. Ngua ti' ngu' cha' tso'o la si xtyii yaca ni'i lo yusi bi', si caja ñi'ya nu tyeje tacui yaca ni'i cajua;

⁴⁰ bi' cha' ngusi'yu ngu' reta ji'i chcuá ngratu su ndyaaca' yaca ni'i nde siyu', ndyanu chcuá ngratu ne' hitya. Li' ngusat'i' ngu' ya' yaca ni'i, ngutacui ngu' tasá lo yaca cha' tucuni'i cui'i ji'i yaca ni'i tsa ca bi'.

⁴¹ Ndyaa ya li', ndyalaa yaca ni'i sca se'i su nxna tucua tya'a ya' hitya. Lati tsa hitya jua xqui'ya yusi, bi' cha' ndyaa scua hique yaca ni'i lo yusi bi'

li', nguxana nclya'a clyoo' tonu ji'i siyu' yaca ni'i bi' li'.

⁴² Ngulacua ti' sendaru cha' si ntsu'u cha' xcuatya ngu' lo hitya, lo'o ti xna lcaa preso ji'i ngu'; bi' cha' ngulacua ti' ngu' cha' tso'o la cujuui ngu' ji'i lcaa preso yala ti.

⁴³ Pana ná nda capitán chacuayá' ji'i sendaru cha' cujuui ngu' ji'i preso, cha' ná nti' capitán bi' cujuui ji'i Pablo. Li' ngulo capitán cña ji'i lcaa ngu' nu nchca ji'i ngu' xcuatya ngu', cha' tsaa ngu' lo hitya cha' tyu'u tso'o ti ngu' ca loyuu btyi;

⁴⁴ ngu' nu ná nchca xcuatya ni, ntsu'u cha' xñi ngu' ngoca', masi xñi ngu' yu'be yaca ni'i ti bi'. Lo'o jua'a tso'o ti ndyalaa lcaa ya to' yuu btyi bi' li'.

28

Ndi'i Pablo loyuu su cuentya Malta nde cla'be tyujo'o

¹ Cua ndu'u ya to' tyujo'o, lo'o li' nchcui' ngu' ca tyi lo'o ya cha' loyuu su ca tyi ngu' bi' naa Malta.

² Ngua'ni tya'na ti' ngu' ca tyi ji'i ya li'; nguxtyu'u ngu' sca quii' tlyu to' hitya, xqui'ya cha' nda'ya tyo, lo'o jua'a tlya' tsa ndyaca, li' nchcui' ngu' lo'o ya cha' tsaa ya to' lquii' cha' ca chcatsu ya xi.

³ Ndyaa Pablo xi xaca, li' ngusta yu la xi yaca lo quii'; cha' tyique' tsa, hora ti ndyu'u tucua sca cuaña tyaala nu ndyacu ya' yu, li' ndyanu ndacui cuaña ya' yu.

⁴ Na'a ngu' ca tyi ji'i cuaña nu ndacui ya' Pablo, lo'o hora ti nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—Ñati nu cua ndyujui ji'i tya'a laca nu qui'yu cua —nacu'i ngu' ji'i tya'a ngu'—. Masi cua ngulaá

yu ji'i tyujo'o, pana cajaa yu juani, cha' ñati xña'a laca yu.

⁵ Li' nchquiña Pablo ya' yu cha' xtyú ji'i cuaña lo quii', ngua ti' yu. Ná sca ngua ji'i yu li'.

⁶ Ntajatya ngu' ca tyi, ña'a tsa ngu' ji'i yu si tyacuí quii' ya' Pablo, si clyú yu lo yuu cha' cajaa yu, ngua ti' ngu'. Tyiquee' ntajatya ngu', li' na'a ngu' cha' ná sca ngua ji'i Pablo; xa' ngulacua ti' ngu' li', xa' cha' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—Sca jo'ó laca nu qui'yu re —nacuí ngu' ji'i tya'a ngu' li'.

⁷ Cacia ti su ndi'i ya cua nscua xi yuu ji'i sca nu cusu' nu naa Publio. Lo'o nu Publio ni, laca bi' loo ji'i yuu cla'be nu naa Malta bi'. Li' nchcui' ycuí' nu cusu' bi' lo'o ya cha' tsa ya ca to' tyi ycuí'. Ndyaa ya li'; sna tsá nguti'i ya lo'o nu cusu' bi', lo'o tso'o tsa ngua tyiquee nu cusu' bi' ña'a ji'i ya.

⁸ Ngua quicha sti Publio; ntsu'u tyique' ji'i, lo'o jua'a cutse' tañi ndyu'ni ji'i. Ndyaa na'a Pablo ji'i sti Publio bi' li'. Nchcui' yu lo'o ycuí' Ndyosi cuentya ji'i nu quicha bi', ngusta ya' yu chu' nu quicha; hora ti ngua tso'o nu quicha bi' li'.

⁹ Lo'o li' ngujui cha' bi' ji'i lcaa ngu' quicha nu ndi'i loyuu bi', cuati ndyalaa ngu' slo ya cha' cua'ni Pablo jo'o ji'i ngu'; ndyaca tso'o ngu' bi' li'.

¹⁰ Quiña'a tsa cha' tso'o nda ngu' ji'i ya li', lo'o jua'a lye tsa ngua'ni chi' ngu' loo ya ña'a cuayá' nu ndu'u ya ndyaa ya. La cui' tsá bi', ñaa lo'o ngu' ji'i lcaa na nu lyiji ji'i ya, ngusu'ba ngu' ji'i ne' yaca ni'i cha' tsa ya lo'o.

Ndyalaa Pablo ca quichi Roma

¹¹ Sna co' nguti'i ya loyuu su cuentya Malta bi', li' ndyatí ya ne' sca yaca ni'i cha' tyaa ya; na cua ndyanu yaca ni'i bi' nde Malta tyucui tyempo tlya'. Alejandría naa quichi tyi xu'na yaca ni'i bi', lo'o jua'a cua ndu lcuí jo'ó que yaca ni'i bi', la cui' lcuí jo'ó culaca' Cástor lo'o Pólux. (Jua'a naa jo'ó bi'.) Ndu'u ya ndyaa ya lo'o yaca ni'i bi' li'.

¹² Xti ti tsá ngua lo'o ndyalaa ya ca quichi Siracusa, lo'o li' sna tsá nguti'i ya quichi bi'.

¹³ Xa' ndu'u ya li', ndyaa yaca ni'i cacua ti to' yuu btyi cha' tyalaa ya ca quichi Regio. Ca chaca tsá tso'o tsa ndyaca cui'i, bi' cha' tsá nchca tyuna ndyalaa ya ca quichi Puteoli.

¹⁴ Ca bi' ndyacua tya'a ya lo'o tyuu tya'a ngu' nu laca tya'a ñati ji'i Jesucristo. Nhcui' ngu' lo'o ya cha' tyanu ya slo ngu', bi' cha' cati tsá nguti'i ya lo'o ngu' bi'. Li' ndu'u ya ndyaa ya tyucuii nu ndyaa quichi Roma.

¹⁵ Cua ngujui cha' ji'i tya'a ñati ji'i Jesucristo nu ca tyi nde Roma cha' cua lijya ya tyucuii, bi' cha' ndu'u ngu' to' tyi ngu' lijya ngu' cha' tyacua tya'a ngu' lo'o ya tyucuii. Ndyacua tya'a ya lo'o sca taju ngu' bi' ca quichi Foro de Apio, lo'o li' ndyacua tya'a ya lo'o chaca taju ngu' ca su naa Tres Tabernas; ndya tsa Pablo xlya'be ji'i ycui' Ndyosi lo'o na'a yu ji'i ca ta'a ngu' bi', ngua tlyu la tyiquee yu li'.

¹⁶ Ndyalaa ya ca quichi tlyu nu naa Roma li', ndyalaa lo'o capitán ji'i lcaa preso bi' slo xu'na chaca latya sendaru nu ndi'i cua cajua. Lo'o li' nda ngu' chacuayá ji'i Pablo cha' tyi'i yu xa' ni'i, masi ña'a ti ndi'i sca sendaru cua ji'i yu lcaa hora.

Ngulu'u Pablo cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na ca Roma

17 Cua ngua sna ts̄a tya lo'o ndyalaa ya ca quichi Roma, li' nda Pablo cha' ndyaa slo ngu' cusu' ji'i taju tya'a ngu' judío nu ndi'i quichi bi'. Ndyu'u ti'i ngu' slo Pablo li':

—Cu'ma ngu' cusu' tya'a na —nacui Pablo ji'i ngu'—, ná sca cha' cuxi ngua'ni na' lo'o ngu' judío tya'a na; ná sca cha' cuxi ngua'ni na' cuentya ji'i cha' cusu' nu jlya ti' na, nu nda jyo'o cusu' ji'na lo'o na. Pana ntejeya' ngu' jna' ca Jerusalén, preso laca na' lo'o nda ngu' jna' ya' ngu' romano.

18 Ngua cuayá' jna' lo'o ngu' romano bi' li'; pana nacui ngu' bi' cha' ná ntsu'u qui'ya 'na xqui'ya bi' kujuii ngu' jna'. Ngua ti' ngu' bi' cua'ni lyaá ngu' jna' li'.

19 Ná ntaja'a nu laca loo ji'i ngu' judío tya'a na tsiya' ti. Su cua ndye, li' ngüijña na' cha' ca cuayá' jna' lo'o rey ji'i ngu' romano nu laca loo la, nu ndi'i quichi re, masi ná nti' na' sta na' qui'ya ji'i ngu' tya'a quichi tyi na.

20 Lo'o nu juani nti' na' ña'a na' ji'i ma cha' chcu'i na' lo'o ma, bi' cha' cua nda na' cha' lijya slo ma, cha' cua'ni ma cha' tso'o caa ma ca slo na'. Ca ta'a na laca na ngu' Israel; jua'a ntajatya tsa na ji'i ycu'i Ndyosi, ni jacua' cua'ni Ni lcaa cha' nu cua nchcu'i Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na cua sa'ni la. Lo'o na', jlya ti' na' cha' bi' stu'ba ti lo'o cu'ma, bi' cha' ngusca' ngu' jna' lo'o carena chcu'a re.

21 Nguxacui ngu' cusu' cha' ji'i Pablo li':

—Bilya tyalaa ni sca quityi slo ya nu cua ngus-cua ngu' nu ndi'i loyuu su cuentya Judea cha' chcu'i cha' jinu'u lo'o ya —nacui ngu' ji'i Pablo—.

Bilya tyalaa xa' ngu' judío tya'a na nu nti' chcuí' cha' cuxi jinu'u lo'o ya —nacuí' ngu'—.

²² Nti' ya cuna ya tyucuí' ña'a cha' nu ntsu'u cha' ta nu'u lo'o ya cuentya ji' tyucuí' cucuí' bi', cha' jlo ti' ya cha' lcaa quichi ntsu'u ngu' nu ñasi' tsa ji' ngu' nu cua ngusñi tyucuí' bi'.

²³ Li' ngüñi cha' ji' ngu' ni tsa tyu'u ti' lcaa ngu' slo Pablo. Tsa bi' quiña'a tsa ñati ndyu'u ti' slo yu. Tyucuí' tsa ngulu'u yu ji' ngu'; ngulu'u yu ñi'ya nu ncyo ycui' Ndyosi cña, ñi'ya ngua cha' nu nguscua jyo'o Moisés cuentya ji' Ni, ñi'ya ngua cha' nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji' Ni lo quityi lo'o nchcuí' ngu' cha' ji' Jesús.

²⁴ Ntsu'u ngu' nu jlya ti' cha' nu nchcuí' Pablo lo'o ngu' li', lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu ná jlya ti' cha' bi' tsiya' ti;

²⁵ ná nchca ca stu'ba tyiquee ngu'. Li' ngua ti' ngu' tyaa ngu', pana xa' nchcuí' Pablo lo'o ngu':

—Liñi tsa cha' nu nda Xtyi'i ycui' Ndyosi lo'o jyo'o Isaías nu ngua tu'ba ji' ycui' Ndyosi nu ngua sa'ni, cha' nu nchcuí' bi' lo'o jyo'o cusu' ji'na. Ndi'ya ntsu'u cha' bi':

²⁶ Tsa nu'u slo ngu' jua cha' chcuí' nu'u lo'o ngu' cua ña'a ca cha' nu ta na' lo'o nu'u, nacuí' ycui' Ndyosi.

Ndi'ya chcuí' nu'u lo'o ngu':

Ná tyiquee' cuna mā cha' jna', pana ná ca cuayá' ti' mā ñi'ya ndyu'u cha' nu cua ndyuna mā; ná tyiquee' ña'a mā cha' jna', pana ná ta mā cuentya ni cha' nu cua na'a mā.

²⁷ Tacalya tsa cresiya ji' ngu' tya'a mā, cha' ná nti' ngu' bi' taquiya' ngu' ji' cha' nu nchcuí' na' tsiya' ti.

Ná nduna tso'o ngu' bi', xqui'ya cha' ná ntaja'a
 ngu' ca cuayá' ti' ngu' cha' jna';
 ná nti' ngu' bi' ta ngu' cuentya, cha' ná nchca ji'i
 ngu' ña'a tso'o ngu';
 ná ntaja'a ngu' bi' culochu' ngu' ji'i cha' cuxi nu
 ntsu'u ji'i ngu'.

Bi' cha' ná nchca cui'ya na' cha' clyu ti' ji'i ngu'
 xqui'ya cha' cuxi bi'.

Jua'a nacui' ycuí' Ndyosi ji'i ngu'.

²⁸ Taca ca cuayá' ti' ma juani cha' cua nguxana Ni
 nda Ni cha' ji'i ycuí' Ni ndyaa ca su ndi'i ngu' xa'
 tsu'; tyaja'a Ni cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'
 bi', nu lo'o xñi ngu' cha' ji'i Ni. Lo'o jua'a nga'aa
 caca tye cha' bi' juani, chañi cha' cuna ngu' bi' cha'
 ji'i ycuí' Ndyosi.

²⁹ Lo'o ndye nchcui' Pablo, li' ndu'u ca ta'a ngu'
 judío ndyaa ngu'; pana lye tsa nguxlyú ngu' cha'
 hichu' tya'a ngu'.

³⁰ Tucua yija ndyanu Pablo ca Roma ne' sca ni'i
 ngüijña ti. Tso'o ntsu'u tyiquee yu ña'a yu ji'i lcaa
 ngu' nu ndya'a slo yu,

³¹ ná ntsii yu culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya caca ycuí'
 Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ngu'. Lo'o jua'a ná
 ngua'a ngu' ji'i yu cha' ná ta yu lcaa cha' ji'i Jesu-
 cristo lo'o ngu'.

Cha' tso'o nu nchcui' ji'i Jesucristo nu xu'na na

New Testament in Chatino, Tataltepec (MX:cta:Chatino, Tataltepec)

copyright © 1981 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chatino, Tataltepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chatino, Tataltepec [cta], Mexico

Copyright Information

© 1981, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chatino, Tataltepec

© 1981, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

68385231-313d-5500-aff2-e6b6a207d978